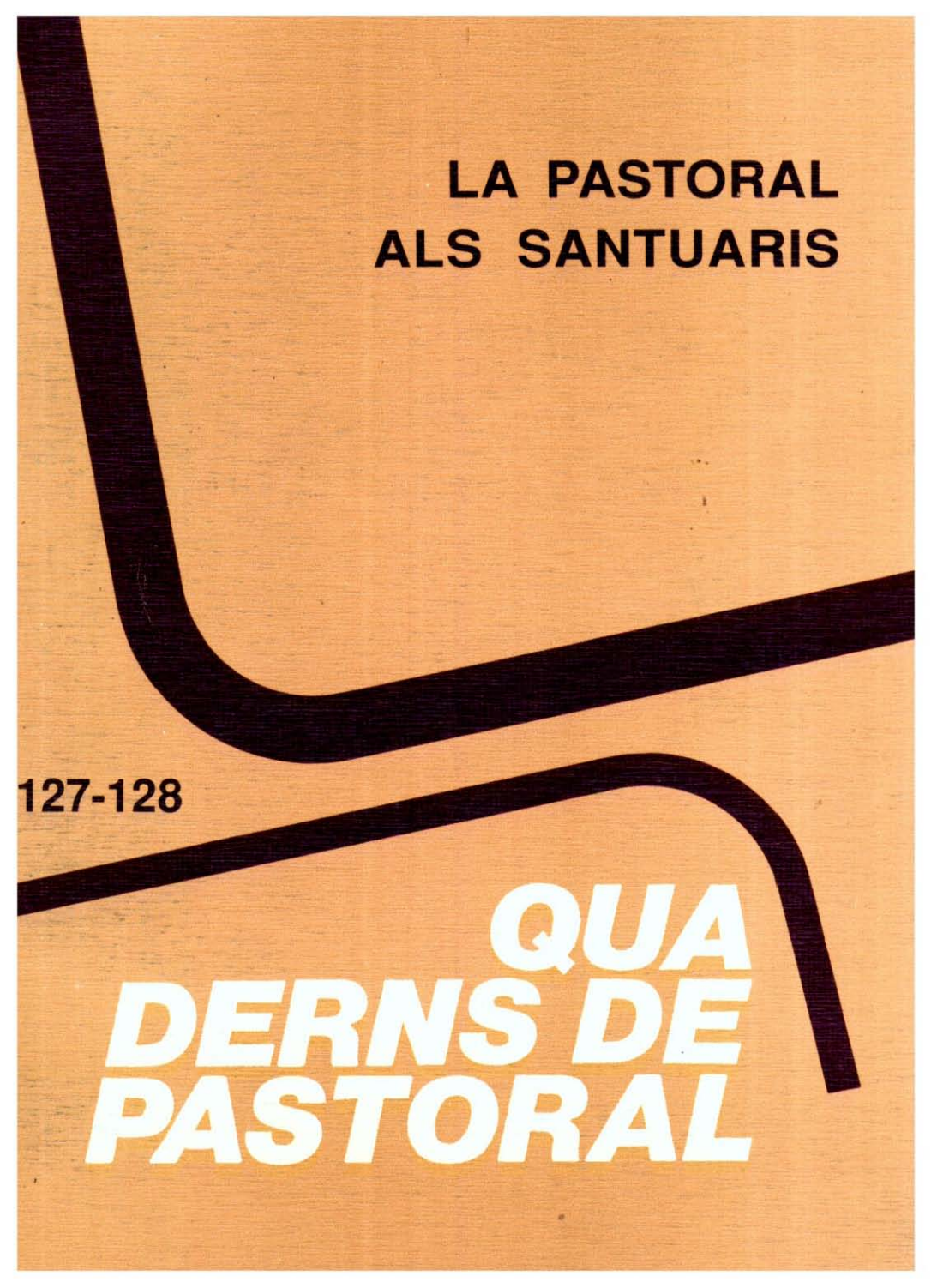

**LA PASTORAL
ALS SANTUARIS**

127-128

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

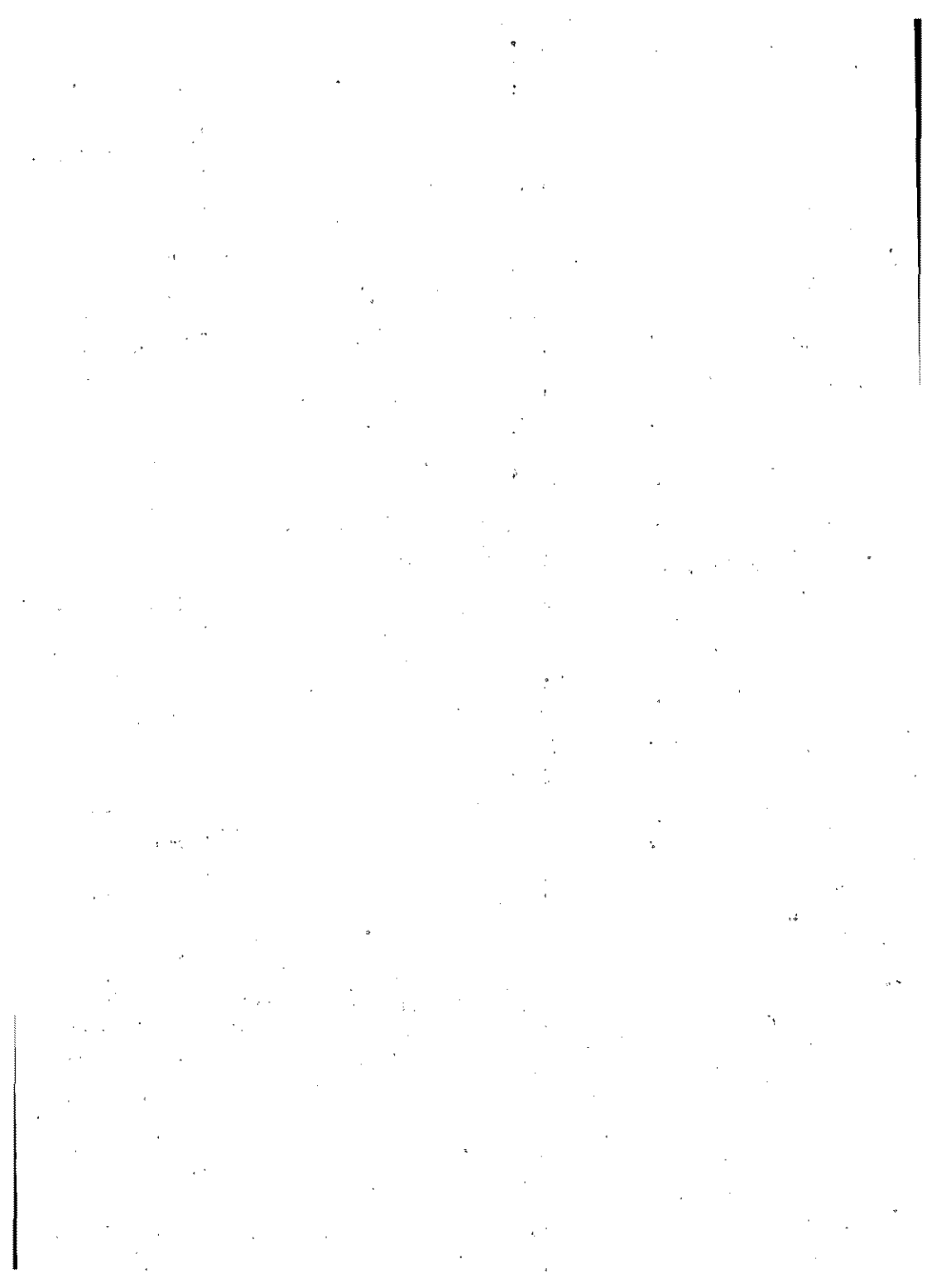
- 0 Pastoral de Quaresma (*exhaurit*).
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà. (*exhaurit*)
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer, home d'Església (*exhaurit*).
- 3 Parròquia i comunitat (*exhaurit*).
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església. (*exhaurit*)
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovira (*exh.*)
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona. (*exh.*)
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collell i Bancells
- 8 De la cristiandat al pluralisme (*exh.*).
- 9 Pastoral rural (*exh.*)
- 10 Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Lleida fonamental de l'Església (*exh.*).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (*exh.*)
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC. Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carasco i Formiguera. (*exh.*)
- 19 Pastoral en medi urbà. Ant.: J.M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Index 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nord-africana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia (*exh.*)
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Alsina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església.
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Taizé: el concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F.V. Garcia, «el rector de Valldigna» (*exh.*)
- 38 El laic, avui (*exh.*)
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975 (*exh.*)
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966 (*exh.*)
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres (*exh.*).
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976 (*exh.*)
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe. (*exh.*)
- 48 Confirmació i comunió. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde», 1963. (*exh.*)
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (*exh.*)
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança
- 60 Taizé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana.
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Preglar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (*exh.*).
- 71 Cristians catalans al Tercer Món.
- 72 Pastoral del bateig (*exh.*)
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (*exh.*)
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religioses als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (*exh.*)
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (*exh.*)
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J.B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat.
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
- 98-99 Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdager.
- 100 La Vella pasqual.
- 101 Sobre la pastoral a Catalunya (1969-1987).
- 102 Religiositat popular.
- 103-104 La classe de religió (*exh.*)
- 105 Acollir el deficient (*exh.*)
- 106-107 El cant a les esglésies.
- 108 Fe i cultura postmoderna.
- 109 Els nous moviments (*exh.*)
- 110 La parròquia. L'arxiprest. Parròquies sense prevere. Llengua i pastoral.
- 111 L'Església i el Mil·lenni de Catalunya.
- 112-113 Mitjans de comunicació i pastoral
- 114 Religiosos i religioses a Catalunya.
- 115-116 Presència dels cristians en el món.
- 117 Els cristians i el voluntariat.
- 118 Els cristians i el nacionalisme.
- 119-120 Obrador I: Inici de curs.
- 121 Realisme i utopia.
- 122 Obrador II: Pasqua.
- 123 Padrinatge comunitari. Antologia: J. Ruyra.
- 124 La Pastoral Rural a Catalunya.
- 125 Els jesuïtes a Catalunya.
- 126 Sobre la sacramentalització.
- 127-128 La Pastoral als santuaris.

QUA DERNS DE PASTORAL

127-128

1 9 9 1

SUMARI

●	PORTIC	
	Els santuaris i la Pastoral	7
●	TESTIMONIS	
	Tres santuaris singulars:	
	Lluc, a Mallorca, <i>Josep Amengual</i>	11
	El Toro, a Menorca, <i>Llorenç Vidal</i>	15
	Meritxell, a Andorra, <i>Ramon Rosell</i>	16
	Tres santuaris de projecció comarcal:	
	El Mont, <i>Joan Carreras i Péra</i>	21
	El Miracle, <i>Alcuí Serras</i>	23
	La Misericòrdia de Canet, <i>Vicenç Carbó</i>	24
	Tres santuaris d'abast local:	
	La Tossa de Montbui, <i>Patronat d'Amics de la Tossa</i>	28
	Falgars, <i>Joan Rossinyol</i>	30
	La Salut de Viladordis, <i>Melitó Tubau</i>	31
	Monges, capellans i laics:	
	El Consell pastoral del santuari de Puiggraciós, <i>Joan Batlles</i> ..	34
●	INFORME	
	Dades d'un estudi sociològic, <i>Salvador Bardulet</i>	38
	Montserrat: propostes pastorals	43
	Un projecte en marxa al País Valencià, <i>Pere Riutort</i>	47
●	QÜESTIONS	
	Art, cultura i paisatge als santuaris, <i>Joan Carreras i Péra</i>	52
	L'anonimat en la vida urbana, <i>Josep Boix</i>	56
	L'àudio-visual és una nova cultura, <i>Ignasi M. Corominas</i>	65
	Les noves tecnologies i la pastoral, <i>Josep Ituarte</i>	71
●	4 VENTS	
	Barcelona, <i>Jordi d'Arquer</i>	77
	Girona, <i>Jaume Reixach</i>	81
	Mallorca, <i>Pere Llabrés</i>	84
	Menorca, <i>J. Bosco Faner</i>	90
	Tarragona, <i>Jordi Figueras</i>	96
	Urgell, <i>Antoni Mirabet</i>	98
	Vic, <i>Sebastià Codina</i>	100
●	RETALLS	
	Per <i>Salvador Bardulet i Joan Batlles</i>	103

LA PASTORAL ALS SANTUARIS

Així com hi ha una vida religiosa «estacional», ritmada pels grans esdeveniments del naixement/baptisme, la primera comunió, el casament i la mort/exèquies, i una vida religiosa «devocional», que punteja un veritable calendari (pensem, des de Barcelona, en Sant Pancraç, Santa Rita o Santa Llúcia), hi ha també una vida religiosa que té en els santuaris els seus punts de referència. I aquests dibuixen veritables constel·lacions, amb radis d'influència diferents: locals, comarcals, nacionals i àdhuc mundials (com és el cas de Lourdes, de França). Cap d'aquests calendaris no hauria de quedar al marge d'una pastoral que es vulgui realista, per bé que el tractament a donar-hi o la importància a concedir-hi ja siguin figures d'un altre paner.

Fa uns mesos, vam passar un qüestionari a responsables d'uns quants santuaris perquè ens els situessin, en descrivissin l'activitat pastoral, en fessin un cert balanç i en dibuixessin les perspectives. Les respostes que hem rebut són diverses: unes més sintètiques, altres més descriptives. Les publiquem totes, perquè, plegades, ofereixen un quadre i ajuden a fer-se una idea de conjunt. Vam passar per alt, expressament Montserrat, perquè constitueix un fet únic pel seu volum i la seva significació. En canvi, publiquem les «propostes pastorals per als pelegrinatges de l'any 1992 a Montserrat», que el Monestir ha difós profusament aquests dies, amb motiu dels quatre-cents anys de la inauguració de l'església actual.

1. El PÒRTIC és consagrat al tema d'aquest número.

2. A TESTIMONIS publiquem les respostes que hem rebut d'uns quants santuaris, i que distribuïm en quatre grups:

a) Lluc, a Mallorca, El Toro, a Menorca, Meritxell, a Andorra, són tres santuaris singulars, amb un radi d'acció vast i definit. Els autors dels articles són els capellans que se n'encarreguen i, en el cas de Lluc, el prior dels religiosos Missioners dels sagrats cors;

b) el Mont, el Miracle i la Misericòrdia de Canet són tres santuaris de projecció comarcal. El Miracle, a més, compta amb una comunitat benedictina i, de fa uns anys, amb una «casa d'espiritualitat», promoguda pel bisbat de Solsona. Són també els capellans encarregats i un

monjo benedictí els qui ens han escrit les pàgines que publiquem;

c) la Tossa de Montbui, Falgars (sobre la Pobla de Lillet) i la Salut de Viladordis tenen un abast més local; aquest darrer, a més de lloc ignasià, és també parròquia. La Tossa compta amb un patronat que se n'encarrega i que ens ha elaborat l'informe que publiquem; els altres dos són obra del capellà;

d) al santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós hi ha, des de fa dinou anys, una comunitat de sis monges benedictines i, des d'en fa nou, té un consell pastoral, constituït –a més de les monges– per capellans i laics de les parròquies veïnes. Ens en parla mossèn Joan Batlles, nascut i crescut als peus de Puiggraciós i que, fins fa ben poc, ha estat ben present com a vicari episcopal en la història que relata.

3. La secció **INFORME** inclou una notícia, escrita per mossèn Salvador Bardulet, de la Redacció, d'un «Estudi sociològic sobre els santuaris i les ermites de Catalunya», publicat l'any 1986 pel Laboratori de sociologia de l'ICESB; les «propostes pastorals» montserratines a què ens hem referit; i un extens extracte d'un informe elaborat per Pere Riutort, que exposa el projecte en marxa d'un santuari marià del País Valencià.

4. Els articles publicats a **QÜESTIONS** són d'ordres diversos: un resum de la ponència que mossèn Joan Carreras i Pèra va presentar a la trobada de rectors de santuaris de Catalunya i les Balears que es va fer a Lluc els dies 11 i 12 de març de 1991; un resum, també, del treball que va dur a terme el curs 1990/91 el «Seminari de Pastoral Urbana» del Centre d'Estudis Pastorals, del qual és responsable mossèn Josep Boix, centrat en l'anonimat de la vida urbana; i dos textos –de mossèn Ignasi-Maria Corominas, capellà de Barcelona (actualment rector de Sant Joan, d'Horta), i del pare Josep Ituarte, jesuïta, respectivament– que els vam demanar fa uns mesos des de la Redacció per tal de cridar l'atenció dels nostres lectors sobre les possibilitats (i els límits) pastorals dels àudio-visuals i de la informàtica, tan característics de la societat actual.

I amb 4 **VENTS** (en el cas de Barcelona amb una crònica sobre una trobada de consiliaris de moviments especialitzats, escrita per Jordi d'Arquer, de l'equip parroquial de Santa Maria del Taulat, al Poble nou) i **RETALLS** acaba aquest número. Mentre el preparàvem, s'esqueia la festa dels sants tarragonins Fructuós, Auguri i Eulogi. L'enllestíem en la festa de santa Eulàlia, la noia barcelonina. Tots ells ens recorden les arrels antigues de la nostra fe. Plagui a Déu que sapiquem ésser-hi fidels com ells.

J.T.

PÒRTIC

ELS SANTUARIS: RELIGIOSITAT I PASTORAL

Com els altres països de vella tradició cristiana, també el nostre està sembrat d'ermites i santuaris.

En molts casos, es tracta de simples vestigis del passat, testimonis muts, desertats per la vida que abans els animava. Així s'esdevé en moltes ermites perdudes ça i lla de les nostres muntanyes, sovint en estat de conservació ben lamentable. Altres vegades, en canvi, ve un dia que es trenca el silenci habitual que els envolta: la gent s'hi aplega,

sigui amb ocasió del dilluns de Pasqua, sigui amb motiu de la creu de maig, sigui perquè s'escau la festa patronal. I tot és vida i remor: sardanes; distribució de panets, de coca o de garlandes; eucaristia; veneració de la reliquia o de la imatge... Passat el dia de l'aplec, l'ermita recuperarà el seu silenci, només trencat de tant en tant per la cridòria d'un grup que n'ha fet punt de la seva sortida dominical, pel soroll estrident de les motos per a les quals tot és camí, tot és drecera, o pels passos pausats d'aquell caminant solitari que hi ha vingut a buscar una mica de pau i serenor i a dir un parenostre al sant patró de la contrada.

Ben diferent és el cas de la majoria de santuaris. La vida hi és més estable –de vegades contínua– i l'afluència de gent, més seguida. I el culte hi és assegurat, sigui per la presència d'una comunitat religiosa, sigui pel zel del capellà custodi. I molts d'ells compten, a més, amb una pila de serveis annexos per a l'acolliment espiritual i corporal de pelegrins i visitants, inclòs, en algun cas, el servei d'hostatgeria.

Ermites i santuaris estan ben integrats en la vida del poble i del paisatge. Tenen els seus devots, en un àmbit simplement local o en un radi més considerable. I aquests devots –la gran majoria, gent senzilla– els tenen com a punts de referència de la seva vida religiosa, la qual s'atén a un ordre de preferències i de pràctiques que no correspon ni a l'oficial de la santa mare Església, ni al no tan oficial que promou el rector de la parròquia.

En la gran majoria de casos, hom diria que ermites i santuaris –com les devocions locals– formen part de la geografia: constitueixen una mena de religiositat «geogràfica», arrelada en la vida del poble, que la gent se sent propera per unes raons difícilment universalitzables, i amb la qual el rector del terme no sempre aconsegueix de connectar de manera cordial i espontània. Fa el seu servei, cert; però sovint resta una mica aliè a la festa del poble i als

seus sentiments, i qui sap si no s'ho mira, tot plegat, des d'un cert distanciament d'aquella religiositat «folklorica».

Altres vegades es tracta d'un santuari de vida florent, amb culte assegurat en permanència. Esdevé lloc de pelegrinatge freqüent de la rodalia, amb presència de grups parroquials, acompanyats pel rector, que hi celebra l'eucaristia. O lloc d'estada de cristians practicants, que hi passen uns dies i participen en el culte. Parelles de nuvis l'escullen com a indret on celebrar el seu casament. I són nombroses les persones que hi van a confessar-se, o que només es confessen quan hi pugen. Així i tot, aquests santuaris tenen també un públic més vast, que hi acut per motivacions –més aleatòries– de lleure, d'esbarjo, d'amor a la natura; però que, en força casos, es deixa caure també a l'església, encén un llantió, diu un parenostre o una avemaria i puja al cambril a besar la imatge que s'hi venera. I en força casos la dimensió religiosa és molt més esfilagarsada i reduïda, si és que encara existeix. Així i tot, el lloc, el nom, els signes religiosos, bé fan sentir, tanmateix, la seva força d'evocació i constitueixen com un halo, més o menys difús, d'influència.

Els santuaris existeixen, doncs. I atrauen gent de molta mena i per molts motius, empesa per preocupacions diverses i d'uns nivells de fe molt variats. Són llocs «religiosos». I haurien de ser, sempre, llocs «pastorals». Naturalment, en connexió amb la pastoral de base, la de les parròquies i els moviments. Perquè la pastoral sempre hauria de convergir, seguint l'ideal de la «pastoral de conjunt», que no és una simple suma o arrelplec de pastorals incoherents i multicolors que conviuen sense barallar-se i sense conèixer-se.

Però els santuaris tenen també el seu «carisma» i per a moltes persones poden representar veritables «kairós», si admetem una certa dilució o gradació en aquest concepte.

Si no sempre «temps decisiu», si que representen, sempre o gairebé sempre, «un lloc i un temps de gràcia». Llocs i temps d'una religiositat popular i geogràfica, arrelada a la terra i concorde amb el seu esperit, i per això mateix, pregonament arrelada en la fibra viva del nostre poble i en la seva cultura. La pastoral dels santuaris hauria de formar part de la millor pastoral popular.

TESTIMONIS

TRES SANTUARIS SINGULARS

LLUC, A MALLORCA

El santuari de la Mare de Déu de Lluc té una història que s'acosta molt a la conquesta catalana de 1229. Ben prest va cobrar un influx que abastava tota l'illa, i va trobar devots a Eivissa, no tants a Menorca, i certs llocs de devoció al País Valencià: a la

ciutat de València; a Alzira, d'on és actualment patrona canònica; i a Alacant, on és venerada, encara, a la capella dels pescadors i hi resta un carrer amb el nom de la Mare de Déu de Lluc. Possiblement la seva situació fou una de les causes d'aquest reconeixement, que no fa gens d'ombra als altres santuaris. No serà de més recordar que el nom de Lluc ens pot menar al «lucus» llatí, ben escaient al

dens alzar de la serra de tramuntana de Mallorca.

La Renaixença i la coronació pontifícia, el 1884, vincularen més el santuari a Mallorca com a poble. El 1891 el bisbe Cervera hi va trasplantar la congregació dels Missioners dels sagrats cors, amb la qual cosa hi ha hagut, des d'aleshores, una comunitat més nombrosa i estable al servei del santuari. Des d'un altre angle, hi ha les germanes franciscanes de la Misericòrdia que atenen molts de serveis.

Les activitats principals que ens ocupen giren al voltant de l'acollida dels pelegrins.

Activitats regulars

L'escolania de «blavets» («al·lots blaus», pel color de la sotana) diàriament canta la Salve, a les 11'15, i participa a la missa vespral. Antigament l'acte central era el matinal.

La Salve matinal va precedida d'una introducció en diversos idiomes, car la basílica, se sol omplir d'estrangers. El curs que ve possiblement hi inclourem una pregària amb el parenostre.

El dissabte fem la sabatina, amb un text de meditació i una lectura dels prodigis i favors de la Mare de Déu. Sobre aquest punt som en recerca sobre el tipus de devoció que hem de fomentar. Cantam avemaries, precedides d'invocacions que, generalment, fan al·lusió a la Mare de

Déu com a Mare del poble de Mallorca.

El diumenge l'eucaristia de les onze té una participació intensa, amb la basílica quasi sempre insuficient per a agombolar els pelegrins. La celebració de la penitència és important per a un cert nombre de persones, que aprofiten la pujada per reconciliar-se i, sovint, per consolar-se. No ens ocupa molt de temps.

Pens que feim esforços per amaran la nostra pastoral seguint el ritme de la litúrgia. Allò que, òbviament, és central, com és Pasqua, va precedit del triduum curosament preparat i celebrat; però amb molt poca participació de fidels. La vetlla pasqual té més participació, però no és comparable a les matines de Nadal ni a molts de diumenges.

Altres activitats giren entorn de l'acollida i celebració de grups, parròquies, etc., que pugen a vegades cada any. Aquesta pujada és més intensa dins la primavera i la tardor. Baixa el novembre, desembre i febrer.

L'atenció a aquests pelegrins és diversa. Sempre el prior o algun membre de la comunitat els dóna la benvinguda. Si participen a la missa, el qui la presideix, per torn, saluda els pelegrins que s'han anunciat.

El curs de l'any

El curs comença amb la vetlla de Santa Maria, iniciada pel

grup juvenil Lluc; ara la promou la Delegació diocesana de joventut. És a primers d'octubre i compta amb la presidència del bisbe. Hi ha pregària, grups de reflexió i bulla. L'any passat foren un milenar de joves.

Entre les trobades principals, regulars, hem de comptar la dels malalts, a cura de la Comissió de pastoral sanitària, pel maig; la de religioses i religiosos, també pel maig; la Pasqua de la III zona, per Pentecosta; la dels preveres, el dia de Crist summe sacerdot, que congrega prop d'un terç del presbiteri. El bisbe presideix l'eucaristia de totes aquestes pelegrinacions.

Esmentem la pujada de les confraries de Sa Pobla, per la primavera; de la Casa catalana el primer de maig; de la Casa aragonesa, el 12 d'octubre; de grups de tercera edat, cada cop més nombrosos; també algunes paròquies pugen cada any, com la de La Real, el primer de maig, etc.

Hi ha dues grans pelegrinacions a peu. La del Bar Güell, de Palma, que reclama poca atenció religiosa, i mou teòricament més de vint mil marxaires a l'inici d'agost, i la de la Part Forana, organitzada pels antics blavets, a la qual respongueren enguany uns deu mil, dels quals vuit mil foren allistats i controlats. Aquesta pelegrinació acabava amb una acollida i una petita celebració del pelegrí. Aquesta pujada coincideix amb

la Diada, segon diumenge de setembre, festa que reuneix altres milenars de pelegrins, que participen a l'eucaristia presidida pel bisbe.

Hi ha moltes agrupacions, fins i tot municipis, que pugen a Lluc i donen oportunitat als seus components perquè puguin assistir a l'eucaristia.

Interrogants

Aquesta ressenya ens planteja molts interrogants. Creim que la participació a la litúrgia, en general, és una satisfacció per als devots de la Mare de Déu de Lluc. La participació dels pelegrins combinada amb el cant de l'escolania dóna bons resultats, tot i que sigui millorable el mode actual.

Animam a una devoció cristocèntrica, tot i que la lentitud popular no permet segons quines filigranes. Fa anys que es demana més compromís amb els pobres. Es varen vendre algunes joies no significatives artísticament per iniciativa de la comunitat, posteriorment aprovada pel bisbe. En aquest mateix sentit, i per problemes pràctics, es va suprimir l'ofrena de ciris al cambril. De moment continuam així, tot i que aquest aspecte merescui una reconsideració, sense cap solució prevista de bell antuvi. Actualment es convida els devots a col·laborar amb Caritas.

Tenim el problema pastoral de

l'escolania. Hem assenyalat el tipus de participació a la litúrgia. Hi ha qui pensa que l'eucaristia diària és quelcom d'excessiu; d'altra banda, l'escolania té sentit si serveix el culte, altrament no existiria; posam a part la greu despesa econòmica i els molts esforços de les persones que l'atenen. Són problemes que ens preocupen; no tenim cap solució màgica.

La petita feligresia d'Escorca mereix més atenció. El santuari ens menja la parròquia.

L'espai del santuari permet disposar de grans extensions per a acampades de joves. Hi ha instal·lacions adients. No s'han pensat per a famílies ni per a gent major: aquestes persones tenen una hostatgeria per a cinc-cents places a preus ben assequibles. Ultra el menjador dels pelegrins hi ha, i ja fa estona, dos llocs amb nombroses taules molt dignes, amb els respectius fogons, més un servei gratuït de llenya, per a la qual cosa ara comptam amb la col·laboració de la Conselleria d'agricultura. Aquests serveis gratuïts ens preocupen, perquè no disposam de prou forces per a fer un seguiment pastoral.

Tenim «el pujol dels misteris» infrautilitzat. Ultra millorar algun tros del camí, pensam establir-hi una zona de silenci. Això mateix volem fer amb els espais edificats: oferir alternatives al renou de les zones turístiques.

Actualment renovam una ala

de l'edifici, vora la basílica, que serà casa d'espiritualitat; és a dir, es reservarà preferentment per a grups que vulguin fer recesos, exercicis, etc.

Com ja hi he fet referència, un dels reptes que tenim és com ser més solidaris amb els pobres. Una resposta inicial la dona el santuari amb les instal·lacions gratuïtes, adreçades amb atenció prioritària als joves. Però en aquest punt mai no som cristians abastament.

Lluc i Montserrat

Lluc és un centre de referència com a lloc espiritual i com a símbol del recobriment del sentit de país. En to de lloança i en to de crítica, segons els casos, es fan comparacions amb Montserrat. No les feim en comunitat, perquè per un caire valoram Montserrat, i, per l'altre, som a Mallorca i al santuari de l'església de Mallorca. És a dir, no pretenem extrapolar ni fer mimetismes. Tanmateix, les semblances són indubtables. Els gravats antics i altres referències ens diuen que a Lluc miraren vers Montserrat. Avui ens satisfà que certes semblances siguin positives, i la realitat mallorquina ens és un repte per a respondre a tot allò que ens és propi. Hem de crear i projectar per a Mallorca des de Lluc. Però no hi ha cap necessitat d'imitar, tot i que agraïm les passes que a Montserrat o a altres indrets ja han fet, passes que

ens estimulen i ajuden. Lluc no té uns monjos que ofereixin una litúrgia més rica i més «sàvia», si voleu; això té una alternativa —o una contrapartida—, com és ara una celebració possiblement més pròxima, més senzilla i assequible. Almenys així ho intentam. No disposam d'un potencial de personal per a fer una tasca cultural comparable a Montserrat; però agombolam nostra cultura. Hi ha situacions diverses, que reclamen vocacions també matisadament diferents dels dos santuaris. Crec que així ho volgué respondre el pare Ramon Ballester, fins l'any passat prior del santuari, a una pregunta que hom li adreçà a la XII Trobada de santuaris: és una pregunta que sentim repetidament, i aposta per açò l'he contestada ací.

Josep Amengual

EL TORO, A MENORCA

Un informe o descripció pastoral fet pel qui n'és l'encarregat sempre serà poc imparcial. L'aigua tendirà anar al meu molí. I el balanç, que és la darrera qüestió que se'm demana, serà favorable. No obstant, i disculpau, puc assenyalar unes coses que s'hi fan.

De primer cop hem de dir que

el Toro és un poc la casa espiritual de tots els menorquins cristians. I pels no cristians també és un lloc estimat i apreciat.

El santuari és cuidat per una comunitat de religioses franciscanes, la qual cosa dóna al visitant un to de serena i agradable alegria.

Com a cosa habitual i de cada diumenge, la celebració de l'eucaristia, a les onze del matí, tant l'estiu com l'hivern, és l'activitat pastoral que aplega el major nombre de persones i segur que per motius diversos i ben difícils de desentranyar. És, normalment, una celebració senzilla però participada, donada la varietat nombrosa de persones que s'hi troben. És una eucaristia que «dóna goig» celebrar-la. La gent que s'hi congrega hi és o hi està amb un esperit distint que a la parròquia. S'hi manifesta i trasllueix un clima receptiu i amable, propici a un amorós i mutu acolliment. La bona disposició o bona actitud espiritual es deixa pressentir en l'expressió, tant abans com després d'haver-hi pujat, quan es diu: «vaig o he anat a missa al Toro!»

Al santuari, encara que no sigui molt gran, hi ha lloc per a trobades i habitacions per a dormir, facilitant i possibilitant tantes d'exercicis espirituals per al poble de Déu. Se'n fan tres o quatre cada any. També trobades de matrimonis, de capellans o religioses, de grups de catequesi parroquials, i de grups parroquials i

diocesans de joves que treballen en camps diversos.

D'ençà d'uns sis o set anys els exercicis del poble de Déu tenen, altra vegada, una acceptació i una participació ben important. Els mateixos que hi participen animen que se potenciï aquesta activitat pastoral perquè ajuda a clarificar, enfortir i estimar la nostra fe en Jesucrist. Troben que és un moment fort de pregària en la vida i així els refà en el seu compromís cristià i eclesial. Parlen agraïdament de l'experiència d'haver fet exercicis espirituals.

El Toro, santuari de la Mare de Déu -Mare de Déu trobada- està al centre de l'illa de Menorca i és un casal que ajuda a l'animació religiosa diocesana. Té un abast diocesà: totes les parròquies menorquines s'hi senten com a casa o, millor dit, són a casa seva i fàcilment s'hi puja per reflexionar o pregar. És un lloc que invita a l'acolliment. Voldria acabar aclarint, si és possible, el nom d'«El Toro». No té res a veure amb cap bou. És una paraula de procedència àrab, Al-Tor, que vindria a significar la muntanya o muntanyeta -turó- principal d'una regió.

Llorenç Vidal

MERITXELL, A ANDORRA

El santuari de Meritxell no donarà un rendiment espiritual digne mentre no pugui comptar amb la presència permanent d'un sacerdot que s'ocupi de l'acolliment i l'atenció dels devots. El somni dels andorrans en bastir al nou santuari una residència per a una petita comunitat religiosa era assentar-hi quatre monges al servei dels pelegrins. Però la falta d'efectius fa que el somni resti somni, és a dir, una pura il·lusió.

Un sondeig fet ara fa dos estius per estudiants contractats eventualment per la M. I. Conselleria de Turisme del Govern d'Andorra donà que el monument més visitat, i de molt, de les Valls era el santuari de Meritxell. La meua obsessió ha estat sempre que la gernació de turistes que el visiten es converteixin en pelegrins, sobretot els dels dissabtes a la tarda i els diumenges, tot el dia. Fora d'aquells diumenges d'hivern de gruixuda nevada, assegurem la missa de les vigílies de festa a les sis de la tarda i la de les festes a dos quarts d'una del migdia.

L'acusació que em fan els fidels piadosos del nou santuari (haver tingut un arquitecte agnòstic), la trobo capciosa. Des del primer dia en Ricard Bofill afirmà que bastiria al llogarret

de Meritxell un pulmó per tal que l'Andorra dels amuntegaments de cases, botigues, cotxes i persones pogués respirar. El meu director espiritual del seminari m'ensenyà, molt encertadament, que «la pregària és la respiració de l'esperit, de la vida, de la nostra fe». L'arquitectura del santuari facilita la tasca del sacerdot acollidor que en vol fer un espai privilegiat de pregària a l'alta muntanya -1.450 metres d'altitud al cor des Pirineus; que el pelegrí hi pugui buidar les penes, els neguits, els torbaments, el cansament, i omplir-se de Déu. El nou santuari, obert -més encara: agermanat- al Casamanya, al bosc de la Canya, al camí ral, als prats i a les cases de pagès de l'entorn, ens ajuda a respirar l'Esperit Sant. Si un hi resta llargues estones, a Meritxell, fàcilment esdevé contemplatiu, a imitació de la verge Maria de Natzaret.

Un lloc i un temps per dialogar

Per oferir l'acolliment que els pelegrins i els turistes es mereixen només cal temps. Els turistes no tenen pressa: són uns xerraires de mena, tot ho pregunten; donar-los conversa és cosa planera. «La conversa -em digué un monjo benedictí- ja és una pregària». Quan el sacerdot cerca afablement la relació personal amb el pelegrí, i també no po-

ques vegades amb el turista, el marc del santuari esdevé tot ell un confessional. «No ho podem pair: als divuit anys, la nostra filla s'ha ajuntat amb un casat, pare de tres criatures». «S'ha mort el meu marit: Jo creia que la Mare de Déu m'ajudaria». «Estic contenta perquè sembla que la néta s'ha curat d'aquell mal» (no ha gosat pronunciar el mot «droga»). «Ens agradaria adoptar un fill». «La meva joventut és un avorriment; busco donar un sentit a la meua vida»... La llista de confidències és inacabable. I cal afegir-hi les peticions de pregària que els fidels depositen al tronc de les almoines: «El dia 30 operen el pare d'un càncer: pregui a la Verge de Meritxell per ell i per nosaltres»; «un donatiu per a Càritas; i pregui perquè la gent d'Andorra sigui més generosa». Quan ens hi posen l'adreça, els escrivim per a assabentar-los que hem complert el seu prec i per encoratjar-los en la prova.

El llantió esdevé també un llenguatge de comunicació: «Mossèn, hi ha ferides que solament es poden guarir amb la pregària». «Tres llantions per a cada una de les filles que Déu m'ha regalat després de dotze anys de matrimoni». I la conversa s'encamina cap a la responsabilitat educativa dels pares, dels sacerdots.

La mitjana de casaments a Meritxell passa dels quaranta a l'any. La majoria de les parelles confessen que trien Meritxell

perquè és bonic. Abans del casament, nuvis i sacerdot pelegrinem al santuari per a preparar-hi la celebració. És el moment íntim per a parlar del seu nou projecte de vida, que ha de mirar el de la sagrada família de Natzarret. En la majoria de casaments hem aconseguit, almenys, que es casin a Meritxell perquè és un santuari de la Mare de Déu.

En un mot: la labor pastoral del santuari de Meritxell mira prioritàriament el diàleg entre el sacerdot responsable del culte i els fidels.

Lloc de pelegrinatges

L'arquitectura del nou santuari expressa el trobament dels dos camins més vells i importants del coprincipat: el camí ral, que ve del port d'Incles (fronterer amb França), segueix el Valira d'orient, passa per davant de la Verge i es perllonga devers el gran Valira; i el camí que uneix el Valira del nord de les parròquies de la Massana i Ordino amb el Valira d'orient. Camins que mossèn Cinto descriu al «Canigó» amb la figura d'una immensa lira que canta a la Mare de Déu de Meritxell. Santuari és sinònim de camí. Joan Pau II ha repetit manta vegada que «Maria és la primera pelegrina de la fe en Jesús».

Obviament, el segon objectiu pastoral del santuari de Meritxell és organitzar-hi pelegrinatges

durant tot l'any: el dels adolescents de confirmació, el dels infants de primera comunió; el dels col·legis confessionals en començar o cloure el curs escolar; els de la mainada de colònies, d'entitats o associacions que festegen algun esdeveniment notable, el dels «rocieros» el dia de la Pentecosta, festa de la Verge del Rocío; el dels emigrants portuguesos... De tots ells, destaquen els del dia vuit de setembre, del primer diumenge de maig i de la Pasqua jove: tenen un protagonisme extraordinari i ensems marquen notablement la vida de l'església de les Valls.

La festa de la Mare de Déu de Meritxell és ensems la diada nacional andorrana del 8 de setembre. Fem arribar a totes les famílies el missatge de la solemnitat del patronatge de Meritxell amb el programa religiós. Encarreguem a un artista de renom la imatge del programa, perquè ens doni artísticament la seva visió del santuari. Un escrit del sacerdot del santuari convida tothom a la festa i a la vegada explica algun aspecte de Meritxell i de la seva vida espiritual. Es completa amb els horaris de les misses i els textos dels cants de l'ave i dels goigs. Se'n distribueixen cinc mil exemplars el diumenge abans de la Diada a totes les misses de les esglésies de les Valls i s'envia a casa de tots els nens i els joves que durant l'estiu han fet colònies en algun dels centres del

país —unes set-centes famílies— amb l'excusa de convidar els fills a la missa jove de les nou del matí. Des que donem el programa religiós, s'ha duplicat llargament el nombre de pelegrins en aquesta solemnitat. I si alguns no poden pujar-hi, hi vénen el diumenge immediatament anterior o següent.

La vetlla de Sta. Maria, amb la processó de torxes pels jardins i els claustres del santuari, i la santa missa, celebrada pel senyor arxiprest, és una celebració emotiva al cor de la nit andorranca, de caràcter eminentment popular. Convidem la Unió pro turisme, de Canillo, perquè faci conèixer algun camp històric del santuari a través d'una exposició. La concelebració de tots els sacerdots de les Valls amb els MM. II. autoritats és l'acte-ànima de la festa; la veneració de la imatge, el cant dels goigs i la ballada de sardanes al claustre deixen l'oficialitat i retornen de bell nou el protagonisme al poble.

El pelegrinatge de l'Església de les Valls, sense cap autoritat, té lloc el primer diumenge de maig a la tarda. La concelebració és presidida pel senyor arxiprest. Cada una de les set parròquies presenta una ofrena floral i una pregària a la Mare de Déu. L'agermanament de totes set parròquies el mes de Maria i de les flors fa que el santuari resulti petit.

El tercer pelegrinatge es fa amb motiu de la Pasqua jove. Es

puja a la borda de Meritxell el divendres sant i s'hi està fins al matí de Pasqua per a compartir reflexió, pregària i treball de cara al compromís de servei durant l'estiu. Abans s'han fet trobades per a preparar-ho. El nombre d'assistents és limitat a quaranta. Aquests joves animen la vetlla pasqual a la parròquia de Canillo, a la qual pertany Meritxell.

Finalment hi ha totes les pelegrinacions que ens han anunciat la seva vinguda. Són acollides amb una explicació del contingut teològic del santuari i se'ls regalen els goigs i l'estampa amb la pregària a la verge de Meritxell. Cada dia són més nombroses les pelegrinacions que, camí de Lourdes, celebren l'eucaristia a Meritxell.

Balanç i perspectives

Cassete dels goigs i de l'ave, estampa de la Mare de Déu amb les pregàries (se n'han regalat deu mil en onze mesos; i només en donem a les persones interessades), els goigs, una presència bimensual a la premsa, la correspondència amb els pelegrins i els actes culturals organitzats per les entitats de Canillo (concerts corals, exposicions...) alimenten la flama de la devoció de la gent d'Andorra a la Mare de Déu de Meritxell i de les nombroses noies d'arreu que en porten el nom, flama que s'encén amb la

pregària i la contemplació i que es consumeix en actes d'estimació a Déu i el proïsme.

És difícil parlar de perspectives i projectes quan hom hi consagra tota la jornada de cada un dels dies de l'any. Tot i això, ningú no ens prohibeix de somniar. S'hauria d'ampliar el marc espiritual del santuari des de la carretera general fins a la creu de Carlemany. El camí dels esquirolets, del trencall de la carretera cap al santuari, podria esdevenir el camí de les marededéus romàniques andorranes, amb oratoris, rètols i pensaments del Magnificat, de mossèn Cinto i d'altres poetes de la terra; i del santuari fins a la creu de Carlemany, el senderol podria convertir-se en el camí de la creu. Si amb «Aina» s'ha aconseguit l'hospederia del santuari per a la gent jove, ara s'hauria de pensar en una hospederia per als adults. Ens agradaria, per tercer cop, intentar revifar la confraria de la Verge de Meritxell. No hi fa res que s'hagi fracassat les dues primeres vegades. Ens trenquem el cap pensant com aconseguir que tots els pelegrins que hi pugen ens ho comuniquin a l'avançada per a poder atendre'ls com es mereixen. No n'hi ha prou amb l'ajuda de les agències de viatges. Hem recíxit a fer de Me-

ritxell la catedral de l'Església de les Valls, gràcies als dos pelegrinatges nacionals; però cal treballar molt més perquè els sacerdots, religiosos, religioses, catequistes i cristians més compromesos hi pugin més sovint per a reflexions pastorals i recessos espirituals.

A l'hora d'establir un balanç hem de dir que el que més resultat ens ha donat ha estat la presència de Meritxell a la premsa andorrana. També cal lloar la comunió de les set parròquies, gràcies a l'entusiasme de cada un dels rectors. «Aina» ens fa d'hospederia: es troba a vint-i-cinc minuts del santuari, baixant pel camí ral, que és un veritable parc nacional; gràcies a això, més de tres mil joves a l'any visiten el santuari. No vol dir, està clar, que tots hi pugin per devoció, ja que nombroses visites són realitzades amb convivències escolars.

Però el nostre servei, i el de qui sigui, sempre serà molt limitat i pobre, mentre no sigui en dedicació exclusiva. És una veritable llàstima i una pena. Però deixem que la vida faci el seu camí. Perquè, com les nostres muntanyes, no para d'oferir-nos magnífiques sorpreses.

Ramon Rosell

TRES SANTUARIS DE PROJECCIÓ COMARCAL

LA MARE DE DÉU DEL MONT

«Els santuaris són fets per a Déu, però també per al poble, que té dret al respecte de la seva pròpia sensibilitat, àdhuc si el seu bon gust té necessitat de ser educat pacientment», deia Joan Pau II als rectors dels santuaris francesos que havien acudit a Roma el 22 de gener de 1991.

Un solc obert en un camp erm

El santuari de la Mare de Déu del Mont es troba emplaçat en un lloc estratègic, a cavall de l'Empordà, la Garrotxa i el Pla de l'Estany. La seva història cal lligar-la a la del monestir benedictí de Sant Llorenç del Mont —conegut amb el nom popular de «Sous»), citat ja l'any 872 en un diploma de Carles el Calb.

La Mare de Déu del Mont és, doncs, un santuari històric i singular. Des del 1824 és patrona de la diòcesi de Girona. Té un

llegendari realment extraordinari i el privilegi de ser —al costat de la Gleva— un santuari verdaguerià, cantat per mossèn Cinto i dipositari d'una cambra-museu dedicada al cantor del Canigó.

La marededéu del Mont és una imatge d'alabastre policromat del segle XIV, de molta popularitat a les tres comarques que el santuari enllaça geogràficament. El santuari és visitat al llarg de l'any per uns cinquanta mil pelegrins, excursionistes i turistes. Cada diumenge i cada festa de l'any hi ha missa a la una del migdia i visita espiritual a la tarda. S'hi celebren dos aplecs anyals: el de primavera, dedicat a sant Galderic —el patró històric dels pagesos catalans— i el de tardor, per la Mare de Déu de setembre. Són també molt populars la missa del gall i els romiatges i les processons dels diferents pobles i parròquies de l'entorn, que tenen lloc, majoritàriament, durant el mes de maig. Algunes es remunten al segle XVI. Roman obert del 15 de maig al 15 d'octubre, per setmana santa i els caps de setmana de tot l'any.

Des d'un punt de vista literari, a més del corpus verdaguerià, hi trobem una ampla corona poètica, formada per més de cinquanta edicions de goigs, els primers dels quals es remunten al segle XV i són un paradigma de bellesa clàssica i musicalitat popular; les corrandes afegides en algunes edicions dels segles XVIII i XIX van donar peu a Verdaguer a establir una suggestiva hipòtesi sobre la paternitat de les «caramelles» de Pasqua florida a partir d'aquests goigs.

El santuari de la Mare de Déu del Mont és, doncs, per les seves característiques –geogràfiques, culturals, històriques i antropològiques– un solc obert en el camp, encara erm, de la religiositat popular i la seva incidència en la pastoral diocesana.

Una pastoral d'encarnació

El santuari de la Mare de Déu del Mont és un lloc d'irradiació dels valors culturals –històrics, literaris i artístics– del poble, el qual, al llarg dels segles, ha dipositat indiscriminadament promences i ex-vots, medalles i escapularis, retaulons, joiells i objectes de cera als peus d'una advocació que és, al mateix temps, una obra d'art i que es venera en un lloc sagrat que és també un monument artístico-arqueològic.

El santuari de la Mare de Déu del Mont és, encara, una mina

inesgotable per a l'antropologia religiosa. La «llegenda àurea» entronca amb els mites locals, la història es barreja amb la llegenda i sovint s'estableix una simbiosi entre santuari i imatge, fruit d'un sincretisme religiós deformat.

El santuari de la Mare de Déu del Mont està enclavat en un lloc privilegiat. En paraules del poeta, es tracta d'una «ermita al cel suspesa», envoltada de boscos acotats, on els caçadors van a empaitar les salvatges; els boletaires, els saborosos bolets; els excursionistes, el regust de la terra i l'estètica del paisatge; un cingle impressionant amb una rampa de llançament atreu els afeccionats a l'ala delta i el vol sense motor; una pista forestal, deixada de la mà de Déu i dels homes, que fa les delícies dels fanàtics del cross i el tot terreny, representa un saludable correctiu al turisme massiu; i un frugal servei d'hostatgeria i restaurant, annex al santuari, ofereix un acolliment secular.

Perspectives i projectes

La pastoral al santuaris –i d'una manera especial als que presenten unes característiques semblants al de la Mare de Déu del Mont– ha de tenir molt en compte els valors i els límits de la *religiositat popular* tradicional, la qual ha de ser objecte d'una evangelització que tingui com

a base l'acolliment, la informació veraç, la «via pulchritudinis» (sensibilització a través de la bellesa). Igualment, els valors i els límits de la *pietat popular*, és a dir, d'aquelles expressions de fe del poble on tal vegada es poden barrejar indiscriminadament devocions i supersticions, i que han de ser objecte d'una catequizació (reciclatge dels ex-vots en obres de caritat).

L'expressió de la fe d'acord amb la litúrgia i la pastoral de l'Església, en santuaris com aquests, ha de tenir en compte tres regles d'or:

- fer del santuari un lloc d'acolliment, de diàleg i de convivència (la informació);

- fer de les celebracions litúrgiques el nucli i la font de la vida de fe, tenint molt en compte que la litúrgia cristiana és paraula i símbol. En el cas del Mont, a les celebracions eucarístiques s'intenta donar relleu al paper de Maria, la noia de Natzaret que dona un sí incondicional a Déu i proclama l'opció de Déu envers els pobres, la Mare del Redemptor que ens dona avui el mateix missatge d'esperança que donà als nuvis atribolats de Canà de Galilea: «feu tot el que ell us digui» (la celebració cristiana);

- fer del santuari un lloc eclesial d'expansió festiva, fins i tot en el cas que es tracti de santuaris dedicats primordialment als malalts o a la dimensió penitencial de l'Església a través del sagrament de la reconciliació. Al

Mont, el pelegrinatge s'enfoca alhora com una celebració d'Església, emmarcada dins la pastoral de conjunt diocesana, i com una expansió festiva de la fe popular. En aquest sentit, el santuari té unes característiques singulars que permeten donar una orientació pasqual a l'expansió festiva del visitant, fent una projecció del paisatge exterior cap al seu propi paisatge interior en tres direccions complementàries: la joia, la sensibilitat i la bellesa. És la «via pulchritudinis» (la festa).

Joan Carreras i Pèra

LA MARE DE DÉU DEL MIRACLE

Les activitats principals podem enumerar-les seguint aquesta classificació:

- conservació de l'església del santuari;

- atenció a les peticions que se'ns fan, sigui de serveis religiosos a persones i grups (misses, confessions, bodes, plàtiques), sigui d'informació històrica sobre el santuari;

- celebració de la litúrgia monàstica. Hi destaquen la missa i les vespres, celebrades per la comunitat benedictina juntament amb els fidels;

– la Casa d'espiritualitat. S'hi organitzen exercicis espirituals, setmanes de reflexió i pregària i recessos de caps de setmana. Tot dirigit per monjos i per sacerdots diocesans. Hi troben acollida grups que vénen ja organitzats, sovint amb el seu director, i persones individuals. Hi busquen un ambient favorable a la pregària, a la reflexió, a la preparació d'activitats pastorals, a l'estudi;

– les cel·les, apartaments familiars que volem orientar cap a destinacions pastorals;

– la col·laboració amb entitats d'ajuda als marginats. Es tradueix en la cessió d'habitatge (la casa de la Cirosa) i en oferta d'ajuda (no professional) a les persones que hi són acollides.

El nostre plantejament pastoral podem dir que consisteix a ser receptius a tota activitat pastoral que sigui compatible amb el caràcter monàstic de la comunitat rectora del santuari (és a dir a aquelles activitats que habitualment respecten l'ambient silenciós del santuari) i que vagi destinada a fidels de totes les nostres diòcesis, preferentment als de l'Església de Solsona.

Ens proposem de fomentar l'experiència recent de grups de joves que vénen al santuari a la recerca d'un seriós aprofundiment de la fe i que hi passen algunes setmanes d'estiu, tot demanant ajuda en la reflexió i oferint col·laboració a les diverses tasques del santuari.

Un balanç sumari diria que la difusió doctrinal i l'ambient de pregària l'assolim en uns nivells acceptables. En canvi, l'atenció al santuari com a exponent de la pietat popular aconseguim només uns nivells insuficients.

Alcui Serras

LA MARE DE DÉU DE LA MISERICÒRDIA, DE CANET DE MAR

La petició d'aquest informe gairebé m'ha sorprès en temps de rodatge car la meua experiència en aquest camp encara no ha complert els dos anys. Tanmateix, puc constatar com, a prop de la Mare, la fe dels fills s'obre i descansa, s'asserena i s'encoratja, i com el pastor troba el terreny ben preparat perquè hi ressoni la seva veu i pugui exercir la seva missió de guiatge.

El bisbe Jaume, al cap d'un mes de trobar-me al nou camp de treball, m'escrivia: «Tingues per un servei valuós, com ho és, fer conèixer la figura i el paper de la Mare de Déu en la nostra vida. Ho necessitem com mai. Sortosa la població que compta amb un santuari de la Mare de

Déu. Per a moltes persones és el camí de l'Església.»

A l'altura dels mesos passats en aquest lloc venerat, les paraules del senyor bisbe prenen relleu i s'il·luminen, i es fa patent la veritat de les seves afirmacions des de les perspectives històrica, geogràfica i de l'actualitat palpitant.

Descripció

La Misericòrdia de Canet es troba al centre geogràfic de la comarca del Maresme, en un lloc benigne, lluny de sorolls i brogits, ben adequat per a la reflexió i la pregària. El santuari és com el cor d'un rosari de ciutats i viles, de pobles i llogarrets que s'estenen des de la Tordera fins a Badalona.

El temple, neogòtic, esvelt i bonic, dóna soplug a la formosa imatge de la Verge que, amb els braços oberts i un rostre serè i afable, inspira confiança, descobreix la misericòrdia d'una mare i convida a romandre una estona en la seva companyia, en un clima de repòs i de pau.

La gent de la vila i la comarca, i fins de més enllà, hi puja a pregar. Molts fan l'ofrena d'un llantió i es queden breument a donar una mirada tendra a la Mare. Altres s'aturen una llarga estona, esgranen les avemaries del rosari o s'endinsen en la reflexió o la meditació. La Mare coneix les confidències de tants fills que li

imploren misericòrdia, perquè tots necessitem la misericòrdia de Déu. Amb confiança filial implorem a tan bona Mare que ens vagi salvaguardant fins a traspassar cap a la casa del Pare.

Una mica d'història

La necessitat d'experimentar la intercessió maternal de Maria davant flagells, epidèmies i sequeres ha portat generacions de fidels, al llarg de més de cinc centúries, a traspassar el llinard d'aquest lloc venerat, situat primer a la petita ermita bastida cap a l'any 1460, després a l'esglesiola convertida en parròquia i, finalment, a l'esplèndid santuari actual, obra de l'arquitecte Francesc Daniel Molins, la primera pedra del qual es posà el 31 de gener de 1853.

Deslligada de les funcions parroquials, les quals foren traspassades a un temple construït amb aquesta finalitat, la Misericòrdia quedà com a lloc marià escollit per venerar-hi la nostra «mare-dedéu».

Enmig dels infortunis de malalties, incursions de pirates, naufragis i sequeres, la Mare era prompta a donar consol i esperança. L'any 1703 la gràcia de la pluja, obtinguda després d'adreçar fervoroses pregàries a la Verge, mogué els canetencs a comprometre's a oferir cada any un llantió perquè cremés davant la imatge de Nostra Senyora. És el

vot de vila que es continua com-
plint als nostres dies.

La coronació canònica de la Mare de Déu de Canet, gràcia sol·licitada pel bisbe Francesc de Pol i Baralt, tingué lloc el novembre de 1907. La urpada de la guerra civil de 1936 es féu sentir sobre el santuari i la seva Verge, que foren cremats i destruïts. Lluís Argullol modelà la imatge actual, transportada apoteòsica-ment fins al cambril enmig de joia i de festes, l'any 1942. Un breu pontifici de Pius XII del 1957 la proclamava patrona del Maresme.

Activitats

L'eucaristia, font i cimal de la vida cristiana, tal com ens recordà el concili Vaticà II, és el centre principal de l'espiritualitat del santuari. Se celebra els diumenges i festes de precepte i és participada amb fervor per unes dues-centes persones. L'estiu, atesa la major concurrència de gent, hi ha una altra missa els dies festius a les set de la tarda. L'eucaristia és precedida pel rés del rosari, seguit pels devots més puntuals, i acaba amb el cant de la salve i dels goigs. Un grup d'animadors i servidors té cura de la dignitat, l'harmonia i el sentit festiu de la celebració; hi ha organista i monitor de cant, lectors i escolans, recaptadors de les ofrenes i ajudants per a distribuir la comunió.

Les visites a la Mare de Déu de la Misericòrdia són constants, tant els dies feiners com els festius; amb tot són més nombroses els dies festius, com queda palès per l'abundància de llantions encesos.

A les parelles de nuvis, els agrada venir a casar-se a la Misericòrdia, sobretot a les de Canet i del Maresme, cosa que manifesta l'arrelament de la devoció a la comarca. Cada any s'hi celebren més de setanta matrimonis. L'acolliment dels nuvis, a través d'una enquesta dialogada, els obre a la confiança i a la reflexió cristiana sobre els ritus del sacrament. També és freqüent la celebració de nocces d'argent i de nocces d'or matrimonials.

Romeries, visites de grups i celebracions de la paraula o de l'eucaristia, esporàdiques, no organitzades, hi solen fer cap, havent avisat prèviament. La missió del santuari és acollir-les i deixar expandir la devoció i la pietat davant la Mare.

La celebració reina, religiosa-ment parlant i perfectament organitzada, és la novena de la Misericòrdia. Impressiona la concurrència que matí i vespre omple la nau del santuari. Aquí la novena no ha caigut en picat, ans experimenta nova ufana d'any en any. Es posen en acció monitors i servidors, l'«Orfeó Misericòrdia» es manifesta incansable, els programes dels actes religiosos es distribueixen diligentment, el tema de reflexió

que escull l'equip pastoral es calca de l'actualitat, els predicadors convidats són fets coneixedors del tema a desenvolupar, corre a càrrec dels mateixos fidels viure i propagar la devoció, ben arrelada.

Enguany, entre els predicadors invitats entre la clerecia i els religiosos de Girona i Barcelona s'hi ha escaigut el nou bisbe auxiliar de Barcelona, Carles Soler. L'enhorabona! El fil conductor de les homilies ha estat l'encíclica de Joan Pau II, «Centesimus annus» i els destinataris han tingut cada dia nom particular: penitents, infants, romeus, treballadors, malalts, vocacionals, pacificadors, joves i famílies. La cloenda, en l'eucaristia solemne de la festa de la nativitat de la Mare de Déu, ha estat presidida pel Dr. Jaume Camprodon, bisbe de Girona.

L'extraordinària animació de la novena s'encén i s'apaga aquests dies; hom voldria que fos com la guspira que mantingués el foc del fervor al llarg de l'any. Tinc la sensació que és com un iman que atrau tota mena de creients, des dels qui viuen la fe en els graus més elementals, per tradició o per una sensibilitat de caient sociològic, fins als més llançats en una dinàmica de vida apostòlica o missionera.

Perspectives i balanç

Un intent per enfortir aquesta dinàmica és fer realitat l'associació local de les Misericòrdies: obrir camí perquè agrupades sota l'empar d'aquesta de la qual n'han de ser imatges vivents pel nom que les identifica, vulguin comprometre's en algun objectiu de caire servicial, cultural o apostòlic. Ja s'han fet els primers passos per posar en marxa l'agrupació. Les persones que de moment figuren al nostre fitxer són només cinquanta-quatre, sobre una població de vuit mil.

Alguna vegada he proposat, en les reunions de pastoral de l'arxiprestat del Maresme del bisbat de Girona, fomentar les romeïes parroquials, com s'estila ja en altres santuaris. A part de la germanor creada, les celebracions de la penitència i l'eucaristia col·laborarien a l'enfortiment de la vida cristiana dels participants i a l'animació de la vida parroquial.

El meu servei és d'una qualitat molt pobre, ho reconec. Tanmateix, la presència d'un sacerdot plau a la gent i agraeixen la disponibilitat dels serveis pastorals que els permeten avivar la seva fe, esperança i caritat cristianes.

Vicenç Carbo

TRES SANTUARIS D'ABAST LOCAL

LA TOSSA DE MONTBUI

La nostra associació d'«Amics de la Tossa» té cura de tots els actes que se celebren en aquest recinte: folklòrics, culturals i religiosos. També de tot el que pertoca a la conservació i el millorament de l'església i el recinte d'aquest cim de la muntanya de la Tossa.

Activitats principals

Les activitats de durant l'any, siguin festes o simples actes, van d'acord amb el calendari.

El gener, hi ha la missa d'acció de gràcies, en la qual es demanen també noves benediccions per a l'any que comença.

El febrer tenen lloc les festes de la Candelera, amb el repartiment de candeles beneïdes, i la commemoració de sant Blai, amb la benedicció de fruits. Es recorda el començament del temps de quaresma, amb el dimecres de cendra. Recordem els nostres amics i benefactors difunts i preguem per ells.

El març s'acostuma a escaure el tercer diumenge de quaresma. Fem l'acte penitencial de viacrucis per la muntanya.

El diumenge de rams hi ha benedicció de palmes i rams a la plaça del castell. I el diumenge de Pasqua celebrem la festa solemne de la resurrecció del Senyor.

El 23 d'abril fem la festa de sant Jordi. I el 27, la de la Mare de Déu de Montserrat. Aquest mateix mes fem la festa de la farigola, en què repartim ramells de farigola a tots els assistents a l'eucaristia.

El tercer diumenge de maig celebrem el tradicional aplec del Roser, que és la festa major de la Tossa, amb rosari de l'aurora, eucaristia solemne, benedicció de roses, distribució de roses beneïdes, obsequi del típic perfum de l'aplec amb les almorratxes, sardanes, jocs, alegria i cants de festa.

El mes de juny, festa de Corpus, amb eucaristia solemne i processó amb cants i pregàries, i benedicció a la plaça.

Al juliol, festa de sant Cristòfol: benedicció de cotxes i obsequi d'un ramell d'espígol de la muntanya.

L'agost és temps de vacances. No hi puja gent, a la Tossa.

El setembre s'escau la festa de les marededéus trobades; antigament era la festa major del coll del guix.

El primer diumenge d'octubre celebrem la festa del Roser de tot el món. I els diumenges resem el sant rosari abans de la missa. Cal recordar que a finals de 1590 (quan la Tossa era parròquia de Montbui) s'hi fundà la confraria del Roser pels pares dominics residents a Sant Magí de la Brufaganya.

El novembre, a la missa habitual del segon i el quart diumenge es prega per les ànimes.

I el desembre, el quart diumenge d'advent s'inaugura un pessebre ben popular, amb cants i alegria nadalenca i amb la felicitació mútua per les festes.

Val la pena deixar constància destacada que durant l'any passat feren la visita a la Tossa diferents grups, amb xerrades de caràcter històric molt interessants i amb pregàries íntimes, demanant la protecció de la Mare de Déu. I també dels actes col·lectius o familiars, com les noces, que, d'acord amb el senyor rector de la parròquia, hi tenen lloc els diferents diumenges de l'any o en dates escollides pels devots.

L'animació religiosa

Tot el nostre plantejament és sempre de caràcter religiós: aconsellem la devoció a la Mare de Déu de Gràcia, que presideix tots els nostres actes; per tal que portin un millorament cultural i religiós a tots els visitants del santuari. Els recordem sempre que

és un monument del segle IX, que forma part dels inicis del repoblament de la nostra terra.

En particular cal recordar la publicació i la divulgació de goigs dedicats a la Mare de Déu de la Tossa i d'altres santuaris marians; i també de treballs d'història i estudis sobre aquest lloc.

Perspectives, projectes, balanç

Encara que la restauració del santuari ja fa anys que està enllestida, l'estudi dels murs assenyala tanmateix coses que cal restablir i millorar, com és ara una finestra tapiada al presbiteri, a la part de l'epístola, i l'enllumenat interior, que és molt delicat.

Els membres de l'associació d'amics de la Tossa procurem ser-hi presents cada diumenge i cada festa de les nou del matí a les dues del migdia per a atendre els visitants i devots que vénen al santuari; el nostre rector de Sta. Margarida de Montbui porta el control de tots els actes que se celebren a l'església.

Constatem que les visites, si són de persones de la tercera edat, acostumen a ser visites-llampec, tret d'algunes, més llargues. Els escolars, quan no hi ha un interès positiu dels seus educadors, només vénen a jugar-hi i embruten el recinte. En canvi, dona bo acompanyar grups d'es-

tudiosos i participar en trobades culturals de joves i d'esportistes.

Acabem amb unes dades sobre els visitants. L'any 1985 van ser 17.019 (entre ells 2.037 jubilats i 1.574 escolars). L'any 1986, 23.826 (1.701 i 2.132, respectivament). L'any 1988, 19.298 (1.875 i 3.136). L'any 1989, 23.983 (4.474 i 2.690). L'any 1990, 17.799 (5.700 i 1.835).

Patronat Amics de la Tossa

FALGARS

El santuari de la Mare de Déu de Falgars no té gaire envergadura. Podem dir que, tret de la celebració de l'eucaristia de juliol a setembre, la resta de l'activitat pastoral es redueix a la celebració d'unes quantes festes que tenen lloc els mesos diguem-ne benignes. Són aquestes:

- el diumenge més a prop de la festa de sant Marc (25 d'abril) té lloc una romeria de poblatans per a complir un vot de poble que data de la pesta negra dels anys 1347-1348. Hi acostuma a pujar molta gent. També s'hi fa la benedicció del terme;

- el dilluns de Cinquagesma s'hi fa un aplec, amb la celebració de l'eucaristia i el ball d'una dansa típica. És un costum que

data dels volts de l'any 1640. Coincideix amb la feta major petita de la Pobla de Lillet i hi puja gent de tota la contornada;

- el darrer diumenge de juny hi ha la trobada de poblatans i ex-poblatans. Aquest aplec té lloc des de fa vuit anys i hi acuden nombrosos poblatans que al llarg dels darrers anys han anat emigrant del poble per raons de treball. S'hi celebra l'eucaristia, es fa un dinar de germanor i hi ha ballada de sardanes;

- la festa major del santuari se celebra per la Mare de Déu de setembre, festa de les marede-déus trobades. Hi ha celebració de l'eucaristia, concert de cant coral i rés del rosari;

Tret d'aquests serveis i d'alguns casaments, no hi fem gaire res més. L'hostatgeria no reuneix gaires condicions, actualment; per bé que anem adequant-la. D'altra banda, cal dir que la situació del santuari el fa bastant desavinent per a la gent de tot arreu. Tanmateix, quan l'hostatgeria estigui més condicionada podrà ser un bon indret per a celebrar-hi trobades de reflexió: el lloc és espaiós i bonic, el contorn no cal dir-ho, i -llevat dels dos mesos d'estiu, que hi ha molts anants i vinents- s'hi respira una gran pau.

Per part nostra, mirem de fer les celebracions de la millor manera que sabem i podem; i inculcar la devoció a Maria, però sempre per referència a Jesús, el Salvador.

Falgars és un santuari de molta devoció per part de la gent de la Pobla. Encara que, a les festes que s'hi celebren, molts no participen en l'eucaristia i hi pugen per a fer un dinar a fora, sí que gairebé tots passen a besar la imatge i a fer una pregària a la Verge.

L'afluència al santuari no ha pas disminuït, aquests darrers anys; més aviat ha augmentat.

Joan Rossinyol

STA. MARIA DE LA SALUT, DE VILADORDIS

Aquest santuari marià-ignasià, rural i urbà de Manresa, que és també parròquia, té els elements propis d'un santuari: el camí, el turó o la muntanya i la vall. No té gaire renom, atès el seu caràcter local, però enguany hem tingut el goig de rebre una petita part dels quaranta mil pelegrins ignasians, malgrat les dificultats per a anar de la cova a Viladordis.

Activitats

El centre realitza en primer lloc les activitats que li corresponen com a parròquia, d'acord amb les línies pastorals de Manresa-ciutat. El santuari,

més que organitzar activitats, pretén acollir-ne: pelegrinatges, trobades de grups, col·legis, comunitats parroquials i de religiosos, exercitants, trobades de moviments i serveis, etc., i algunes celebracions de casament (uns vint-i-cinc l'any). Fa vuit anys que hi ha una sala molt acollidora per a tota mena de filigranes: com a refugi ocasional, per a conferències, exposicions, xerrades, revisions, planificacions, celebracions, etc. La plaça i el jardí, a més del camp d'esports, acaben de donar el to o complement.

El dissabte al vespre i el diumenge a migdia hi ha celebració de l'eucaristia. Es publica un full setmanal que s'intercala en el full diocesà, com a la majoria de parròquies manresanes. Per Pasqua s'organitzen les caramelles, amb actuacions a la vetlla pasqual i a la missa del migdia i cantades durant els dos dies següents per les masies.

El santuari celebra la festa major el vuit de setembre. En aquesta ocasió actua una coral manresana i presideix l'eucaristia un altre sacerdot o religiós. És un dia molt concorregut. Fa uns anys que la celebració es fa el segon diumenge de setembre. Amb tot, el santuari té tres dies de celebració: del dissabte al diilluns. Dels actes populars se n'encarrega l'associació de veïns o el casal del barri.

També és molt concorreguda la missa de mitjanit de Nadal. A

la sortida es fa una representació nadalenca a la plaça, amb pisco-labis i cantades al voltant del foc.

Cal destacar algunes activitats d'aquests darrers anys, amb el suport del consell pastoral de la parròquia i del santuari i el d'una junta o patronat. L'any 1983 es va celebrar al llarg de dotze mesos el mil·lenari del temple, i es va fer una edició de mil exemplars del llibre *«Santuari de la Mare de Déu de la Salut de Viladordis. Una història mil·lenària»*, de Francesc Villegas, president d'Amics de l'Art Romànic del Bages. L'any 1984 es va crear el primer consell pastoral, que substituïa la junta provisional del mil·lenari que havia funcionat l'any anterior. L'any 1985 es començà a participar a les trobades de rectors de santuaris de Catalunya i Balears. El 1988 s'organitzaren alguns actes amb motiu de l'any maria. El 1990 va tenir lloc la renovació del consell. El 1991 s'han fet tres jornades amb motiu de l'any ignasià.

Animació religiosa

Es valora l'acolliment de cada grup. Des de fa uns cinc anys, cada diumenge, de les set a les deu del vespre, el mossèn fa un acolliment. Es prepara la celebració litúrgica i s'estudia el grau de participació, de fe o altres circumstàncies. Si hi ha un altre mossèn o animadors de la

fe, s'hi estableix coneixença i se'ls facilita materials o pistes per a la preparació. Es procura que la gent que ve més a l'eucaristia hi trobi el pes i el ritme d'una comunitat que ja porta la celebració, però que resta oberta i invita a participar-hi amb alguna lectura o pregària.

Les celebracions solen ser acompanyades amb cants, d'acord amb els temps litúrgics o els motius de la trobada. De vegades es fa assaig. I hi ha acompanyament, quan hi ha organista.

S'inculca una fe cristològica. Maria hi apareix sempre en algun cant o en alguna referència ocasional.

S'ha anat esporgant tot el que podia ser causa de superstició, que no vol pas dir totes les manifestacions ocasionals de religiositat. El santuari vol fer entendre que la fe ha de trobar suport en la comunitat, però vol aprofitar també les ocasions que mouen les persones i que traspuen religiositat o fe: malalties, reals o imaginàries, operacions quirúrgiques, atur, vellesa, invalidesa, penúria econòmica, treball, amistat, fidelitat conjugal, prometatge, servei militar, viatges, accidents, mort, aniversaris, parts, baralles, divorcis, separacions... Tot això és motiu de pregària a Maria, al Crist o al Pare, o vés a saber a qui... Pots educar dialogant amb la gent i també mitjançant les celebracions.

Perspectives i projectes

Volem millorar la presència personal i de la comunitat, fent-la més evangèlica i sensible a les persones angoixades i esclaves d'aquesta societat o dels seus ídols. Cada dia es veu més gent parlant més sola, nerviosa, cansada i sense il·lusió. Als santuaris s'hi pot veure fins i tot drogaaddictes, de vegades captant o drogant-se, a la recerca d'una nova vida, amb la seva petita flama d'il·lusió.

Hem de millorar les instal·lacions deficientes i envellides: la casa del capellà, del segle XIX, i la de l'ermità, del XIII.

Hem de continuar reflexionant amb el consell pastoral sobre la religiositat de la gent i dels grups per a donar-hi una resposta pastoral més encertada.

Potser també fóra interessant que l'agrupament escolta La Salut trobés algun camp d'acció al santuari.

Ens agradaria fer conèixer més a la parròquia, a l'arxiprestat i a la diòcesi la tasca del santuari i de les trobades de rectors de santuaris de Catalunya. Moltes vegades els santuaris han esdevingut llocs on van els qui es passen de les parròquies o un tipus de gent ignorant en les coses de la fe. Cal canviar aquesta imatge. De vegades la lluita ha vingut per altres raons: la sacramentalització, facilitats, rebaixes, etc.

Ens agradaria que la gent descobris el santuari com ho va fer

Ignasi de Loiola: com a lloc de contemplació, reflexió, reconciliació i trobada. (S'ha publicat un opuscle de seixanta-quatre pàgines sobre la història i la relació de sant Ignasi amb el nostre santuari.) Costa molt que esdevingui una realitat gairebé visible, però l'Esperit continua animant la vida de cada persona.

Balanç

Abans desconeixia totalment aquest camp i considero molt important haver-hi entrat en contacte. Fa comprendre la persona i els grups, des de molt endins. T'ajuda a ser més humà, més gratuït, més disponible i acollidor. La parròquia a vegades et deixa massa estructurat, ordenat, assegurat, organitzat. Les trobades i el treball del santuari són més ocasionals i refrescants. Aquí estic fent l'equilibri entre santuari i parròquia. Totes dues realitats s'interrelacionen i s'enriqueixen mútuament, malgrat que la parròquia és la més petita de Manresa. També descobreixo coses negatives, com ara la manca d'un treball de reflexió i d'anàlisi. Cal, també, un treball de conjunt a cada diòcesi.

Per acabar, diré que aquesta tasca moltes vegades m'ha ajudat a respirar i a tornar a lluitar, malgrat el desencís.

Melitó Tubau

MONGES, CAPELLANS I LAICS

EL CONSELL PASTORAL DE PUIGGRACIÓS

Puiggraciós és un santuari maria situat al caire de la muntanya d'aquest mateix nom, al Vallès oriental. Segons la llegenda, és l'indret on fou trobada la imatge de la Mare de Déu venerada durant segles a la parròquia de Sant Pau de Montmany, fins que, a principis del segle XVIII (1701-1711), els montmanyencs van construir el nou santuari.

L'afecte de Montmany a la seva marededéu s'encomanà des de molt antic a la gent de la comarca i de pobles de més lluny. Hi està molt arrelat i perdura, malgrat les convulsions que han sotraguejat el santuari.

De 1939 ençà, després del saqueig revolucionari, la devoció s'ha demostrat per l'afany ininterromput de restauració i manteniment. El de més participació popular fou el que culminà el 1957, amb la reposició definitiva de la imatge al temple reconstruït i l'establiment d'uns custodis permanents. Però, malauradament, només durà quinze anys.

Un redreçament comunitari

Quan semblava que Puiggraciós acabaria essent un pilot de ruïnes, començà un redreçament de gran volada: la família que havia custodiat el santuari durant quinze anys (1957-1972) ara no es veia amb cor de continuar el servei. Amb les portes tancades, el temple i la casa-hostal varen sofrir, durant setze mesos, les inclemències del temps i les males passades de passavolants sense escrúpols. Els devots de la Mare de Déu es dolien de la situació i els capellans de la rodalia prengueren el termini de salvar un santuari de tanta veneració.

El projecte que idearen anava més lluny del que havia estat Puiggraciós fins ara. S'han de salvar, deien, els edificis; s'ha de fer possible la veneració de la imatge de la Mare de Déu; s'han de facilitar els aplecs dels pobles veïns i algunes celebracions tradicionals. Però, ¿per què no aspirem que tot això formi part d'un projecte més ambiciós, que el santuari esdevingui un centre permanent de pregària, d'acolliment, de recés, de comunicació, de trobada de grups?

Trucaren a les portes del monestir de monges benedictines de Sant Pere de les Puel·les, de Barcelona. Les monges actuaren comunitàriament, segons l'estil monàstic. L'abadessa les convoca totes a la deliberació i a la decisió. D'entrada, no totes hi estan d'acord i les que ho veuen bé volen pensar-s'ho seriosament. Demanen informació, visiten el santuari i la rodalia, consulten... I als dos anys arriba la votació unànime: una comunitat de sis monges anirà a Puiggraciós. Feien constar, en el conveni amb el bisbat de Barcelona, que ho consideraven com «una nova missió a complir en l'Església de Barcelona».

El grup se sent enviat per les seves germanes. No són unes aventureres. És el monestir que assumeix l'«aventura». Tota una lliçó per a algunes congregacions religioses que, en un cert moment, toleraren experiències de petites comunitats sense fer-se les seves. Mancades del suport sincer de les cases grans, moltes de les petites fracassaren.

La renovació ha estat fruit d'un esforç comunitari també part part dels preveres de l'arxiprestat de La Garriga-L'Ametlla (avui ja s'anomena de Puiggraciós). Tots ells es fan solidaris del projecte, es comprometen a dur-lo a terme conjuntament, inicien una dinàmica de participació i hi interessen l'arquebisbe i molts devots de Puiggraciós escampats arreu.

Aquells preveres estaven animats de l'esperit comunitari que havia escampat el concili Vaticà II, encara recent. Però també tocaven de peus a terra i entenien que, per raons teòriques i pràctiques, era l'hora de reemplaçar la responsabilitat individual i local pel compromís col·lectiu i supraparroquial.

El petit grup de les sis monges, d'acord amb els preveres de l'arxiprestat, es marcava tres objectius bàsics: 1) la recerca de Déu, a través d'un estil de vida monàstica, segons la Regla de Sant Benet i d'acord amb les exigències del temps i del lloc; 2) fer de Puiggraciós una presència viva de pregària, acolliment i vida comunitària per a tots els qui s'acostin al santuari; 3) que el culte litúrgic sigui el centre del santuari. Els capellans es comprometeren a celebrar-hi diàriament l'eucaristia i assegurar aquelles altres actuacions que comportin l'assistència d'un prevere.

El dia 7 de setembre de 1973, vigília de la festa de la Mare de Déu (dia de les marededéus trobades), el grup de les sis monges s'instal·la a Puiggraciós. Un somni s'ha fet realitat.

El santuari, avui

La renovació s'ha consolidat. Al cap de dinou anys, els vallesans estan joiosos del seu santuari. D'ençà d'aquell 8 de setembre no hi ha mancat cap dia la llo-

ança, s'hi ha fet visible un testimoni de vida evangèlica i s'hi ofereix el gest senzill d'un acolliment fraternal. Els mossens de la rogalia hi asseguren diàriament la celebració de l'eucaristia. Ha crescut com mai el nombre de persones i de grups que hi pugen a pregar i a reflexionar en la pau i el silenci. Les monges animen el que s'ha anomenat «escola de pregària», que aplega una tarda de diumenge cada mes un bon grup de fidels. S'han revitalitzat els aplecs tradicionals i alguns pobles s'han afegit al costum d'altres que de molt antic celebren cada any el seu «ofici» a Puiggraciós. Sovintegen els homenatges a la Mare de Déu de grups artístics i culturals. S'hi han celebrat concerts i trobades de corals i, darrerament, un certamen literari.

La generositat dels devots s'ha manifestat en donatius que han fet possible la conservació i l'embelliment de l'església i els arranjaments necessaris a la residència de les monges. Amb l'ajuda de veïns i dels ajuntaments que circumden l'indret, s'ha tingut cura de l'entorn del santuari i dels camins que hi porten.

Pel setembre de 1986, es comença a publicar el «Butlletí de Puiggraciós», que —com deia el Pòrtic del primer número— fa arribar «a moltes llars els batecs de la vida d'aquest centre marrià». Avui a Puiggraciós hi ha un esperit comunitari que anima el seu redreçament.

El Consell pastoral

No es ponderarà mai prou el mèrit de les monges i dels capellans. Però convé subratllar i explicitar que en aquest ressorgiment comunitari, els laics hi tenen un lloc primeríssim. A més, gràcies al Consell pastoral, comparteixen la responsabilitat directiva i executiva del santuari.

El 1982 es commemorà el vint-i-cinquè aniversari de la restauració de Puiggraciós després de la desfeta de la guerra. Es desvetllà i s'avivà el desig de molts laics per col·laborar-hi. Per fer-ho amb continuïtat, es pensà en la constitució d'un organisme representatiu permanent. Es crearen dos consells amb majoria de laics: el de pastoral i el d'economia, que, després de dos anys d'experiència, esdevingueren un sol organisme, amb comissions internes. El cardenal Jubany va seguir-ne el procés, l'encoratjà i va aprovar la reglamentació que vigeix, amb decrets signats en dates 24 de març de 1984 i 21 de febrer de 1989.

La composició del Consell és àmplia, perquè es volgué que hi entressin les persones que actuen directament al santuari i algunes de les que hi estan més vinculades. En són membres nats totes les monges de la comunitat i tots els preveres de l'arxiprestat. Els altres consellers, que no excedeixen el nombre de vint, són presents al vist i plau del bisbe diocesà. Tots els consellers se si-

tuen en un pla de responsabilitat compartida en tots els aspectes de la pastoral.

Segons l'article quart del reglament, les seves funcions són: formular els criteris generals d'actuació del santuari; aprovar els programes anuals d'activitats; crear les comissions de treball necessàries; i aprovar els projectes elaborats per aquestes comissions. Una «comissió permanent», que es troba sovint, prepara les sessions del que s'anomena «Ple», el qual es reuneix almenys tres cops a l'any.

Després de vuit anys d'experiència, es pot assegurar que el Consell és un motor per al manteniment de la corresponsabilitat i per a l'actualització de l'acció del santuari. En concret,

- els mossens formen una unitat i cada u hi aporta el que, de dret o per conveni, li correspon, sense protagonismes excloents;

- les monges, que porten el «pondus» més feixuc, tenen veu i vot en tot el que directament o indirecta toca la seva actuació;

- els laics hi aporten la veu dels seus pobles, les seves experiències de vida i el coneixement de moltes qüestions, sense el qual moltes actuacions pastorals queden fredes, distants i inadaptades.

El Consell ha pretès que capellans, monges i laics se sentin iguals en la deliberació, la decisió i l'execució. Respectant les

diversitats legítimes i en una actitud bàsica de comunió i complementarietat, en la línia del concili Vaticà II (L.G., 32).

L'ideal que proposa el concili ha de trobar vies o estructures pràctiques de realització. Això és justament el que vol ser el Consell, per sobre de qualsevol personalisme i per damunt de les contingències d'una responsabilitat restringida a unes poques persones o a una de sola.

Seria pecar de cofoïsme dir que aquesta experiència no ha tingut inconvenients. Com tot, també la pastoral, com més accentua la participació, més queda sotmesa a retards, lentituds i dificultats de comunicació entre els participants. A més, la via participativa no és, per ella mateixa, una garantia absoluta d'encert. Tanmateix, és el camí que ens assenyala l'Església conciliar i l'experiència diu que és la millor. En conseqüència, els defectes i desencerts que també es poden trobar en aquest Consell no autoritzen a canviar de direcció. Obliguen, això sí, a correccions i esmenes. L'advertiment és oportú perquè en qualsevol societat les dificultats inherents a la condició humana i les que comporta la via democràtica solen generar, en uns, enyoraments autoritaris i, en altres, desencís i desgana de col·laboració.

Joan Batlles

INFORME

DADES D'UN ESTUDI SOCIOLÒGIC

SALVADOR BARDULET

El novembre de 1986 sortia el treball titulat «Estudi sociològic sobre els santuaris i ermites de Catalunya». El treball havia estat encarregat per la Comissió interdiocesana de santuaris de Catalunya i les Illes al Laboratori de sociologia de l'ICESB. Els responsables de la investigació foren els sociòlegs Ramon Cotrina i Joaquim M. Cervera. El conjunt de l'estudi configura un volum de 258 folis.

En dedicar, la nostra revista QUADERNS DE PASTORAL, un número a la pastoral que es fa des dels santuaris, s'ha cregut oport-

tú de donar fe de l'existència d'aquest important estudi i de facilitar-ne, tan sols, algunes dades que han semblat més significatives.

Tot el que segueix, doncs, és extret d'aquest estudi, després d'haver-ne fet una lectura atenta. Sovint, els extractes sobre les diferents qüestions es faciliten de manera resumida. Quan es veu convenient de transcriure'n textualment alguns paràgrafs, van entre cometes i citant la pàgina entre parèntesi.

Situació

De la llista de 600 santuaris i ermites amb culte a Catalunya, als quals es féu arribar l'enquesta, es reberen 401 respostes vàlides. Aquesta resposta és considerada pels investigadors «més que suficient per a obtenir una validesa no solament indicativa, sinó significativa dels resultats» (pàg. 3).

A l'hora d'utilitzar aquest estudi cal tenir en compte que no hi consta cap santuari o ermita del bisbat de Lleida. «Se'ns va respondre per part del bisbat que Lleida no tenia cap santuari ni ermita amb culte. En les nostres llistes sí que ens en consten. Hem cregut oportú, però, seguir les indicacions del bisbat i deixar-ho en blanc» (pàg. 3 i 4).

Per bisbats, el d'Urgell és el que té més santuaris i ermites: 29'18%. El segueixen Girona: 16'46%, Tarragona i Solsona: 13'72%, Vic: 10'97%, Tortosa: 8'23% i Barcelona: 5'74%.

El lector minuciós que vulgui fer la suma dels percentatges es trobarà amb una petita diferència en l'arrodoniment. És la que correspon a l'apartat: no consta. Això val per als resultats que s'acaben de donar i per als que puguin venir.

El seu àmbit d'influència queda reduït en més de la meitat dels casos, al poble on es troben ubicats. En un 9% arriba a dos pobles. En un 7 i 8% arriba a tres pobles o a la comarca o sub-comarca.

L'estudi obre un apartat sota el títol de «santuaris d'àmbit nacional». Els dedueix, per una banda, del fet que no hi ha cap poble que se'l senti seu, i, per altra, de la procedència, de tot el país, dels exvots. Amb aquestes característiques se'n compten uns onze a Catalunya, el 2,7% del total.

Cal apressar-se a dir que el santuari de Montserrat, per decisió expressa dels encarregats de l'estudi sociològic, no respongué l'enquesta. Pel seu caràcter de santuari atípic i, no cal dir, de santuari nacional per antonomàsia, n'hauria desequilibrat els resultats.

Serveis i custòdia

En un 13'5% del total hi ha botiga de records, en un 13,2% hi ha servei de menjar i en un 7% es disposa de cel·les d'estada.

En referència al servei de custòdia, l'estudi tracta en apartats diferents la confiada a laics (masovers, ermitans,...) i la confiada a capellans. Per a fer-se una idea de com és aquest servei, n'hi haurà prou de donar el resum global i final. En un 18% la custòdia és portada per ermitans o masovers; en un 7% és confiada al capellà, el qual, no obstant, no hi resideix; en un 5% la porta un capellà que hi resideix; en un 1'7% la porta una comunitat religiosa; i en un 2'7% la fa també un capellà-rector, sigui perquè el santuari és alhora parròquia, sigui perquè es troba dins la mateixa parròquia. En un 65'4% no hi ha custòdia directa.

En fer un judici d'aquests percentatges convé avisar un cop més que l'estudi és fet tenint en compte santuaris i ermites. Allò que en el llenguatge col·loquial s'entén com a santuari es fa difícil de concretar-ho en un estudi sociològic.

Ex-vots i goigs

«El que interessa, si féssim un estudi exhaustiu sobre els ex-vots als santuaris, és la seva forma, motivacions que impulsen la gent a fer vots...; vigència o desaparició del sistema de promeses i d'aportació d'ex-vots (quan ha desaparegut, per què...) i si el santuari o ermita disposa d'un lloc per a col·locar ciris, llànties, llantions, retaulons, objectes de cera simbolitzant la part del cos guarida... En el nostre cas ens podem centrar solament a saber si en els santuaris i ermites hi ha ex-vots, i quina és la seva procedència, que és el que preguntàvem a l'enquesta. Pràcticament, es pot dir que la meitat dels santuaris no tenen ex-vots (48%) i l'altra meitat, sí (49%); el que passa és que un 7'7%, ara no, però abans sí, la qual cosa denota el canvi i la reforma influenciada segurament per la dinàmica creada pel Vaticà II» (pàgs. 84-85).

Pel que fa als goigs, «pràcticament, el 75% dels santuaris en tenen, cosa que vol dir que és un element essencial i definidor dels santuaris, actualment més que els ex-vots, i que va relacionat íntimament amb la imatge que s'hi venera» (pàg. 90).

Aplecs

«L'aplec, una de les visites rituals als santuaris, potser és la més

significativa per la quantitat de gent que hi va... A l'aplec, hi entra el que és lúdic i el que és social, el que és cultural i el que és religiós. És veritat que hi haurà gent que hi anirà més pel menjar, pels jocs i per la diversió o perquè s'hi trobarà amb amics i veïns, i altres hi aniran més per la motivació religiosa... Pels resultats de les enquestes, podem dir que en la majoria d'aplecs s'hi ajunten totes les motivacions, i que tothom hi va una mica per tot, perquè tot forma part d'una mateixa unitat...

»El que també es nota és un augment de la concurrència i un més alt grau d'importància d'aquest acte dins el calendari d'activitats dels santuaris. Aquesta és una dada que hem de tenir en compte en la pastoral. Encara que molta gent hi vagi per raons alienes a l'experiència religiosa (cosa difícil de discernir), el contacte amb la natura, amb un mateix, la relació distesa i alegre amb els altres, tot plegat és un camí que pot menar al trobament amb Déu... És en l'experiència humana profunda on es pot donar l'experiència de Déu. Les enquestes denoten més aviat aquesta barreja de motivacions i un cert canvi en la mateixa consciència religiosa dels assistents als aplecs, cosa que caldrà anar comprovant i verificant en la pràctica pastoral» (pàgs. 120-121).

Hi ha aplec en un 77'8% dels santuaris i ermites. Repartit per bisbats i de més a menys, tenim: Urgell en un 88% dels santuaris; Barcelona en un 87%; Solsona en un 78'2%; Vic en un 77'3%; Tortosa en un 72'7%; i Tarragona en un 61'8%.

Pel que fa a l'assistència als aplecs, les enquestes, donen els següents resultats: en un 49'04% hi ha tendència a mantenir el nombre d'assistents; en un 41'99% la tendència és a augmentar; i només en un 3'85% es nota una tendència a disminuir.

L'estudi també recull dades sobre la *llengua dels actes de culte*. Sobre el total de santuaris, s'utilitza només el català en un 74'80%. Només el castellà en un 4'50%. I totes dues llengües en un 8'90%.

Algunes indicacions per a la pastoral

L'annex V de l'estudi de referència és dedicat a un primer intent de suggerir a la pastoral uns punts d'interès, fruit de les dades sociològiques aconseguides. Al cap i a la fi, no es pot oblidar que, en encarregar aquest estudi, la Comissió interdiocesana de santuaris ha tingut sempre present l'objectiu pastoral. És d'esperar que l'esmentada Comissió continuarà avançant vers aquest objectiu utilitzant tant les dades sociològiques obtingudes amb l'estudi com les que hagin pogut ser descobertes de nou.

Apuntant-les tan sols, les indicacions són les següents:

1. Malgrat les diferents motivacions que es poden descobrir en els visitants, des dels santuaris cal intensificar tot allò que pot ajudar a fer prendre consciència de la motivació religiosa i evangèlica de les visites. Sense oblidar l'esforç, si es veu convenient, per purificar i discernir les motivacions.

2. El respecte a les manifestacions religioses, per una banda, i l'actitud d'acolliment, d'observació, de recerca, dels motius profunds d'aquestes manifestacions, per l'altra, pot menar a la difícil valoració justa de l'anomenada religiositat popular. I adonar-se, davant el tan repetit «retorn», de què és real i valorable i què fruit només de somnis nostàlgics.

3. Un toc d'atenció als elements sòcio-culturals, com ara: la integració i identificació amb una col·lectivitat, amb la nació i amb la seva llengua; l'arrelament en un poble, comarca i país a través dels costums i tradicions que els configuren; la solidaritat i la sensibilitat social, fent els possibles per tal que les ofrenes de tot tipus que es fan als santuaris no siguin evasives o alienants; el valor de la comunicació entre les famílies, entre persones de diferent edat, classe social i ideologia.

4. Unes quantes indicacions fan referència al que l'estudi anomena infraestructura: tenir cura de l'espai natural aconseguint al màxim l'harmonia natura-cultura; el bon gust, la netedat, la potenciació de la bellesa, de l'art; el mateix pel que fa referència als objectes i monuments artístics, als escrits que s'ofereixen als visitants i a les diferents instal·lacions i serveis de què es disposa i que han d'assegurar un bon acolliment en tots sentits.

5. L'annex també dedica unes quantes pàgines a animar els responsables dels santuaris que continuïn tenint especial cura de tot el que s'encamina al guiatge en la vida de fe i el sentit comunitari dels cristians que els visiten, des de les celebracions litúrgiques o paralitúrgiques fins a l'atenció personal i individualitzada a qui ho desitgi.

6. Finalment, es recull la crida a una organització coordinada de la pastoral de santuaris. En bé de la mateixa pastoral d'aquest sector i amb la finalitat que, a la llarga, pugui formar part d'un projecte global diocesà i també en l'àmbit de l'Església del país. Això permetrà la complementarietat entre la pastoral dels santuaris i la de les parròquies i moviments, evitant contradiccions o camins paral·lels.

PROPOSTES PASTORALS

MONESTIR DE MONTSERRAT

Què és un pelegrinatge?

Per tal de recordar i viure la nostra realitat de Poble de Déu en marxa, les comunitats cristianes emprenen sovint un camí –marcat per la conversió i la pregària– que condueix a un santuari.

Perquè l'estada al santuari de Montserrat sigui el punt culminant d'aquest pelegrinatge, cal que sigui: un temps dedicat a compartir i celebrar la fe, formant església universal amb els monjos, els escolans i tots els altres pelegrins de Montserrat; un temps de conversió i de reconciliació; un temps de reflexió sobre la nostra vida personal i comunitària; un temps de convivència i de festa fraterne; un temps de preparació per emprendre amb nou vigor la nostra vida cristiana de cada dia.

Per tant, anar en pelegrinatge a Montserrat no és ni fer una excursió, ni un simple passatemps, ni un lloc per trobar-se en grupets, ni un lloc de gresca evasiva i esbojarrada.

L'organització d'un pelegrinatge a Montserrat ha de ser el fruit de treball conjunt entre els responsables de cada comunitat i els del santuari. Per això abans de programar el pelegrinatge fóra convenient de parlar amb el responsable dels pelegrinatges del santuari, el pare sagristà major. Encara que els actes d'un pelegrinatge siguin cada any els mateixos, val la pena de comentar-los per poder-los inserir en el conjunt de la programació pastoral del santuari.

Recordem que, per tal que el pelegrinatge a Montserrat reïxi, cal fer-lo seguint les tres etapes clàssiques de tot pelegrinatge:

1. La preparació del pelegrinatge a la parròquia, comunitat, escola, grup, moviment, família...
2. Donar tota la importància a la ruta, que és pròpiament el sentit de pelegrinar, i a l'estada al santuari com una festa d'Església.
3. Retornats al lloc d'origen, cal fer balanç del pelegrinatge i emprendre amb nou vigor la vida cristiana enmig del món. Seria molt convenient que fèssiu arribar als responsables del santuari els vostres suggeriments i la valoració de la vostra estada a Montserrat.

Els pelegrinatges de l'any 1992

Les celebracions del IV centenari de la dedicació de la basílica a Montserrat donen un to particular als pelegrinatges d'enguany, que haurien d'estar presidits pel lema «Som una Església de pedres viues».

L'objectiu d'aquestes celebracions és esforçar-nos personalment i comunitàriament per comprometre'ns una vegada més en la nostra missió evangelitzadora i també a transmetre gratuïtament, ja des d'ara, a la nostra societat, al nostre país, arreu, els valors que deriven de l'Evangeli.

Un d'aquests valors és la solidaritat amb els qui tenim més a prop nostre, sobretot amb els més necessitats. Per això, com un dels fruits d'aquest centenari ens proposem, amb l'ajuda de tots els qui vénen a Montserrat, la realització del projecte de lloguer i rehabilitació de vivendes en mal estat per a persones o famílies necessitades que promou Caritas de Catalunya. Al cancell de la Basílica, hi trobareu uns fulls on s'indiquen les diverses possibilitats per a poder-hi participar.

Amb motiu d'aquest any centenari hem editat uns pòsters i un fullotó on s'expliquen el motiu i l'objectiu d'aquesta celebració; una breu ressenya catequètica sobre el significat de la dedicació d'una església i també algunes dades relatives a la història de l'actual basílica. Si creieu que poden ser d'interès per a preparar el vostre pelegrinatge, us proporcionarem tots els que necessiteu.

La preparació del pelegrinatge

Durant aquesta primera etapa podríem reflexionar sobre el tema del pelegrinatge aplicat a l'Església, a la nostra comunitat i a nosaltres mateixos. Ací, però, el pelegrinatge l'hauríem d'entendre com el caminar, com el pas d'una vida reclosa en un mateix a una vida nova, oberta, segons l'Evangeli. Reflexionar sobre el nostre proper pelegrinatge a Montserrat no serà altra cosa, doncs, que meditar sobre la nostra pròpia conversió personal i comunitària.

Aquesta preparació es podria concretar en una celebració penitencial, uns dies abans del pelegrinatge, i en el treball en grups, els qui ho desitgin, d'un material catequètic que facilitarem a tots els responsables que hi estiguin interessats.

Suggeriments per a la ruta cap a Montserrat

1. Seria bo que tot pelegrinatge comencés el seu viatge fent una pregària en el seu lloc d'origen.

2. Fer una pregària durant el viatge, ja sigui dins els autocars, o millor en algun lloc assenyalat: una esglésiola, en veure les muntanyes de Montserrat...

3. Pujar la muntanya de Montserrat a peu dividint la ruta en tres parts i fer, en cada una d'elles, una estona de pregària o de reflexió.

4. Fer a peu només el darrer recorregut abans d'arribar a Montserrat; per exemple, des del monestir de Sant Benet o de santa Cecília. En ambdós llocs hi ha una església on començar l'itinerari amb una pregària. Cal que aviseu abans si voleu fer servir alguna d'aquestes esglésies (monestir de Sant Benet, tel. 8350078; monestir de Santa Cecília, tel. 8350035).

5. Venir a peu des del lloc d'origen segons les tres etapes clàssiques de tot pelegrinatge. Els monjos us poden ajudar a organitzar aquesta vostra vinguda des d'un punt de vista religiós.

Suggeriments per a l'estada a Montserrat

1. L'estada a Montserrat és un moment privilegiat per redescobrir que tot venint de llocs molt diversos formem part d'una Església universal, reunida entorn de Maria. Aquest sentit eclesial ens ajudarà a sortir dels nostres grups per compartir amb altres comunitats cristianes les activitats religioses i festives del santuari.

2. És molt important participar a la pregària comunitària amb els monjos i els altres pelegrins. Aquesta pregària comunitària es divideix en dos grans grups:

- la participació a la litúrgia de les hores (laudes i vespres);
- la celebració de l'eucaristia, punt culminant de tot pelegrinatge.

Podeu participar a la Missa conventual o en una de les altres misses que se celebren. Parleu-ne amb el pare sagristà major per veure què és el que convé més a cada grup. A l'inici de la missa conventual podeu fer una breu presentació del vostre grup (7-8 línies) per fer conèixer a tota l'assemblea qui sou, quin és el motiu de la vostra vinguda a Montserrat i, si s'escau, el significat dels dons que ofreneu a l'ofertori de la Missa.

3. Els pelegrinatges que es quedin un cap de setmana al santuari poden celebrar sols, o juntament amb algun altre grup, una vetlla de Santa Maria, enguany posant l'accent en la nostra pertinença a una Església formada per pedres vives.

4. El cant de la Salve i del Virolai (a les 13 hores) pels escolans i tots els pelegrins és també un acte típicament montserratí, per mitjà del qual es prega Santa Maria de Montserrat que intercedeixi prop del Senyor per tots els homes.

5. A Montserrat podeu trobar altres indrets i moments de pregària als quals es pot donar aquest sentit de pelegrinatge que ha d'impregnar tota la vostra estada a Montserrat: el cambril, si no està ocupat, és un bon lloc per a la pregària personal; cada dia a les 18,15 hi ha el rés del rosari a la basilica; la visita a la cova de la Mare de Déu amb el rés del rosari o llegint l'evangeli; fer el via crucis tot llegint passatges de la passió; anar al camí dels degotalls on trobareu la majoria de les advocacions marianes a Catalunya. Seria molt bo que els pelegrinatges que hi teniu una majòlica hi féssiu, un moment o altre de la vostra estada a Montserrat, una visita de pregària, o que fos el punt d'inici o de cloenda de la vostra estada al santuari.

6. L'estada a Montserrat ofereix també una bona possibilitat per tenir un intercanvi amb els monjos sobre temes d'interès personal o comunitari. D'acord amb el lema que proposarem cada any us oferirem diverses possibilitats de conferències i temes de reflexió per a joves i grans.

7. L'estada a Montserrat comporta un ambient de festa i de fraternitat; per això les ballades de sardanes o els grups folklòrics o corals, a hores indicades, i les vetllades dels grups que es queden un cap de setmana, també hi tenen lloc.

8. Els grups o pelegrinatges que teniu per costum de fer una pregària abans d'emprendre el camí de retorn als vostres llocs d'origen, procureu programar-la a les 16,30. Aquesta pregària de comiat serà sempre a l'altar major. Si coincideixen diversos grups o pelegrinatges hi haurà un únic acte de comiat, el diumenge, a l'hora esmentada; així farem ben visibles els nostres lligams de pertinença a una mateixa comunitat eclesial, i quedarà més lliure el cambril per a la pregària individual.

El retorn al lloc d'origen

Aquest és el moment de fer balanç del pelegrinatge, i fer-lo d'una manera personal i comunitària. Recordar allò que hem viscut durant la nostra ruta i la nostra estada al santuari i revisar els encerts i desencerts que hi ha hagut, pot donar fruits de vida cristiana en el si de les nostres famílies i de les nostres comunitats.

A TÀRBENA: UN PROJECTE EN MARXA

PERE RIUTORT

Per a informació dels nostres lectors, publiquem aquí els apartats 3, 4 i 5 d'un text del nostre col·laborador Pere Riutort, titulat «Un santuari a la Mare de Déu. Un casal per al nostre poble», que presenta les grans línies del projecte en marxa a Tàrbena, comarca de la Marina, diòcesi d'Oriola-Alacant. Es tracta de bastir-hi «un santuari marià del nostre temps, arrelat en la nostra nació i una comunitat de tot el poble de Déu per al nostre País». — Red.

Els santuaris marians

3.1. És evident que la nostra manera de ser, la nostra psicologia i tradició atàvica, demana llocs per a acomplir les diferents comeses de tipus espiritual: catedrals, parròquies, cases religioses, santuaris, centres formatius, etc. També nosaltres, per a la pregària i l'acció evangelitzadora, volem constituir una casa com la que necessita el País Valencià, en la qual Maria de Natzaret, la Mare de Déu, siga «la madona», «d'ama», la «mestressa», que ens diga com a persones i com a poble, tot referint-se a Jesús «Feu tot allò que us diga» (Jn 2,5). D'una casa així se'n diu un santuari de la Mare de Déu. I allí on mana Maria es fan els miracles, i tant com els necessita el nostre poble!

3.2. El lloc on la providència ens ha portat per a constituir un santuari marià d'acord amb les necessitats descrites de la nostra nació, precisament allí on li fa més falta, està situat a la comarca de la Marina, a Tàrbena, diòcesi d'Oriola-Alacant, en les terres més meridionals de la nostra nació. Un poble valencià que porta, per la seua ascendència mallorquina, uns trets d'unitat que no es poden trobar en cap altre lloc de les nostres terres. La grandiositat i la bellesa dels seus paratges naturals ens recorda llocs com Montserrat o Lluc, o Delfos o Olímpia del món clàssic. La bellesa natural i la presència popular són parts importants de la realitat dels santuaris marians.

3.3. Si en el passat es varen constituir santuaris dedicats a la Mare de Déu, també és possible de començar-los al final del segon mil·lenni

cristià. Ella profetitzà: «Totes les generacions em diran benaurada». La nostra també ho ha de fer, sobretot en els seus santuaris, que solen concretar d'una manera especial la presència i l'actuació de les diverses generacions dels pobles per a honrar i imitar Maria. Recordem que el veneradíssim santuari de la Madona di Pompei, prop de Nàpols, és una realitat molt popular a Itàlia, que començà fa ben poc, en el segle XIX.

Els santuaris marians esdevenen com un llar espiritual dels pobles, un castell on, com en els de l'època medieval, es concentra un gran instrument de la realització i defensa espiritual i fins i tot humana-cultural d'un poble, especialment quan està en perill la seua mateixa existència. Fets històrics antics i recents pel que fa a aquesta defensa són coneguts de tothom: Czestochowa, Montserrat, Lluc, etc. I en el País Valencià? La nostra nació, a les terres del Sud, a la comarca de la Marina, necessita una presència especial, visible, actuant, de la mare de l'Església i mare del nostre poble.

Una comunitat viva de tot el Poble de Déu

4.1. El santuari no és sols un lloc o una imatge; ha de ser també i més que res una comunitat cristiana de persones que volen viure l'Evangeli, comunitat que actua a les ordres de Maria, com a les noces de Canà, on fou intercessora per al primer miracle de Jesús; dins del seu santuari l'hem de tenir al davant com a engendradora del Crist, que en la seua vida és model d'aquell amor de mare que ha de ser l'ànima de tots els qui volen cooperar amb l'Església en la regeneració dels homes («Lumen Gentium», 65).

4.2. Ens cal una comunitat on hi haja representat tot el poble de Déu: homes, dones, casats, formant comunitats distintes, però ben unides des de la seua complementarietat i des d'uns mateixos objectius a assolir. Espiritualment hem de realitzar també allò que hem esmentat tantes vegades com a constitutiu de la nostra nació: «autònoms, però units». Les diferents comunitats han de ser branques d'un mateix arbre.

4.3. No podem acceptar una comunitat que implique i depenga d'una superestructura estranya al nostre poble, sinó una comunitat del poble de Déu, nascuda i arrelada en la realitat cristiana i humana de la nostra cultura històrica. La família espiritual que volem formar no pot ésser l'obra d'uns «altres», sinó la comunitat que fem els cristians del País Valencià i per al País Valencià, des de la nostra nació i per a la nostra nació.

4.4. La connexió amb les esglésies diocesanes del País, i d'una manera molt particular amb el clergat diocesà, serà part essencial. També per a les persones que formen part de les diverses famílies religioses, cal un acostament mutu, enriquidor de tots; hem d'apropriar-nos de la seua tradició i carisma allò millor que puga enriquir la nostra vida espiritual.

No podem oblidar l'admirable proliferació d'aquells que han emprès el camí de la formació de comunitats compromeses de vida cristiana, des dels diferents estats que hi ha en el si del poble de Déu, especialment els laics. Voldríem que hi hagués un enriquiment mutu des de la casa de Maria i de les seues comunitats; que hi tinguessin allí una casa ben seua: la casa de la Mare. L'Esperit de Déu parla de diferents maneres; voldríem que tota riquesa que l'Esperit promou dins l'Església ajudàs a fer ben viva i actuant la casa de la Mare de Déu.

Contemplem d'una manera especial aquells que han arribat a la tercera edat, especialment els casats, època de la vida actualment estadísticament tan duradora, i que pot ésser per a molts un temps extraordinari de dedicació a l'Esperit i d'emprament del temps de la maduresa de la vida al servei de la causa de l'Evangeli.

4.5. Hi haurà uns grups comunitaris permanents i uns altres temporals; la imitació de Crist que es retirava a pregar és una necessitat de tot el poble de Déu. Hi haurà diversos graus de compromís, tot formant una gran comunitat de pregària i reflexió, de vivència cristiana i evangelització del nostre món, de treball en favor de les situacions de pobresa, amb la sol·licitud i compromís que implica.

4.6: Al sòpluig de la casa de Maria, el seu santuari, desitgem constituir aquest que podríem anomenar monestir del poble de Déu, que voldríem, idealment, en les diverses comunitats, amb aquestes característiques i principis:

a) pregària i treball i silenci extern a l'estil de sant Benet i la tradició contemplativa, un silenci que és font de vida espiritual i d'activitat interior i creativa. La pregària litúrgica, als tres moments del dia, laudes, vespres i eucaristia, seran essencials i unitaris en la casa de Maria, així com un culte especial a ella;

b) contemplació missionera, amb reflexió i estudi a l'estil del beat Ramon Llull a la muntanya de Randa. El fill major de la nostra nació, amb tot el que representa, estarà sempre ben present en la nostra vida. El seu desig d'extensió de la veritat d'acord amb la mentalitat del destinatari ens farà usar els moderns mitjans de comunicació, especialment els editorials, tal com ell els hagués usat a l'actualitat.

c) treball per a la unitat ecumènica i incidència en el món actual, especialment la joventut, a l'estil de Taizé. La seua senzillesa i estil d'acolliment seran un ideal a aconseguir;

d) en tot allò que s'adiga al santuari, a les comunitats i possibilitats, hem de col·laborar a eradicar les formes actuals de marginació i desempar en el cos i en l'esperit. Tindrem al davant el fet incomparable en la nostra fe i cultura d'una autèntica devoció a la Mare de Déu dels Desemparats, que demana aquest compromís, essencial als cristians.

4.7. Els principis d'una espiritualitat eclèctica i eclesial oberta ens duren a l'exigència i el goig de la vivència de l'evangeli, que ha d'anar unit al desig constant d'aconseguir el «tenien un sol cor i una sola ànima» (Ac 4,32), amb tot el que implica la pertinença a una família espiritual estable, ordenada i realitzadora. L'himne de la caritat de sant Pau (1Co 13,1-13) i l'oració de Crist per la unitat (Jn 17,6ss) cal que ens siguin programa de vida. L'Esperit de Déu, el qui uneix la diversitat de tots els pobles i llengües del món cap a la unitat del missatge salvador de Crist, ens conduirà al goig de la vivència en l'amor, pedra de toc dels seguidors de Crist.

L'ideal de vida dels seguidors de Crist no pot deixar d'estar sempre al davant nostre, tal com l'exposa sant Pau al capítol 4 de la carta als efesis, desitjosos d'aconseguir «l'home perfecte, l'home que arriba a la talla de la plenitud del Crist». Conscients que som un poble sant per a una obra de servici, amb dons diversos, per a edificar el cos de Crist, en la unitat de la fe i del coneixement del Fill de Déu. La presència de Maria serà part imprescindible en el nostre camí cristià.

Treballem per la construcció i la unitat del nostre poble cristià

5.1. Volem que la imatge de la Mare de Déu que venerarem a Tàrbena porte, en el seu braç dret, el símbol muntaner dels joncs lligats de la unitat del nostre poble. Volem que aquest santuari del segle XX-XXI presente en les seues construccions, imatges i ornamentació, els símbols estimats del passat de tota la nostra nació, les arrels que ens configuren i ens esperonen cap al futur. Això comportarà un compromís d'acció no sols en el camp de la fe cristiana, sinó també en tot allò que fa a la nostra cultura històrica, cosa que tan insistentment ens ha demanat que féssim el papa Joan Pau II i que volem realitzar dins l'esperit de ser constructors de pau de les benaurances, una pau que recolza en la justícia.

5.2. Des de la fidelitat a la nostra identitat i particularitat, des de l'arrelament i la defensa de la nostra nació, des del fet de ser nosal-

tres com cal, sabem que ens obrim i ens unim, en una autèntica germanor, a tots els pobles del món («Gaudium et Spes», 54). A tots acollirem a la manera cristiana, perquè tots es puguem trobar a la casa de la Mare de Déu com a sa casa. Voldríem que hi fos present des d'aquesta identitat nostra la caritat vertadera per a qualsevol persona, que fa que Déu hi siga present.

5.3. El santuari i les comunitats han de ser instrument de la formació i consecució de l'Església del País Valencià i en un darrer estadi de l'Església de tota la nostra nació. L'Església del País Valencià quasi no existeix, ens desconeixem, poques vegades actuem conjuntament. La tendència al predomini i la ignorància mútua ha de ser substituïda per un esperit d'acostament, de col·laboració, servei i germanor. Necessitem que la Mare de Déu ens faça el miracle d'aconseguir que siga realitat l'Església que ens pertoca i que tanta falta ens fa.

5.4. Resumint i recalcant, volem que el nostre santuari de la Mare de Déu responga a una finalitat religiosa, cultural i assistencial:

a) *religiosa*. Primerament tenim al davant la nostra fe cristiana i catòlica, de culte litúrgic i de pregària personal, de formació i vivència evangèlica de tot el poble de Déu, començant especialment pels membres de les diverses comunitats. Volem, a través d'una contemplació missionera, fer present el missatge evangèlic al món actual i d'una manera molt especial als membres del nostre poble. El sentit ecumènic d'amor als altres seguidors de Crist i també l'acostament a les altres formes religioses no cristianes no pot ser oblidat pels membres de l'Església catòlica, de la qual joiosament formem part;

b) *cultural*. Serà objecte de la nostra atenció tot allò que fa a una cultura enriquidora de l'home i de la societat en tots els àmbits possibles i que s'adiguen al santuari. Especialment treballarem tot allò que fa a la identitat i realització de la nostra nació, d'acord amb els principis de l'Església catòlica;

c) *social assistencial*. Un tercer punt que desitgem vehementment és la creació d'un centre social al voltant del santuari, que ajude a fer realitat i que no reste sols en paraules l'amor fratern cristià; el camp de les necessitats es immens i a l'hora d'escollir-ne un, creiem que l'activitat que més s'adiria a la casa de Maria seria un centre de la tercera edat, que dugués fins al màxim possible l'esperit de família i la realització espiritual als darrers dies de les nostres vides humanes, i que fes, d'un temps «inútil» per a tants, el temps per excel·lència de la realització de la plenitud de la pròpia vida, cosa que vista cristianament és així. Aquest és un dels grans reptes socials i de les necessitats del nostre temps.

QÜESTIONS

ART, CULTURA I PAISATGE ALS SANTUARIS

JOAN CARRERAS I PÉRA

El santuari apareix com un lloc d'irradiació dels valors culturals del poble català: valors històrics, literaris, artístics i paisatgístics. Això demana una atenció personal a determinades expressions populars de la comarca, la zona o els pobles de l'entorn del santuari.

El poble, al llarg dels segles, ha fet del santuari un centre espiritual sincrètic, on la fe i la superstició, la història més estricta i la llegenda més inversemblant, l'artesanía popular i els exponents prefabricats de cera —de notable mal gust—, s'han posat en un mateix sac.

Encara avui, els santuaris apareixen com una mina inesgotable per a l'antropologia; i això no sempre és ben interpretat, ni ben discernit: la «llegenda àurea» entronca amb els mites locals i s'estableix una simbiosi (entre el santuari, l'advocació, la imatge i allò que representa) que es presta a lleugereses d'interpretació i d'on es pot derivar a la llarga un sincretisme religiós deformador. Especialment en aquells aspectes artístics i culturals —per exemple, determinats textos literaris, o determinats ex-vots— on no s'ha tingut en compte la «via pulchritudinis» caldrà molta disponibilitat i sensibilitat «per educar pacientment per al bon gust», com deia el papa Joan-Pau II en la seva allocució als rectors de santuaris francesos, a Roma, el 22 de gener de 1981.

Quan es tracta d'una «ermita al cel suspesa», aquesta sensibilitat es fa extensiva d'una manera especial a l'entorn: un paisatge privilegiat suposa una atenció ecològica, un coneixement de la toponímia i la història, un domini del teixit antropològic per poder establir un diàleg autèntic amb els excursionistes i visitants que ascendiran al santuari motivats per l'enclavament, els valors arqueològics o el paisatge.

Pautes i suggeriments

A la Trobada de la Fontcalda (6-7 de març de 1989) s'oferiren algunes pautes i suggeriments que poden ajudar a revalorar l'art, la cultura i el paisatge dels nostres santuaris catalans. Vet-los ací:

1. Vetllar per la informació. Des del petit resum històric, fins a la corona poètica que s'ha anat teixint entorn de l'advocació; des de la col·lecció de goigs a la petita taula d'orientació paisatgística; des d'un petit índex dels objectes d'art a una cosa tan senzilla com els rètols informatius.

2. Evitar la multiplicació d'advocacions en un mateix santuari. Algunes concentracions d'imatges acaben en el grotesc.

3. Discernir sempre l'antropologia de la fe; la llegenda, de la història; l'artificiositat, de l'artesanía. Les mostres de gust dubtós s'han de situar en el seu context històric. Els santuaris, avui, són «aparadors» de l'Església, lloc d'acolliment turístic. «És desitjable que en tot santuari els pelegrins trobin subsidis històricament vàlids —artística, didàctics— que els permetin treure profit àdhuc de l'admiració estètica dels llocs sagrats» (de la Carta del cardenal Luigi Dadaglio als bisbes, 8.9.1987).

4. Tenint en compte la definició del santuari com a «lloc de pelegrinatge» («Redemptoris Mater», n. 5), cal vetllar per la conservació

dels camins tradicionals. Malgrat les noves carreteres, per a copsar el paisatge, la història i la força espiritual sempre serà necessari refer els vells camins dels pelegrins.

5. Retrobar l'esperit religiós dels aplecs i romeries d'una manera global. Les pautes del pelegrinatge han de ser vistes com una celebració d'església, una expansió joiosa i festiva de la fe popular. Aquestes pautes –sortida, camí, arribada, retorn–, sense renunciar a les arrels tradicionals, no poden restar en una celebració penitencial, ni en un buidatge de continguts religiosos: l'expansió festiva en un paratge privilegiat requereix una orientació pasqual en tres direccions complementàries: la joia, la sensibilitat i la bellesa.

L'educació per al bon gust

Al Directori sobre santuaris de la Congregació per al Culte Diví (1987) es parla dels ex-vots o prometenques com d'una «tradició antiga i universal»; l'ex-vot és una expressió de gratitud i un testimoniatge de fe i de cultura. El mateix Codi de Dret Canònic (canon 1234,2) estableix que «els testimoniatsges votius de l'art i de la pietat popular siguin conservats d'una manera visible i guardats amb seguretat». Són l'expressió i l'art d'una època i formen part del «patrimoni espiritual i cultural d'un poble».

A tal fi, posem a consideració dels rectors de santuaris catalans els criteris que donà el papa Joan Pau II l'any 1981 als rectors de santuaris francesos en l'al·locució a què ens hem referit abans. La «via pulchritudinis, o educació per al bon gust» caldrà tenir-la en compte.

- en les reproduccions de la imatge venerada al santuari;
- en matèria d'ex-vots. Una mica de «mà esquerra» per part dels responsables dels santuaris pot «reciclar» les prometenques en obres de promoció humana o substituir determinats objectes de gust dubtós;
 - en la decoració de la «botiga» de records i en llur selecció;
 - en la selecció de goigs, visites espirituals, estampes, cassettes, novel·lars i altres mitjans divulgatius. No solament pel que fa a les il·lustracions, sinó també al contingut: la devoció a la Mare de Déu o al sant o santa, s'ha d'emmarcar sempre dins un context cristològic;
 - a l'hora de fer una exhortació positiva sobre el comportament cívic –vestit, parlar, capteniment en general– exigit per la convivència i el respecte al lloc i a les persones;
 - en la veneració de la imatge. Caldrà tenir en compte la veritat teològica, la tradició i la diversitat cultural, i procurar efectuar un

pas catequètic –de paraula o a través d'un fulletó divulgatiu– del significat d'aquella imatge al testimoniatge de fe que representa.

«Res que sigui vulgar, fet en sèrie, artificial, no ha de trobar lloc al santuari. L'art que s'hi admira ha de ser l'art alimentat pel contacte vital amb la Paraula i amb la tradició... Àdhuc l'artesanía que floreix en forma de records ha de tenir una dignitat com d'art menor» (Directori, conclusió).

* * *

¿Com fer d'aquestes manifestacions genuïnes de l'art i la cultura popular un signe cristià? Com connectar la bellesa, la pau i la plenitud del paisatge amb l'obra creadora de Déu? Com aprofundir en la història i en la fe cristiana sense matar l'enjòlit de la llegenda i les tradicions acumulades al llarg dels segles, avui patrimoni del poble?

Dadaglio, a la seva carta als bisbes (8.9.1987) ens dóna una regla d'or: «La incidència cultural que els santuaris podran tenir en la ment i el cor dels fidels dependrà proporcionalment de l'adequada preparació dels qui en guien la vida». És a nosaltres, rectors de santuaris, que pertoca fer d'aquests «monuments del passat uns signes d'evangelització d'avui» (Joan Pau II, Homília a Belem, Brasil, 8.7.1980).

L'ANONIMAT EN LA VIDA URBANA

JOSEP BOIX

S'han escrit molts llibres i articles sobre pastoral urbana, alguns molt valuosos i que han obert camins nous. Aquesta comunicació té un to diferent i és el fruit de les reflexions d'un grup de persones preocupades per la pastoral de la ciutat.

Molts de nosaltres hem llegit detingudament algunes de les aportacions dels sociòlegs i pastoralistes i, en certa manera i a mesura de les nostres possibilitats, ens sembla que les hem païdes. A partir d'aquests coneixements, de la nostra experiència i, sobretot, de la nostra preocupació, ens reunirem per reflexionar sobre aquesta realitat que ens cal evangelitzar, per tal d'ajudar-nos a trobar suggeriments pràctics i al més concrets possible, per revitalitzar la nostra tasca pastoral. Aquest article és el fruit de la reflexió que hem fet durant les nou reunions del curs 1990-1991 al Centre d'Estudis Pastorals.

Els components d'aquest «Seminari de Pastoral Urbana» érem: Joan Alemany (Sant Ildefons, Barcelona), Josep Boix (Sant Josep Oriol, Barcelona) Joaquim Brustenga (Mare de Déu de la Salut, Badalona, Barcelona), Salvador Cabré (Sant Oleguer, Barcelona), Llum Delàs (directora del CCU, Barcelona), Miquel-Àngel Ferrés (Salt, Girona), Ricard Masclans (Sant Esperit de Terrassa, Barcelona), Pere Matamala (Sant Feliu de Guíxols, Girona), Josep Massana (caputxi), Joan Raurell (Santa Maria d'Igualada, Vic) i Josep M. Vidal Aunós (Santa Maria del Pi, Barcelona).

Des del començament hem partit d'una visió esperançada de la ciutat. Estem convençuts que la ciutat és també un «lloc teològic», un lloc on Déu passa, on hi ha l'acció de l'Esperit. L'evangelitzador, doncs, haurà d'estimar la ciutat, submergint-s'hi per trobar-hi les petjades de Déu, els signes dels temps, les llavors de l'Esperit...

I. CARACTERÍSTIQUES DE LA CIUTAT

Dedicarem les quatre primeres sessions a fer una espècie de radiografia de les nostres ciutats, volíem conscienciar-nos de les seves ca-

racterístiques més importants que modelen les persones que hi viuen. Ens ajudà al final l'assessorament del sociòleg jesuïta Lluís Recolons.

Resumim les característiques principals que, al nostre entendre, afaïçonen l'home urbà; els de fora de Barcelona coincidien a constatar que aquest tipus de persona es va imposant paulatinament, sobretot en les altres ciutats i en els pobles grans.

Heterogeneïtat

Per una banda, constatem una gran multiplicitat de cultures i subcultures (juvenils, mitjana edat, immigració estrangera...), diferències econòmiques molt acusades, diferència entre el centre i els barris, entre els catalans d'origen i els procedents de la immigració de la resta de l'Estat; entre diferents sectors de la mateixa ciutat (espais especialment dedicats al comerç, als serveis, a centres oficials, a lleure, a residència...), diferències segons les estacions de l'any; també es podria parlar de diferències en la forma de viure la fe (el centre és, en general, més conservador i estàtic; els barris, més dinàmics). Però també, per una altra banda, constatem que, malgrat aquestes diferències, hi ha una certa homogeneïtzació de pautes de comportament molt fortes i molt compartides, per exemple: les mateixes pautes de distribució del temps, consumisme, materialisme, caps de setmana i altres estereotips culturals comuns a la majoria dels ciutadans i que detallarem més endavant.

Anonimat

A la ciutat som molt freqüentment uns innominats i uns desconeguts. Per a molts aquesta situació sembla un gran valor, perquè dóna una independència total, ningú no em controla, ningú no ha de fer res del que jo faig, del que passa a un altre. Hi ha un rebuig accentuat al fet que el veí es fiqui a casa meva, ni que sigui per una malaltia o bé un naixement... Amb prou feines si ens saludem a l'ascensor o a l'escala.

Constatem, també, que aquest anonimat és ambivalent, perquè és cert que provoca l'evasió i l'individualisme passota, però també és veritat que pot portar a la contemplació i a la interiorització.

Estem d'acord en el vessant negatiu de l'anonimat, però també en valorem aspectes positius; per exemple, pel simple fet de ser perso-

na, encara que sigui un desconegut, un hom ja té una expectativa de reconeixement de drets, de dignitat.

De tot això en parlarem extensament més endavant.

Mobilitat

Sortides de caps de setmana, d'estiu, de vacances; mobilitat entre lloc de residència, de treball, de lleure, de compres...; mobilitat per raons d'amistat i de família, perquè les relacions no estan centrades al lloc de residència, sinó per altres motius. També s'ha de tenir en compte l'aspecte centripet de la ciutat: ve gent de fora per molts motius. Són un anar i un venir continus.

Aquest fet té una gran repercussió per a l'organització de la pastoral. No és cosa d'ara que a Barcelona, per exemple, la gent funcioni en les seves relacions significatives per altres motius que pel lloc de residència, però, certament, avui s'accentua molt l'escampada.

El model pastoral tradicional té el seu origen en el món rural, pastoralment sedentari i limitat; la parròquia responia molt bé a aquesta situació. La intensificació de la mobilitat accentua una sèrie de conseqüències que afecten la pastoral, per exemple el garbellament de la gent: la més immobilitzada, els vells, és la que resta més a la ciutat. Aquest fet també contribueix a l'envelliment de les nostres celebracions dominicals i a la seva «feminització», perquè hi ha moltes més ancianes que ancians, per la sobremortalitat masculina.

Sense menystenir el valor de la parròquia, la mobilitat exigeix peremptòriament noves unitats d'acció pastoral més plurals i més àmplies (moviments, associacions) i també una acció pastoral conjunta que ja ara hauria d'abraçar tot Catalunya. Si s'obliden aquests dos aspectes, l'evangelització de què parlem tant és una pura teoria.

Secularitat

La influència de la fe és cada vegada més minsa. Les tradicions es van buidant del seu contingut religiós. És molt difícil «trobar-se» amb l'Església.

L'Església, i en concret la parròquia, ha deixat de ser un configurador significatiu de la trama social i també de moltes persones, en especial en el que tenia de promulgadora d'obligacions; per això la insistència en la via normativa i impositiva produeix un rebuig generalitzat i resulta contraproduent per a l'acceptació i potenciació del contingut de la bona notícia de Jesús.

Aquesta característica demana una primacia de l'acció evangelitzadora de la comunitat, sortir del clos parroquial, fer que la parròquia tingui les portes i les finestres ben obertes, i també exigeix l'acció missionera dels laics en la professió, el veïnatge, les associacions, els partits, els sindicats. Igualment ens obliga a una reflexió seriosa per saber distingir tot allò que hi ha de positiu en la religiositat popular.

Convé també ésser conscients que la secularització fa, en certa manera, crisi, com ho demostra la proliferació d'endevins, tarots, sectes, altres religions... Totes aquestes realitats són autèntiques interpel·lacions.

Envelliment

Cada vegada hi ha més vells i menys infants. La vida s'allarga i neixen poques criatures. Molts joves (en casar-se) han de marxar de la ciutat per manca de pisos assequibles.

Els vells, cal col·locar-los en residències cada cop més nombroses, perquè els joves no poden o no volen ocupar-se'n. Les famílies s'estimen més pagar grans quantitats abans de tenir els avis a casa, amb l'empobriment humà que això representa, tant per part dels mateixos vells com per part dels joves i dels infants, que ignoren i no viuen una etapa important de la vida humana.

En conseqüència, hi ha una gran indiferència davant el fet de la mort. Els avis, aparcats ja en vida, se'n van i no passa res: la vida continua sense cap mena de dol. Per altra part, la mort s'amaga als infants i gairebé també als grans. Poca gent mor a casa. I hi ha després les cases funeràries, aïllades del context familiar...

Ens trobem davant d'un fet de gran importància actual i més en el futur. Hem d'ajudar a viure cristianament, ja des d'ara, la malaltia, la vellesa, la mort... Donar una importància evangelitzadora enorme als serveis religiosos dels hospitals, residències i sanatoris...

Alguns estereotips culturals

La relació de les característiques urbanes es feia interminable, per això determinarem només anunciar els estereotips que consideràvem més sobresortints:

Consumisme. Instal·lar-se en el canvi continu. No adherir-se a res. Tenir sempre més i millor. Rebuig instintiu de l'esforç i la renúncia.

Economicisme. Escalada individual per a pujar de categoria, i sovint no pas per servir millor, sinó per tenir més.

Diversió, cada vegada més comercialitzada, dirigida, instrumentalitzada.

Manca d'associacionisme. Hi ha molt poc esperit associatiu. Les associacions privades i públiques s'empobreixen.

Cada un d'aquests estereotips, que com dèiem abans, redueixen i fan homogènia l'heterogeneïtat, tenen un pes específic molt gran en la ciutat i en totes les persones que viuen en la seva àrea d'influència.

Finalment, constatarem que sovint denunciem aquesta manera de viure i trobem prou gent que ens escolta amb complaença, però no en sortim, perquè és una roda que funciona amb molta força. ¿És que per a sortir-ne s'ha de viure contraculturalment? ¿O és que cal matisar més la denúncia, perquè resulta que no es tan dolent viure d'acord amb aquests estereotips? Són preguntes vitals, que no intentàvem respondre, només ens semblava que el camí era de no moure's simplement a un nivell crític d'idees, sinó a un nivell que les fes eficaces i acceptables per a sortir de l'estereotip.

Altres característiques

Dins d'aquest capítol, incloem una sèrie de fets molt estesos en la cultura urbana; simplement els enumerem, i podran ser estudiats amb profunditat un altre any.

Tot i que actualment ha millorat molt, la ciutat, en certs barris i llocs encara produeix sensació d'inseguretat, de contaminació, de brutícia i de deixadesa. També convé destacar la importància dels mitjans de comunicació social i l'existència de col·lectius de marginats. El fet de la misèria, que s'amaga o que no se sap per què no es vol saber. El quart món. L'estructura de la família: sovint unipersonal, divorcis, separacions; tot un camp, el familiar, d'una gran importància eclesial, social i cultural, que rep sotragades per tots cantons. L'existència de persones en atur. Els captaires professionals...

Després d'aquesta radiografia (hi dedicarem quatre sessions) veïrem clarament que era necessari aprofundir en algun aspecte dels anunciats i ens decidírem per l'anonimat.

II. L'ANONIMAT URBÀ

Insistim sobretot en les seves característiques generals, aspectes positius i negatius, i reptes i respostes pastorals. Les ratlles que se-

gueixen volen fer públiques —a mesura de les nostres possibilitats— les reflexions que férem, tenint en compte els objectius esmentats.

Ja abans hem escrit quelcom sobre l'anonimat urbà; ara, abans de fer-ne una anàlisi més completa, comprovarem que aquest fenomen té un doble vessant. Un, que podríem anomenar sociològic, i que coincideix bastant amb la marginació (el quart món dins la ciutat). No hem tractat detalladament d'aquest gravíssim problema de la marginació-anonimat, que ve provocat principalment per estructures socials injustes. Però sí que volem fer constar la seva existència i la seva inhumanitat. L'altre vessant, podríem anomenar-lo psicològic i és el que nosaltres tractarem d'una forma més detallada. És el tipus d'anonimat que també és provocat per l'ambient social que no ens atrevíem a classificar ja d'entrada, com l'anterior, d'injust, però que també ens marca, ens retreu, ens tanca, ens separa i ens pot portar a l'individualisme, a la insolidaritat, al passotisme i a la ignorància dels altres.

Causes de l'anonimat

1. La multiplicitat d'ideologies, el pluralisme, el relativisme, les religions i sectes diferents, que continuament ens provoquen, ens inquieten i reclamen la nostra actuació. Ens sentim sotmesos a orientacions diferents i sovint contradictòries.

Davant tantes sol·licitacions, ens tanquem en la vida privada, per tal de sobreviure. L'habitatge és un lloc sagrat. Només ens sentim persones a casa nostra, on no ens amoinen la multitud d'interpel·lacions que ens cauen a sobre. El telèfon, si convé amb contestador automàtic, ens permet trucar o rebre els qui volem, la TV amb tots els seus canals, o el video que podem escollir, ens tanquen les relacions. D'aquesta forma gairebé ni ens calen els veïns.

2. L'especialització, la diversitat de responsabilitats i la parcialització de la vida, provoquen una presència parcial, esporàdica, limitada i superficial en cada un d'aquests àmbits diferents; això fa que no ens sentim profundament i totalment implicats en cap d'aquests espais. Podem ser per als qui ens envolten uns perfectes desconeguts. Per exemple, l'estranyesa de dos companys de treball que es troben en una reunió de cristians compromesos: mai no havien sospitat la seva fe militant. La religió també ha esdevingut un assumpte privat.

3. La influència de l'economia competitiva: el que compta és treure profit, pujar, guanyar més; «l'agressivitat». El que no rendeix és abandonat, el que s'aclofa queda a la cuneta. Els altres poden ser uns

rivals en aquesta lluita; per això interessa restar-ne allunyat. Les relacions econòmiques poden transformar-se fàcilment en inhumanes. Ens guardem de manifestar-nos en la nostra profunditat per por que no ens malmetin el nostre interior. La lluita per tenir ofega el nostre ser. Mantenim les distàncies.

4. Una sèrie d'experiències negatives (inseguretat ciutadana, informacions que ens amoïnen, mendicitat incontrolada...) generen desconfiança i per això procurem passar inadvertits, ens tanquem perquè no ens perjudiquin, vivim amb la cuirassa posada.

5. La complexitat de la vida social fa que molts serveis se socialitzin i neixi la burocratització. L'atenció pot ser molt bona, però les persones quedem convertides en un carnet o en un número.

Conseqüències

L'anonimat urbà és una característica ambivalent; depèn de nosaltres que resulti positiva o negativa. Té aspectes positius que ens cal buscar i potenciar, i negatius que ens cal evitar. Comencem pels primers.

1. L'anonimat voluntàriament assumit, si no esdevé insolidari, pot arribar a ser una forma de sentir-se més lliure de la pressió social. En certs ambients, aquesta tenalla de tal forma que impossibilita l'exercici normal de la llibertat. La vida urbana permet exercir millor la nostra condició d'éssers lliures, amb una reserva: no convertir la llibertat en un punt d'arrancada d'una vida tancada en l'egoisme (Ga 5,13). Igualment la creixent onada de socialització també pot ser ocasió de fer créixer en nosaltres una forma de servir millor la comunitat. L'existència de mitjans materials, i fins i tot la burocratització, poden ser un element molt valuós, si hi sabem posar l'esperit que els vivifiqui, animi i humanitzi.

2. L'anonimat ens pot fer sentir més responsables de la nostra conducta, ens pot donar més autonomia personal. L'absència de pressió exterior possibilita l'exercici sincer de les decisions personals, d'acord amb la nostra pròpia consciència. Ens pot donar més autonomia personal.

3. També dona més possibilitat de retrobar-se a si mateix, d'interiorització, de contemplació. La soledat possibilita escoltar el nostre propi jo, el reconeixement de la nostra manera de ser. Si sabem fer aquest esforç, ens serà més fàcil fer-nos càrrec de les nostres pròpies limitacions, defectes i qualitats.

4. Pot crear un àmbit on s'exerceixi el respecte a l'altre, la tolerància, el saber conviure amb altres persones.

Però al costat d'aquests aspectes positius, n'hi ha uns altres de negatius. Per exemple,

- el perill més gran és de viure actituds individualistes, egoistes, tancades: fomentar la insolidaritat, l'agressivitat, el derrotisme, la desconfiança;

- l'anonimat possibilita l'existència de grans soledats, de persones que es troben immensament soles enmig d'una gran multitud;

- dificulta les relacions humanes que ajuden, humanitzen i fan la vida més agradable;

- ajuda a desentendre's de la problemàtica de les persones, a fer que les grans necessitats quedin amagades o oblidades;

- l'anonimat, la solitud, pot afavorir l'aparició de malalties depressives.

Reptes pastorals

Aquestes situacions ens qüestionen i obliguen a superar una pastoral excessivament de conservació i sacramentalització, o simplement de «com s'ha fet sempre», per descobrir totes aquelles guspies de l'Esperit presents en la vida urbana i discernir tot allò que sigui just, agradable, noble, digne d'elogi per tal de fer-ho entrar en els nostres objectius pastorals. Podem discernir, doncs, els signes dels temps de l'anonimat urbà.

1. L'anonimat pot ser educatiu per a forjar una autèntica autonomia personal, i allunyar-nos del gregarisme; també pot ser una ajuda per a la personalització i la individualització de la fe. En una situació de control social, la pràctica religiosa pot ser fruit de la pressió; en l'anonimat urbà, aquest control exterior, que manca, hauria de ser substituït pel control intern conscient, assumit i personalitzat de la fe.

2. És educatiu perquè pot provocar l'atreviment de ser diferent, de tenir una proposta concreta en un món en el qual sovint passem de tot. També pot ser adient per proclamar, d'una forma explícita, la bona nova de Jesús.

3. És educatiu en la mesura que fomenta actuar honradament i fer la feina ben feta no pas perquè es vegi sinó per convenciment. És el primer grau d'evangelització: fer que les coses siguin el que han de ser.

4. És també educatiu perquè moltes de les coses que fem, les podem realitzar d'una manera gratuïta, sense esperar quedar bé (per exemple: saludar, orientar algú, informar-lo). Això ens pot ajudar a comprendre millor la fe com un do gratuït de Déu.

5. Tal com hem comentat més d'una vegada, l'home que viu a la ciutat vol conservar el seu anonimat; només revela la seva persona i la seva intimitat on vol; està acostumat a tractar els altres d'una manera funcional: aquest tipus de relació és més acusat quan s'exerceix en el context d'institucions i organismes. Però la persona té necessitat de comunicar-se i busca grups, col·lectius, per obrir-se lliurement. En aquesta recerca és molt més fàcil descobrir la comunitat de fe (a la parròquia, als moviments) com a opció de vida. Les petites comunitats cristianes són una resposta a la necessitat d'interioritzar i personalitzar la fe.

6. La soledat, és veritat que pot provocar tot tipus de sentiments i d'actituds socialment, psíquicament i evangèlicament deficients, però també és veritat, i l'experiència ho ensenya, que pot afavorir el trobament amb un mateix, i també espais de pregària i contemplació.

7. La massificació de la ciutat i el corresponent anonimat evidencien els errors de funcionament: tràfic, burocratització, socialització, deshumanització; això ens pot ajudar experimentalment a prendre consciència del pecat i de la responsabilitat personal en els mals col·lectius. Per comparació, també pot afavorir la coneixença del pecat personal en l'enfosquiment i el contratestimoniatge de les nostres comunitats.

8. Viure sempre envoltats de gent ens hauria de prevenir contra un espiritualisme desencarnat, una pietat que no tingui en compte el món que ens rodeja continuament. La contemplació de les multituds innominades que van d'un lloc a un altre, com ovelles sense pastor, és una crida al treball apostòlic.

* * *

Som conscients que en les nostres reflexions no hem dit res que fos molt nou, però a nosaltres, els membres del Seminari de Pastoral Urbana del C.E.P., ens han anat molt bé, perquè ens han recordat moltes coses, ens han animat, hem trobat camins pràctics i concrets per sortir de la rutina i continuar, amb il·lusió renovada, la nostra tasca pastoral a la ciutat. Ens ha semblat que no era bo guardar-nos només per a nosaltres el nostre treball i per això el publiquem, amb la confiança que també serà útil i enriquidor per als lectors.

L'ÀUDIO-VISUAL ÉS UNA ALTRA CULTURA

IGNASI M. COROMINAS

Hom troba, sovint, animadors de la fe que, amb molta ingenuïtat, van cercant pel món les últimes produccions àudio-visuals, perquè cal estar «al lloro», o d'altres que, plens de pessimisme, van proclamant que ja n'estan «de tornada» i que el que cal és redescobrir els mètodes tradicionals, que al cap i a la fi eren més participatius.

Sense fer un judici de valor m'atreviria a dir que tant una actitud com l'altra mostren una certa superficialitat. Són exponent, almenys, que no han descobert tota la dinàmica de l'àudio-visual. Els ha relliscat!

Potser seria bo, abans de preguntar-nos sobre mètodes i recursos, que ens plantegéssim, de debò i en profunditat, aquesta qüestió: «¿De quina manera, avui, podem comunicar la "guspira" de la fe a una generació que sent una autèntica passió per les imatges i la música?» (P. Babin s'ho planteja al començament del seu darrer llibre *L'era de la comunicació*.)

El plantejament de la qüestió, amb aquesta claredat, serà senyal que realment l'important no són els mitjans que utilitzem sinó el fet que tinguem molt en compte les característiques, la manera de ser, de sentir, de vibrar i de comunicar-se d'aquesta generació.

La meua reflexió no voldria fer més que oferir unes pistes per a adonar-nos que en la cultura àudio-visual ha canviat alguna cosa. Però alguna cosa tan radical que demana a l'educador, en l'àmbit que sigui, una autèntica conversió.

S'ha repetit infinitat de vegades que l'àudio-visual ha provocat una revolució pedagògica (evidentment, no sols pedagògica) d'una importància comparable a la que va provocar, fa cinc segles, la invenció de la impremta, o encara més gran. Tanmateix, també és veritat que la informàtica està provocant un impacte molt més profund que el que han provocat la impremta o l'àudio-visual.

Total, que conèixer l'home nou (i el cristià nou) que sorgeix en la cultura àudio-visual, entendre i parlar el seu llenguatge i tenir una vivència profunda de l'Evangeli seran alguns dels requisits necessaris per ser, avui, animador de la fe.

Els «caça-receptes»

Fàcilment, en el camp de la didàctica, ens esforcem a descobrir nous sistemes, nous recursos, noves eines, per fer més reeixida la nostra tasca educativa, en tots els àmbits, també en el religiós. En l'oferta variada que es presenta, per exemple als catequistes, de curssets, setmanes, jornades, etc., tens la impressió que la gent cau sempre a la mateixa trampa. Són *caça-receptes*. Van darrera la recepta: allò que és nou, la celebració ben arrodonida, la utilització d'uns símbols ben trobats, el muntatge que respon adequadament a les seves necessitats, el disseny del pòster més original... I necessiten fotocòpia de tot, anotar-se tots els detalls, colors, mides...

No vull dir que no sigui important qualsevol intercanvi d'experiències. Però em sembla que si simplement som *caça-receptes*, sense preocupar-nos de submergir-nos en la mentalitat àudio-visual, quan ens falli la recepta ens haurà fallat tot.

Perquè l'àudio-visual no és un recurs didàctic, no és una moda pedagògica (si ho fos, n'hi hauria prou amb tenir un bon assortit de muntatges àudio-visuals o de videogrames), sinó tota una nova pedagogia, tota una nova manera de comunicar-nos. Si no entrem dins d'aquesta pedagogia, o d'aquesta manera de comunicar-nos, estem perdent el temps. No ens en sortirem!

També al s. XVI la invenció de la impremta va imposar la seva pedagogia. Que era, evidentment, diferent de la que imperava durant l'edat mitjana. I no és gens estrany que la pedagogia de l'era de Gutenberg sigui la nostra pedagogia. El problema està a voler utilitzar l'àudio-visual amb mentalitat gutemberiana. Com els catequistes que creuen que la catequesi àudio-visual és ensenyar el catecisme amb diapositives.

I amb això no volem pas dir que sigui millor una manera que l'altra. Cada una respon a les exigències del seu moment. El que afirmem, amb lletres majúscules, és que la generació actual sent una autèntica passió per les imatges i la música, i que, per això i per moltes altres coses, és una generació ben diferent.

Molt de compte amb els circuits!

A principis del segle XVI, com a conseqüència de la nova tecnologia de la impremta i del llibre imprès i de tota la cultura que va originar, va néixer un cristià que va adquirir uns coneixements amplis, amb uns costums uniformes, i que es va fer més amic de les fórmules i de les definicions que de la creació i la recerca. La cultura impresa afavoria

la síntesi doctrinal. Els «catecismes» –descoberta genial de Luter, Pere Canisi, el concili de Trento o Belarmino, en aquell context– van barrar el pas a l'anarquia existent aleshores en doctrina i disciplina.

Però avui ens trobem en una altra cultura. L'electrònica provoca canvis fonamentals en la comunicació. Apareix una nova manera de respondre al problema del sentit i de l'existència de l'home. La comunicació és amplificada, potenciada i dinamitzada per l'electrònica. En certs aspectes, el cristià que hi neix s'assembla més al cristià dels primers segles: s'entusiasma més per la vivència de la fe que per la precisió de la doctrina; s'engresca més per la vida comunitària que per una síntesi lògica de les veritats de la fe; sent més gust per la pregària i els signes litúrgics que per la sistematització del missatge i el rigor de la paraula... És un home que cerca més la comunicació que no pas els raonaments discursius. El que anima el nou tipus d'home (i de cristià) d'aquesta cultura no és la «síntesi» doctrinal sinó el «circuit» de comunicació.

En la cultura gutemberiana, els animadors de la fe exigien el catecisme de memòria per fer la primera comunió; els d'avui es conformen que els infants hagin descobert un cert sentit de Déu, la pregària, l'amor als altres, i que visquin la comunió com una resposta a l'amistat de Jesús.

Bernard Häring, en una prospectiva de l'Església del s. XXI, creu que «l'experiència, la fe viva, el testimoniatge, els símbols, tindran un paper molt més important que la precisió dels conceptes i de les fórmules» («Documents d'Església», n. 527). Em sembla que això no és un futur sinó un present.

Pierre Babin deia en una entrevista que «el testimoni de vida dels cristians és el que obre el camí de l'acceptació de Jesucrist com a salvador». I per això considera insuficient el plantejament que redueix l'evangelització a una transmissió de coneixements sobre Jesucrist, a partir dels quals es pretén motivar la conversió. «Avui hom té consciència –puntualitza Babin– que el centre de la nova cultura és l'estimulació, les excitacions. El que la gent cerca és ser guarida, ser estimulada a viure, sortir de la soledat... És en aquesta línia que em sembla necessari redefinir el concepte d'evangelització». I la seva redefinició, seguint el teòleg anglosaxó Martin Marty, és aquesta: «Evangelitzar és salvar els homes per Crist, proposant-los una vida en plenitud en la comunitat cristiana».

Tocar de peus a terra

¿Com comunicar la «guspira» de la fe a una generació d'infants

que es passen cada any mil hores davant del televisor, 870 hores a l'escola i 30 a la catequesi?

Val la pena que ens ho plantegem i que intentem entrar en el món de la imatge i del so, perquè és ben bé el món de l'home actual.

I que hi entrem amb bon peu i que no errem el camí. Perquè és fàcil!

Certament, la utilització de l'àudio-visual ens ajudarà a connectar amb la gent. Però, ull viu! No ens penséssim pas que l'àudio-visual ha de ser el terròs de sucre que ajudi a fer empassar el raonament discursiu. L'àudio-visual va per uns altres camins. Actua amb uns altres registres. L'home actual ha canviat d'antena receptora i és necessari canviar el canal transmissor.

L'àudio-visual incideix, d'immediat, en la sensibilitat. Però no es queda aquí. Entre altres raons, perquè l'àudio-visual intenta educar l'home integral. Cal que a partir de la sensibilitat, i passant per l'intercanvi, s'arribi a la reflexió, a la idea. Arribar a la intel·ligència, sí, però a partir de l'emoció.

El mètode de l'àudio-visual és un mètode inductiu.

Aspirina per al mal de cap

Parlem de l'àudio-visual sempre des de la dimensió grupal. A través de l'àudio-visual, el petit grup aprèn a compartir, a descobrir les seves possibilitats, a expressar les seves inquietuds, a fer camí.

Ja als documents de Puebla (Mèxic, 1979) s'afirmava; «És necessari esmentar com un fenomen altament positiu el ràpid desenvolupament dels mitjans de comunicació grupal i dels petits mitjans amb una producció de material per a l'evangelització sempre creixent i amb un ús cada dia més gran d'aquest mitjà pels agents de pastoral, cosa que propicia un creixement encertat de la capacitat de diàleg i de contacte». «Cal —deien també aquells documents— intensificar l'ús dels mitjans de comunicació grupal, que a més de ser menys costosos i de més fàcil utilització, ofereixen la possibilitat del diàleg i són més aptes per a una evangelització de persona a persona que suscití una adhesió i un compromís veritablement personals».

Per tant, en una línia pastoral, és possible potenciar al màxim la utilització dels mitjans de comunicació grupal que han sorgit en la nostra civilització àudio-visual, i que intenten ser una mena d'aspirina contra el mal de cap que han provocat, per una banda, l'intel·lectualisme i la racionalització excessius de l'era gutemberiana, i, per l'altra, la despersonalització, massificació i alienació a què fàcilment aboquen els *mass-media* de l'era marconiana.

Cal utilitzar els mitjans de comunicació de grup perquè parlen a tot l'home i no solament al seu cervell; perquè suscitin experiències i no es limiten tan sols a transmetre coneixements; perquè potencien la comunicació i no es conformen a transmetre uns conceptes; perquè donen la paraula enlloc d'imposar-la o de treure-la.

El problema radica sempre a superar els mateixos esculls. Cal utilitzar els mitjans de comunicació de grup, però solament ho farem adequadament si abans hem entrat (ens hem format) en aquest llenguatge.

Al seu llibre *Otro hombre, otro cristiano en la era electrónica*, P. Babin escriu, a manera d'eslògans: «No gasteu diners a comprar material àudio-visual. En primer lloc formeu-vos. No utilitzeu els mitjans àudio-visuals si no canvieu abans tot el sistema».

No fem potineries!

No fem «potineries» amb els àudio-visuals!: és un consell savi i escaient. Si volem expressar-nos amb el llenguatge àudio-visual, respectem les regles del joc: és el mínim que es pot demanar!

En el «text de referència» redactat per l'assemblea plenària de l'episcopat francès a Lourdes, el 1979, es feia aquesta atinada observació: «L'àudio-visual pot ser un excel·lent llenguatge de la fe adaptat a les noves generacions. No és una simple il·lustració ni un instrument de pur esbarjo. Una tal opció exigeix, però, que siguin respectades la naturalesa i les normes d'aquest llenguatge, per al qual estem poc educats. Això demana intensificar la formació dels catequetes en aquest terreny».

L'àudio-visual ens ha fet recuperar els grans canals d'expressió i comunicació humans: aquesta és la seva riquesa. Durant cinc segles, la comunicació s'ha fet bàsicament, a través de la paraula, impresa i escrita. A través dels mass-media i els grup-media, hem recuperat la imatge (gest, símbol, fotografia...) i el so (música, sorolls, cançó...) com a canals de comunicació. Però la realitat és que els nostres esquemes mentals responen, encara, a les estructures de la cultura impresa i ens resulta difícil entrar plenament en la nova forma de comunicació.

Ens passa avui com ha passat en qualsevol època de canvi.

McLuhan ens advertia que «som testimonis d'un xoc de proporcions cataclísmiques entre dues grans tecnologies. Intentem d'accedir a la nova amb el condicionament i les respostes sensorials de l'antiga. Aquest xoc, naturalment, passa en els temps de transició. A la darrera etapa de l'art medieval, veiem expressat el temor de la

nova tecnologia de la impremta, per exemple en el tema de La dansa de la Mort. Avui, el teatre de l'absurd expressa temors semblants. Ambdós casos representen un mateix fracàs: el de la temptativa d'executar la tasca que exigeix el nou ambient amb les eines del vell» (Marshall McLuhan-Fiore, *El medio es el mensaje*, pàgs. 94-95).

* * *

Resumint: conduïm el cotxe amb por, mirant constantment pel retrovisor i amb el peu sempre al fre. D'aquesta manera és difícil avançar!

Utilitzar el llenguatge àudio-visual no és posar diapositives al catecisme. És una cosa ben diferent. És una nova forma de comunicació, que configura un home nou, l'home àudio-visual, i un nou tipus de societat, la societat d'informació.

LES NOVES TECNOLOGIES I LA PASTORAL

JOSEP ITUARTE

Les noves tecnologies

«És la primera vegada a la vida que trobo gent de lletres interessant-se per una màquina...», vaig comentar fa pocs anys, fent una reducció totalment simplista, en una reunió de persones de perfil humanístic. En aquesta trobada hi havia, també, uns quants capellans amb una gran curiositat pel que hem convingut a anomenar les «noves tecnologies de la informació, la documentació i la comunicació». I és que, en el fons, més enllà de les possibles utilitats concretes, intuïen que aquella màquina era diferent d'altres màquines i màquinetes que fins aquells moments havien conegut o de les quals havien sentit parlar: era una màquina lògica, la primera que, en comptes d'imitar el que l'home havia fet sempre amb les mans, intentava acostar-se a fer el que l'home fa amb el cap: el reconeixement de «conceptes» predefinitos i la capacitat de relacionar-los per a uns propòsits determinats.

Aquestes tecnologies, que avui només es troben a les beceroles, ens fan pensar que es prepara per al segle XXI una revolució que va molt més enllà de la que una altra màquina havia ocasionat tres segles abans. La nova revolució només serà comparable a la que va ocasionar la mateixa impremta.

Avui per avui, el centre i motor de tot sistema informàtic per a l'aplicació de les noves tecnologies és l'ordinador, i més pròpiament, pel que ens interessa aquí, el microordinador, que va penetrant a poc a poc als nostres llocs de treball, a les empreses, sobre les nostres taules, a les escoles i a les nostres llars d'una forma o d'una altra.

Descripció del microordinador

Intentarem fer una senzilla descripció d'aquesta eina i de tot allò que al seu voltant contribueix a una utilització correcta de les noves tecnologies.

El microordinador és la unitat bàsica de tot sistema informàtic. Consta d'una part central on, per dir-ho així, es fa la feina, i d'una sèrie d'elements perifèrics per on entren les dades per a elaborar un procés o per on surten les ja elaborades o «processades». Aquest conjunt bàsic ens comença a ser força familiar: exteriorment es presenta com una caixa amb unes esclotxes per a introduir-hi disquets de diferents mides, connectada amb un teclat per a comunicar-nos amb la màquina. Disposa, també, d'una pantalla i una impressora perquè puguem rebre les comunicacions del que ha fet la màquina. El que nosaltres rebem pels sentits, principalment la vista i l'oïda, l'ordinador ho rep per aquests conductes: pel teclat, per on introduïm coses; pels discos, on en gravem; per documents (que l'ordinador llegeix mitjançant «scanners») o, eventualment, reconeixent la nostra veu. La comunicació que fem nosaltres de paraula o per escrit, l'ordinador la fa mitjançant la pantalla, o escrivint en fulls o, si calgués i fos pràctic, amb la veu.

Tota eina és feta per facilitar, augmentar i accelerar el treball de l'home. L'ordinador és, també, una eina amb la mateixa finalitat que les altres eines. La diferència està més en la versatilitat de possibilitats que en la quantitat o la qualitat, tot i que aquestes característiques són també molt notables.

Memòries

Sovint sentim a parlar de «memòries». L'ordinador té bàsicament dos tipus de memòria. Una de semblant a la nostra, viva i activa, que ens permet barrejar coses que coneixem i calcular, imaginar, relacionar... Es tracta d'una memòria molt rica, però que es perd fàcilment si no és fixada en un paper. Aquest tipus de memòria és l'anomenada *memòria viva*, d'accés aleatori i es coneix com a memòria RAM (Random Access Memory). La informació continguda temporalment en aquesta memòria, l'ordinador la tracta molt ràpidament (a la velocitat de la llum): fa càlculs, relaciona, reconeix, crea coses noves...; però tota aquesta feina es perdrà si l'ordinador no la grava o l'escriu en algun lloc (com sovint ens passa a nosaltres). El lloc on apuntem allò que l'ordinador produeix, per tal de poder-ho recuperar, constitueix la *memòria de massa*, *passiva*, la qual és constituïda bàsicament pels suports magnètics o òptics (làsser) en forma de cintes, discos i disquets. L'ordinador té un tercer tipus de memòria (ROM), on no escriu i d'on no canvia res, sinó que només hi llegeix.

La nostra memòria (visual, conceptual...) no és fàcilment mesurable. Podem dir que en tenim poca o molta, més o menys que altres... (els especialistes afinen més). En canvi, la memòria d'un ordinador

(en té de dos tipus) és mesurable i quantificable, perquè l'ordinador només llegeix. La seva unitat bàsica de memòria és el «byte»: simplificant una mica, ve a ser una lletra, un número o un caràcter gràfic que l'ordinador reconeix «llegint-lo» de les «pàgines» de la seva documentació. Multiplicant successivament aquesta unitat per mil tindriem el kilobyte (Kb), el megabyte (Mb), el gigabyte, el terabyte... Avui es parla habitualment de «megues» (1.000 Kb) i es comença a parlar de «gigues» (1.000 Mb). Si tenim en compte que un full DIN A4 escrit normalment conté menys de 2.000 caràcters (2 Kb), un disc de 20 Mb, que és el més petit que hi ha en aquests moments, pot tenir 10.000 fulls emmagatzemats, amb capacitat d'accés a qual-sevol full, línia, paraula o lletra, en fraccions de segon. Un disc de Gigabyte conté aquesta capacitat multiplicada per mil...

Quin ordinador comprar?

A l'hora d'adquirir un ordinador, el primer que hem de mirar és quanta memòria té, tant viva (RAM) com de massa (disc i disquets). Per treballar bé necessitem una RAM mínima de 640 Kb (millor 1 o 2 Mb) i una memòria en disc de 20 Mb (millor 40 o més Mb).

Els ordinadors que trobem al mercat s'agrupen per famílies, entre les quals, com passa a les millors famílies, malauradament hi ha divisions. Ens cal escollir entre uns estàndards no gaire ben avinguts. L'estàndard més generalitzat és el PC (Personal Computer), amb les evolucions posteriors compatibles en línia ascendent; té el gran avantatge que avui n'hi ha d'infinítes marques, amb molts models i preus, tots també compatibles. Si pensàvem en un col·lectiu com ara les parròquies de la diòcesi, fóra aconsellable una configuració dins l'estàndard esmentat amb les característiques següents:

- microprocessador 80286 o 80386;
- memòria RAM de 1 Mb (amb possibilitat d'augment);
- memòria en disc de 20 o 40 Mb;
- dues disqueteres d'alta densitat (una de 5,25 polzades i una altra de 3,5, que corresponen als dos tipus de disquet, gran i petit, que tots coneixem);
- teclat de 102 teclcs;
- pantalla amb definició segons l'estàndard VGA;
- impressora de 24 agulles, o de raig de tinta o làsser (si es volen fer treballs d'edició amb qualitat).

Tot aquest material avui és ofert per força marques de qualitat diversa, totes acceptables. És molt recomanable, però, posar-se d'acord en l'adquisició d'ordinadors i impressores d'un mateix proveï-

dor pels avantatges econòmics i de servei que proporciona la compra en quantitat.

Aplicació a la pastoral?

Les noves tecnologies de què estem parlant no ens fan la pastoral ni ens la faran, com tampoc no ens la fan el telèfon, el contestador automàtic o el projector de diapositives. Poden, però, ajudar els únics agents de pastoral que són les persones, les quals són, també, instruments de l'Esperit. Crec de debò que, directament o indirectament, poden ajudar-nos en els aspectes següents:

1. *Ajut en la gestió ordinària i en l'alliberament de temps i de persones per a tasques pastorals.* Per exemple, una gestió comptable feta amb un mateix programa, proporcionat per la Delegació d'economia a totes les parròquies, estalviaria feina i errors i ajudaria extraordinàriament la Delegació, la qual podria introduir les dades directament dels disquets de les parròquies o, més directament encara, des dels ordinadors locals per línia telefònica (via mòdem). També seria un gran ajut de cara a la gestió de les dades registrals que han de constar sobre la recepció dels sagraments, amb l'expedició eventual de certificats (l'arxiu interparroquial de Cornellà n'és un model).

2. *Ajut en la realització, o el complement, de feines pastorals que necessiten suport d'especialistes, o que són cares.* Per exemple, confecció de circulars o de revistes per a la millor informació de la comunitat, disposició immediata de dades actualitzades sobre persones, esdeveniments, activitats dels grups de la comunitat, etc. Hi ha algunes parròquies que tenen molt clarament classificades dades com és ara: noms, adreces i circumstàncies dels malalts de la comunitat i atencions prestades; grups de catequesi amb llurs catequistes; distribució de llocs, persones i horaris dels membres dels moviments, amb llurs monitors, etc.

Com a exemple, podem parlar d'una parròquia de l'Hospitalet de Llobregat, que a més del que hem dit abans de la «gestió ordinària» (economia, bateigs, casaments, etc.), disposa de dades precises i immediates per a relacionar-se d'una forma personalitzada amb tots els membres o ex-membres de grups o d'activitats, com: pastoral de malalts, tercera edat, moviments infantil i juvenil, equips de matrimonis, coral parroquial, tallers de música (solfeig, orgue i guitarra), catequesi de diferents nivells (pre-comunió, postcomunió, confirmació, adults, etc.), assemblea parroquial... i així fins a vint-i-quatre activitats o grups diferents, amb possibilitat de saber entorn de milers de persones: si actualment intervenen en algun grup, si hi han inter-

vingut, si desitgen o no estar informades del que fan els altres, etc., per tal de demanar-los opinions, col·laboracions... Tot en qüestió de minuts i amb una selecció per edat, sexe, estat civil, nivell de relació amb la parròquia, etc. També en aquest cas fóra convenient utilitzar un mateix programa informàtic amb la flexibilitat suficient per a ser adaptat amb facilitat a cada indret.

Tot i que potser no és aquí el lloc de dir-ho, volem remarcar que fóra bo aprofitar tota aquesta informació que és possible d'obtenir referent a aquells que han estat objecte de la nostra activitat pastoral; de fet l'Església no ha estat mai un dels grups socials més preocupats pel que opinen els qui han estat, d'una manera o d'una altra, sota la seva influència.

3. *Ajut a la imaginació dels agents de pastoral.* Avui no és parlar de ciència-ficció afirmar que aquestes noves tecnologies de la informació, la documentació i la comunicació ens són assequibles tècnicament i econòmicament i útils per a moltes més coses de les que hem apuntat en aquestes ratlles.

Les bases de dades documentals ens proporcionen informació immediata sobre qualsevol tema de llibres, revistes, diaris, etc., que hi hagi estat prèviament introduït. Acotant la informació que volem, no sols se'n diu on és sinó que se'n ofereix directament de forma que la podem gravar en discs i la podem veure amb deteniment, imprimir-la i tractar-la informàticament.

Com a gran exemple, tenim l'aparició recent de la «Bíblia de Jerusalem» en disquets. Però posaré un parell d'exemples molt més senzills. Existeix la base de dades Tirèsies, a la qual es pot accedir des de l'ordinador via telèfon, per tal de fer consultes sobre cançons de diferents tipus. Un cop s'ha escollit el cant (o la cançó) que es considera adequat, se'n pot sentir la melodia pel petit altaveu de l'ordinador, i se'n poden llegir la lletra i la partitura, les quals es poden gravar per la impressora. També podem consultar una base de dades sobre jocs d'acord amb les nostres necessitats: d'interior, d'exterior, moguts, quiets, per a diferents edats, de diversa durada, etc. Tot això no suposa estar-se enganxat durant hores al fil telefònic, sinó que gravem ràpidament en el nostre ordinador tota la informació que volem consultar, desconnectem, ens l'estudiem detingudament i tornem a connectar per a endur-nos allò que necessitem per al nostre treball (programes, textos, etc.) o per a deixar a altres aquelles coses que creiem que els podran interessar. Aquestes i altres comunicacions es fan mitjançant un sistema anomenat BBS (Bulletin Board System), el qual permet comunicar molts usuaris entre ells i intercanviar informació, des d'un a un fins a tots per a tots, independentment de la distància i de l'hora del dia o de la nit.

Siguem realistes

Aquests dos senzills exemples d'aplicació han estat posats intencionadament per no somiar en complicades xarxes d'informació al servei de la nostra feina, les quals, encara que avui i aquí són possibles, no ens servien de res si no tinguéssim una preparació mitjançant l'ús de petites utilitats pràctiques des del primer moment de la incorporació d'aquestes eines de què hem parlat. No hem de desproporcionar les coses: preparem primer les persones perquè se sentin senyors de la màquina i únics creadors –i responsables– dels resultats obtinguts. Les noves tecnologies, tot i constituir uries eines molt potents, tenen les limitacions apuntades al començament i, bàsicament, com totes les eines, la limitació de l'ús que en faci la persona. El possible mal ús de l'energia no deixa de ser una limitació de la mateixa energia, contràriament al que pot semblar a primera vista. No creiem en el messianisme d'una tècnica que enlluerna més que cap altra en la història que coneixem, però sí que creiem en el realisme de posar-la al servei del desenvolupament de la persona en totes les seves dimensions. I també, per tant, al servei del desenvolupament de la seva dimensió espiritual i transcendent.

QUATRE VENTS

BARCELONA

Els dies 10 i 11 de gener tingué lloc al Casal Borja de Sant Cugat del Vallès la I trobada de consiliaris de moviments especialitzats del Consell català.

El Consell Català de Moviments Especialitzats (CCME) fou creat l'any 1984 per part dels moviments juvenils d'acció catòlica especialitzada, amb la finalitat de reflexionar junts, intercanviar experiències i coordinar projectes. El constitueixen actualment els moviments MI-JAC, JARC, MUEC, JOC i JO-

BAC, cada un referit a un medi. Ha participat en la gestació del Secretariat interdiocesà de pastoral juvenil de Catalunya, del qual forma part com a comissió fixa. Fins ara, havia convocat diverses trobades de responsables o de militants. En aquesta que ressenyem, en canvi, eren convocats, per primer cop, tots els consiliaris. N'hi participaren un centenar: alguns, preveres; altres, religiosos o religioses; altres, laics. Un conjunt representatiu no solament de la diversitat de medis, sinó també de la pluralitat de realitats eclesials i socials que es donen a Catalunya.

La trobada tingué tres moments: ponència i col·loqui, treball per grups i plenària. El bisbe auxiliar de Barcelona Joan Carrera introduí la reflexió i estigué tots dos dies amb nosaltres.

D'on venim: la història de la JOC

En la seva ponència, que duia per títol «Evangelització i moviments especialitzats, avui», el bisbe Carrera intentà de respondre dues qüestions que preocupen els moviments especialitzats: d'on venim i on anem.

D'on venim. El ponent féu un recorregut per la història de la JOC, pionera dels moviments especialitzats. El seu antecedent cal cercar-lo en la divergència entre Església i societat característica de la «modernitat», que configura un món de valors on la fe resulta estrangera. Defensa la llibertat, la racionalitat i la igualtat social o justícia; mentre que l'Església apareix com a enemiga de la llibertat, sospitosa de la racionalitat i al marge dels moviments de revolució i de canvi social; vinculada als rics i als qui defensen el liberalisme econòmic. L'any 1891 amb la publicació de l'encíclica «Rerum Novarum» per part de Lleó XIII s'encetà un procés de reconciliació, que permet als cristians comprometre's en els camps social, sindical i polític. A nivell pastoral, aquesta línia la inicia

Joseph Cardijn, el qual crea un moviment eclesial, pastoral i evangelitzador. És la JOC. Era l'any 1920.

La història de la JOC ha tingut, en paraules del bisbe Carrera, tres grans fases. La primera es caracteritzà per la lluita contra el divorci Església-món obrer, ja que calia aconseguir una Església «indígena» en el món obrer. Per una voluntat més evangèlica que evangelitzadora, ja que Cardijn volia donar una praxi evangèlica als joves treballadors. Per un desig de no crear cap «medi» especial, sinó de restar en el medi dels joves treballadors, estant molt atents a la seva vida quotidiana. Per un estil de moviment en el qual el capellà no dirigís sinó que acompanyés. I, finalment, per una gran dedicació a la formació de militants de base, amb el mètode de la revisió de vida, entesa com a revisió de la influència dels militants en el medi.

En una segona fase, els accents foren els següents. En primer lloc, una potenciació de la revisió de vida, ja que aquesta permet enllaçar amb el valor vida i anar forjant, a poc a poc, una gran riquesa doctrinal i de pensament. En segon lloc, l'atribució d'un gran protagonisme al món obrer, per la tendència creixent a concebre'l com a concreció de la classe obrera i de concebre la JOC com la concreció de l'Església en el món obrer. Això comportà també una creixent

valoració del compromís en el món obrer i la potenciació del sindicalisme, dels diferents socialismes i del marxisme. En tercer lloc, un progressiu decantament de la revisió de vida cap a un cert moralisme, amb la qual cosa l'Evangeli perd frescor i originalitat.

La tercera fase estaria marcada per la represa, després de la crisi que la JOC va patir a casa nostra i a la resta de l'estat espanyol i d'Europa.

On anem

A continuació, i com si es tractés de fer un esbós, el bisbe Carrera intentà assenyalar unes fites per poder saber on anem, el segon interrogant a respondre.

Comença recordant que el món actual està caracteritzat per la «postmodernitat», en la qual es dibuixa un nou tipus d'home que defuig les grans síntesis, tot i que encara li interessin els valors de la modernitat. Aquest ambient repercuteix en el jove, fent-lo més àgil, amb menys prejudicis i més receptiu. Però la crisi de valors que l'acompanya provoca alhora un desclassament i una desideologització.

Paral·lelament, hi ha hagut un afebliment de les institucions civils, ja que, juntament amb el corresponent teixit social, també ha entrat en crisi l'associacionisme que havia caracteritzat el món obrer.

De quina manera repercuteix tot això en l'evangelització?

Els moviments especialitzats sempre han sabut descobrir les aspiracions dels joves. Ens hauríem de preguntar quines són, avui, aquestes aspiracions per a poder-hi fer ressonar l'Evangeli.

La nostra Església també ha anat fent la seva evolució: hi ha una Església post-progressista; la parròquia torna a adquirir importància de cara a l'evangelització; els moviments han anat a les parròquies i a les parròquies han sorgit joves que no són de moviment i que també cal agrupar i coordinar. Però continua havent-hi un exterior de l'Església: hi ha un món juvenil estranger a l'Església.

Finalment, recordà que tots, moviments i Església, tenim tres gran reptes: que hi hagi algun moviment capaç de descobrir aquest jove, aquest medi nou; aprofundir en la identitat eclesial per ajudar els joves a trobar el seu lloc en l'Església; per tant, els moviments haurien d'assumir la visibilitat eclesial; i trobar noves plataformes per a anunciar la paraula de Déu, potenciant la seva vivència i fent més atractiu l'Evangeli.

El col·loqui

Al col·loqui que seguí s'apuntà que de fet hi ha moltes joventuts i sense aspiracions; que havíem de continuar potenciant la mú-

tuà fecundació entre moviments i parròquies; que Europa també es pregunta què vol dir evangelitzar; que fóra bo un replanteig pedagògic i organitzatiu; que seria positiva, potser, una confederació dels moviments especialitzats; que ens hauríem de fixar en les opressions que pateixen avui els joves per part de la cultura dominant; que la jerarquia hauria de predicar amb més valentia el lligam fe-vida; que tocaria descobrir noves mediacions; que continua essent necessari formar laics actius i responsables; que el dubte de la conveniència o no de les especialitzacions continua viu.

Els grups de treball

L'endemà els consiliaris presents ens vam reunir en grups de treball entorn de quatre eixos:

El grup que parlà sobre la *revisió de vida* assenyalà que el compromís, sovint, era molt parroquial; que la revisió de vida havia d'arribar a la celebració; i que es veu dificultada pels molts «deures» que posa el moviment.

El que treballà sobre *el moviment com a col·lectiu* destacà que, encara avui, el moviment és l'element mobilitzador del medi; però que calia una flexibilitat: adaptar-se a la massa dels joves per a conèixer les seves aspiracions i poder-hi empalmar les campanyes.

El que treballà sobre l'*acció*

subratllà que avui la qüestió és què cal transformar i cap a on; i que, per tant, potser caldria perdre la por a les petites accions intraeclesials, sempre que se les acompanyés críticament.

El que tractà sobre l'*espiritualitat militant* es preguntà com es podia assegurar la síntesi entre l'experiència de l'acció i l'experiència de la gratuïtat i valorà com a molt important l'acompanyament personal.

Cloenda: unes propostes

Com a cloenda de la trobada, intervingué novament el bisbe Carrera, el qual presentà unes propostes concretes en un intent de síntesi de la reflexió realitzada. Demanà en primer lloc als moviments que fossin instrument de salvació per als joves i per a la vida de l'Església, i que fossin flexibles en aquest servei. Això ens hauria de permetre formar un laïcat protagonista i militants amb sentit de massa, de poble. També demanà un aprofitament entre moviments i parròquies, ja que aquestes són, de nou, punts d'evangelització. I finalment, ens convidà a continuar treballant per arribar a totes les joventuts i a les seves aspiracions, procurant ser creadors i reflectir-nos, així, en la cultura.

La trobada ens ajudà a adonar-nos que els reptes i les dificultats que tenim ens són co-

muns i que les línies de futur estan poc definides. Però que l'horitzó és engrescador per a tots nosaltres.

Jordi d'Arquer

GIRONA

Les minves de gener (que diria Maragall) ens han portat un sol tan tendre i agradable com aquells recuits que venen a Montserrat els diumenges al matí. Una primavera anticipada i efímera que ha fet vibrar les eures que creixen a la Girona vella. Les mimoses han florit abans d'hora. A cada altar n'hi ha un ram.

Ara que dic del barri vell, encetaré la mèva crònica amb una notícia que hi fa referència. Ara fa cinc-cents anys que els jueus van ser expulsats d'Espanya i també de Girona. Pel que es pot anar comprovant, en aquest emblemàtic 92 que hem encetat, fa cinc-cents anys de moltes coses: Unes bones i altres no tant. Amb l'expulsió dels jueus (la colònia jueva a Girona va ser la més important de Catalunya) tota una història de vida en comú quedava trencada.

La història és mestra de la vida. La seqüència de fets que precediren l'expulsió s'assembla molt a determinades cròniques

d'avui. A les cròniques, per exemple, que parlen dels *gitanos*. Féu atenció, sinó, a aquestes dades. «En 1390 els jurats de Girona publiquen un ban prohibint de danyar els jueus amb pedres, pals, ferros i altres objectes sota pena de cent sous barcelonenses». ¿Qui gosaria dir que aquesta no és una crònica d'actualitat, de les xenofòbies renascudes aquí i allà? El ban fou publicat perquè la situació era cada dia més greu. La cosa venia de lluny. Se sap que l'any 1276 els clergues de Girona, a toc de campana, varen envestir els jueus del Call a mà armada. El rei Jaume I, que es trobava a Girona, va haver d'intervenir-hi personalment. Dos anys després, tanmateix, des del campanar de la seu i les cases dels clergues, el Call era apedregat. Les petites vinyes i els horts dels jueus quedaren destruïts. Tot això configura la prehistòria dels fets més esfereïdors, els fets que comporten sang. L'avalot més sonat va tenir lloc l'any 1391, amb el saqueig i la destrucció del barri, que va comportar la mort d'unes quaranta persones. L'any 1415 es va clausurar definitivament la sinagoga de Girona com a conseqüència d'una butlla de Benet XIII. I l'any 1492, els jurats de Girona reben la reial cédula que notifica l'expulsió dels jueus.

Ja es veu, doncs, que l'any que hem començat dona per a moltes i molt diverses reflexions. Enca-

ra bo que avui les coses van per altres camins. Després d'un llarg període d'incertesa, sembla haver-se trobat una sortida vàlida per al Call. Es parla de crear-hi un centre d'estudis, i una biblioteca, i un museu, i una residència. Tot això és positiu. Sap greu, en canvi, que ressuscitin altres odis, gairebé calcats d'aquells odis històrics que avui intentem reparar.

Les minves de gener/febrer han portat una mena de primavera anticipada. Mentre el sol, talment un gos manyac, llepava les pedres de la ciutat vella, els gironins sortíem d'una conferència per entrar en una altra. Girona ha viscut uns dies d'autèntic enrenou cultural. I és d'això del que vull parlar: d'un pòker d'asos (cultural-gironí).

Aranguren

El filòsof José Luis L. Aranguren, un dels intel·lectuals contemporanis més lúcids, ha realitzat un cicle de conferències-col·loqui a Girona. Ha tractat a fons el tema de l'Estat. I ha dit sense embuts que l'estat és presidencialista, burocràtic i empresarial. Respecte al presidencialisme, Aranguren creu que Felipe González és del tipus de president que actua com si només governés ell. Pel que fa a la burocràcia, el filòsof, fent gala d'una fina ironia, va dir que no ens queixéssim del seu mal fun-

cionament: «Si la burocràcia funcionés a ple rendiment, encara estaríem més controlats.» Pel que fa al caràcter empresarial de l'estat, Aranguren no va ser menys contundent: «El president del govern –va dir– cada vegada s'assembla més al president del consell d'administració d'una empresa; l'estat es torna egoïsta i no pensa en el benestar dels ciutadans. Tot ha de ser rendible, com si es tractés d'una empresa privada».

Aranguren va apuntar que la democràcia mai no pot ser plena, però va lamentar l'existència d'un conformisme que frena la recerca d'una millora del model polític. I, com a reflex de la societat, hi ha intel·lectuals –va dir– molt acomodats. Molt «domesticats».

No vull ni pensar la gresca que s'hauria armat si aquest discurs moralitzant l'hagués amollat un bisbe, de pas per Girona... (A hores d'ara tindríem un nou rècord de vendes del full parroquial).

Martín Velasco

L'ex-rector del seminari de Madrid i actual director de l'Institut Superior de Pastoral tampoc no es va mossegar la llengua. Al matí va parlar al seminari, a una seixantena de capellans, i, a la tarda, a un públic heterogeni que va omplir la Fontana D'Or. Martín Velasco va venir a Giro-

na convidat per la Delegació d'apostolat seglar. Va pronunciar una conferència sobre «L'Església d'Espanya entre el Vaticà II i l'any 2000». Després de fer una extensa radiografia del món actual, convidà els presents a fer-se la següent pregunta: ¿Què hi pinta, el capellà, en una societat com la nostra, laica i dessacralitzada, que oscil·la entre la indiferència i l'ateisme? Martín Velasco va dibuixar el perfil del capellà d'avui. Va convidar-nos a no caure en els clàssics escapismes: ni fugides cap enrera, cap a l'espiritualisme, ni fugides endavant, cap a l'activisme neuròtic. No es tracta de fer més coses, sinó de fer-les bé. Bàsicament es tracta de *comprendre*. Velasco va apel·lar al sentit de creativitat per trobar la manera d'assumir tot allò que el món (la societat) espera de nosaltres. Una citació del pare Congar va presidir, talment els ciris de l'altar, la conferència: «Hi ha espècies que, per no haver desenvolupat un esquelet, han desenvolupat una closca». Una frase lluminosa.

He dit que Martín Velasco no es va mossegar la llengua. Entrevistat per Josep Casellas, va repetir per als gironins allò que va declarar no fa gaire a la revista *II Regno*: «No creiem que es pugui proposar com a model de vida cristiana una persona (Escrivà de Balaguer) que s'ha servit del poder per fundar i desenvolupar una obra que ha dirigit amb criteris obscurs —la màfia blanca—,

contestant el magisteri del papa i del bisbes quan no encaixava en la seva visió de les coses, per molt que ara els seus deixebles es fan paladins del papat».

Martín Velasco va ser rector del seminari de Madrid a l'època del cardenal Tarancón, la biografia del qual acaba d'arribar a les llibreries. La història no corre, vola.

Carles Torner

Escriptor, poeta i ex-president del MIEC (Moviment Internacional d'Estudiants Catòlics) també va deixar bon gust de boca als gironins. Va pronunciar una conferència a l'hostatgeria de les Bernardes de Sant Medir, una conferència sobre els canvis que s'estan produint a l'Església en aquest final de segle. Segons va dir, l'Església cada vegada és més del sud que no pas del nord, cada vegada els pobres hi són més presents i cada vegada passa més de ser una institució de tipus *piràmide* (sense intercomunicació entre els creients) a una institució de tipus *xarxa* (amb una estructura més mòbil i flexible, en la qual allò que compta és l'experiència de cadascú). Torner va observar que fins ara s'ha parlat que l'Església havia de fer l'opció pels pobres i, en canvi, ara caldria parlar de l'opció que estan fent els pobres per l'Església, atès el creixement que l'Església experimenta als països

anomenats del tercer món. També va recomanar que fóssim «guardians del misteri» en una societat excessivament «humanitzada», que no té en compte els espais de la divinitat: la pregària, el repòs, la contemplació... Tot allò que podríem anomenar l'ecologia de l'esperit.

Tal com dic: Carles Torner va deixar bon gust de boca als gironins.

Narcís-Jordi Aragó

Periodista gironí i cronista oficial (per entendre'ns) de la ciutat, és el quart as, la carta que completa el pòker cultural, objecte (o objectiu) d'aquesta crònica. Aragó ha protagonitzat una curiosa experiència, digna de ser imitada. Ha convidat els amics a una lectura crítica del llibre que està escrivint, una mena de guia alternativa del Museu d'Art, que es podria titular «La cara oculta del Museu d'Art (secrets de 40 peces)». Que jo sàpiga, deu ser la primera vegada que un escriptor presenta un llibre abans d'acabar-lo i se sotmet voluntàriament a la crítica dels amics i dels experts. La lectura dels textos del futur llibre (que tracten de la Girona del modernisme i del noucentisme) va ser feta, a més, *in situ*, davant dels originals de les obres comentades. Experiència insòlita i —penso jo— meritòria, més que més si tenim en compte que Narcís-Jor-

di Aragó és un expert en la matèria, i, com a tal, podia prescindir d'aquest gest. En canvi, ell ha volgut comprovar quin grau de sintonia s'establia amb els possibles destinataris de la seva obra. Un gest que l'honra. Un gest a tenir en compte.

Jaume Reixach

MALLORCA

Primera notícia: els ametlers han tornat a florir. Malgrat la fredor i les gelades, dins les boires d'un gener aspriu i d'un febrer capriciós, els pètals blanquíssims o tènueament rosats ja anuncien, enmig d'uns sementers sempre mal conrats o abandonats del tot, la primavera que vindrà. Els gestors de l'economia illenca, mentrestant, passen comptes de la temporada turística de l'estiu i fan previsions per la que s'acosta, angoixats per la crisi d'una indústria ja vella en les estructures, per un mercat incert com el britànic, pel delit d'un turisme més selecte i amb més diners a la butxaca... mentre el camp i la ramaderia suporten les males passades del mercat comú europeu. Dins totes aquestes boires, floreixen els ametlers... també a la nostra Església.

«De re politica»

Encetarem la crònica per aquí, tal volta per a subratllar que és dins el món, dins la *polis*, on viu (o toca viure) la nostra Església.

Les passades eleccions autonòmiques i municipals donaren globalment aquest resultat: el Partit popular (amb Unió mallorquina, integrada o engolida) assolí la majoria absoluta a les Balears i a Palma; en segon lloc, el PSOE; finalment, una tercera força creixent però minoritària, el Partit socialista de Mallorca. Aquestes tres forces configuren el panorama; el CDS, que s'ho tenia ben merescut, quedà agranat. Així, doncs, el bipartidisme es confirma però augmenta una tercera formació, la dels nacionalistes d'esquerra.

Per tant el Paco Obrador, el capellà socialista de qui parlava a la darrera crònica (n. 124 de QUADERNS), no assolí la presidència del govern autònom, cosa ben prevista àdhuc pel seu partit mateix. Ara és el cap de l'oposició al govern de Canyelles, que resta més afermat i poderós que mai.

Sigui per l'ambient autonomista que es respira, sigui per la «benèfica» influència d'Unió mallorquina, el PP ha abandonat mals costums antics i s'ha «convertit» (?) a tesis properes a un nacionalisme, si bé aigualit —com és natural—, ambigu i contradictori. Per jugar a tot, fins i tot té vel·leïtats ecologistes. Per

instàncies dels PSM, les lleis sobre defensa de la natura del Parlament balear són ben acceptables. Tanmateix, Canyelles va prometre que, si obtenia majoria absoluta a les passades eleccions autonòmiques, faria retirar el pla de defensa dels espais naturals, aprovat pel Parlament. Fa uns dies que ha anat a recollir tot content a la Gran Bretanya un premi internacional d'una entitat ecologista.

Enmig d'incerteses i contradiccions, amb qualche escàndol que esclata adesiara —com l'intent de comprar un trànsfuga amb 100 milions per tomar la majoria socialista de l'envejable ajuntament de Calvià—, camina el carro de la política balear.

Dins aquest apartat hi podem incloure les reaccions mallorquines al seminari de Prada, especialment a la ponència del bisbe de Solsona, i al full interdiocesà de Tarragona, Solsona i Vic, amb el cèlebre editorial abans de l'11 de setembre. Poc abans d'aquesta data el nostre bisbe, entrevistat pels periodistes, va declarar tres coses: que personalment donava suport al manteniment de la unitat d'Espanya amb les fronteres del segle XV, que l'Església acceptava l'autodeterminació dels pobles, i que, tot i no mostrar-se partidari d'una conferència episcopal catalana independent, admetia de bon gran la possibilitat d'integrar les províncies eclesiàstiques de parla catalana —que ho decidissin

lliurement— en una regió apostòlica.

El prior de Lluc, P. Josep Amengual —que per cert ha rebut un premi «Jaume I» d'actuació cívica catalana en la darrera edició—, declarà també als diaris que l'autodeterminació dels pobles era un dret reconegut per l'Església, i que això ja feia temps que ell i altres ho havien predicat. No us podeu imaginar la ràbia que l'edició dretana de «El Día 16 de Baleares», que cada dia llança un fibló anticatalanista, congria des d'aleshores contra el prior de Lluc, acusant-lo, per exemple, de voler fer del nostre santuari una sucursal de Montserrat i de no sé quantes coses més.

Aquesta moguda es perllongà amb la formació d'una plataforma cívica que pel setembre llançà un manifest per l'autogovern amb el lema ben mallorquí: «Volem comandar a ca nostra». Per primera vegada un bon grapat d'entitats cíviques consensuaren un document per demanar un grau major d'autogovern: des dels empresaris als sindicats, des d'associacions de veïns fins a associacions de pares. L'acte de presentació es va fer dia 4 d'octubre al Teatre Principal de Ciutat. L'Obra Cultural en va ser l'organitzadora. Diuen que la millor intervenció va ser la del nostre Bisbe, que es mostrà molt «autonòmic», valencià integrat a Mallorca, que va començar amb allò tan eclesiàstic de «L'Església

sempre...». L'acte no va ser res de l'altre món, va tenir un aire de revetla popular de poca altura, fins i tot un cantant grollera-ment va demanar a l'autogovern «més dobbers i més dones». Tot plegat fou un mirall de com es troba el nostre poble ara, on més d'un dels promotors de la dita causa tenen més comandera que altra cosa.

Els religiosos

La florida de congregacions de religioses al segle passat és una nota gloriosa i característica de la nostra Església diocesana. És ben natural que cada dos per tres ens topem amb commemoracions i centenaris. El 27 de desembre les filles de la Providència (més envant integrades a les Teatines) celebraren a Felanitx el primer centenari de la fundació. El 29 de gener les Missioneres dels Sagrats Cors han tancat a Campos l'any centenari també amb la clausura del procés diocesà de canonització de la mare fundadora.

L'agost passat els agustins commemoraren el centenari de la seva restauració. Pel maig els terciaris francescans havien celebrat el 75è. aniversari de la mort del P. Antoni Ripoll, que restaurà l'orde franciscà a Mallorca el 1893.

Tot això ens mogué a dedicar un número de «Comunicació», la revista del CETEM, a la vida

religiosa en el segle passat a Mallorca. Arreplega estudis sobre els orígens i les vicissituds de les nostres congregacions femenines i masculines.

Un comentari amb interrogants és el que susciten els processos de beatificació que es van multiplicant. Més d'un queda perplex davant aquest fenomen. Pel maig se n'obrí un altre: el del fundador de les germanes agustines de l'Empar. ¿Es basen en una vertadera fama de santedat? ¿Són més aviat exponent d'una competència entre congregacions que s'entossudeixen a voler fer sants els seus propis fundadors? Els models que s'intenta proposar, ¿són eloqüents per a l'Església i el món d'avui? La formació i l'itinerari dels processos, ¿són vàlids i correctes, autenticadors d'una vertadera santedat?

També l'estiu passat hi hagué eleccions en capítols generals: les germanes de la Caritat reelegiren tot el seu equip directiu; les trinitàries, a Barcelona, renovaren el seu Consell general; les religioses de la Puresa, a sant Cugat, després de 24 anys, tingueren nova superiora general, Sor Magdalena Amengual, que és mallorquina.

L'economia a debat

L'objectiu és avançar en l'autofinançament de la nostra Església. S'hi ha insistit en la reu-

nió dels consells de presbiteri i de pastoral, el mes de novembre. Les fites, presentades pel vicari general i per l'econom diocesà són clares: tota parròquia d'uns certa entitat (d'uns 5.000 habitants per amunt) s'hauria d'autofinançar; llançament d'una campanya de subscripcions bancàries per contribuir al manteniment de la nostra Església; progressió vers una solidaritat i transparència més gran en l'administració.

Sembla que a finals d'aquest mes de febrer la dita campanya de suscripcions bancàries es presentarà als feels.

«Fundació Santuari de Lluc»

Dia 12 de novembre el bisbe, el vicari general, el president de les Balears, el del Consell de Mallorca, els batles de Ciutat i d'Escorca, el prior del santuari i un representant dels «Antics Blavets» es reuniren a Lluc per tractar de constituir una Fundació per a totes les necessitats del primer santuari diocesà. La Fundació seria oberta a les institucions polítiques, culturals i financeres, i a les persones particulars, que vulguin col·laborar en aquesta obra de mantenir i promoure les institucions i les estructures del santuari pel bon servei i acol·liment del poble mallorquí.

Així mateix el dia 26 de gener es féu una col·lecta a totes les esglésies a favor del que anome-

nam «Acolliment de Lluc». Es tracta d'una estructura, a manera quasi d'envelat, que des de l'any centenari de la coronació (1984) acull les grans celebracions i manifestacions. Els qui heu visitat Lluc ja sabeu que la basílica realment és molt petita, incapaç ben sovint d'aixoplugar els feels que s'hi volen congregar. El 1983 es pensà de construir, mig en precari, un espai obert però amb teulada provisional per acollir les concentracions. Ara es vol fer definitiu, es vol tancar per evitar fred i calor, se'l vol proveir d'una teulada més d'acord amb el paisatge, i retirar la d'uralita que fins ara ha tingut.

Visita ad limina

La féu el nostre bisbe els dies 19-27 de setembre. Ja sabeu com costa de preparar tot el paperam que s'ha d'entregar a la Cúria romana. Endemés de passar revista a la situació actual de la diòcesi, la conversa del bisbe amb el papa a Castelgandolfo es va referir a la causa de canonització del beat Ramon Llull. Joan Pau II es mostrà interessat per la figura gegantina del nostre beat, que ja coneixia, i que valorà sobretot pel seu diàleg amb el món musulmà, caire essencial de Llull, tan interessant en els moments actuals.

Per cert que ja hi ha postulat per nomenat a Roma: és el fra-

menor català P. Joan Folguera. El bisbe de Mallorca és l'actor de la causa; han promès tota la col·laboració els quatre ministres generals de l'orde franciscà. S'estan fent les primeres passes. El bisbe ho pogué anunciar el dia de la festa del nostre beat, el 27 de novembre. Enguany la conferència, la pronuncià el professor mallorquí de la Universitat de València, Dr. Albert Hauf i Valls, que dissertà sobre les relacions entre Ramon Llull i el Tírant lo Blanc.

Deveu recordar com la visita «ad limina» dels bisbes de les províncies valentina i de Valladolid va donar la notícia del discurs del papa sobre la paganització de la vida a Espanya; ja sabeu com els periodistes s'espantaren i els socialistes alçaren el crit, indignats ferm. A Mallorca tingué també el seu ressò a la premsa. El bisbe hi declarà que s'estranyava de les males interpretacions i de l'enrenou que havia provocat; que el papa no volia causar cap ofensa a Espanya ni res d'això.

Els nostres missioners

Dia 1 de febrer el bisbe ha partit cap al Perú a visitar els capellans i les religioses i religiosos mallorquins que treballen allà, ara precisament en un clima ben tens. D'aquestes tensions en va ser víctima, del «Sendero luminoso» en concret, mossèn Mi-

quèl Company, que sofrí un atemptat de què amb prou feines sortí amb vida el dia 29 de juliol. Ha vingut a passar una temporada de descans; i als nostres germans d'allà no els ha mancat el suport des de l'illa.

A Lima hi ha hagut d'haver una substitució forçosa, ja que el passat diumenge del Ram hi morí sobtadament el rector mallorquí de sant Joan Maria Vianney. Ha anat a substituir-lo mossèn Joan Bauçà, vicari episcopal durant sis anys i delegat de mitjans de comunicació social.

El bisbe ha d'assistir a algunes professions de religioses nadiues, que formen part de congregacions nostres. Aquestes treballen ferm en la promoció d'aquella pobra gent i mantenen molts de menjadors gratuïts enmig de la fam que assota el país andí.

Cal fer referència també aquí al llibre del nostre missioner a Burundi i al Perú, un dels més veterans, mossèn Miquel Parets, que acaba de publicar a les edicions de l'Abadia de Montserrat un llibre, «Els pobres i la Trinitat». És un recull de dades autobiogràfiques de la seva labor al cor de l'Àfrica i els Andes, una reflexió sobre la seva pròpia feina i sobre l'evangelització, un estudi d'antropologia cultural i de missionologia, un testimoniatge eclesial sobre les comunitats burundeses i andines a les quals en Miquel ha tractat de lliurar la seva pròpia persona juntament

amb l'Evangeli. Un llibre colpidor, escrit a Burundi, cremat en temps de persecució, repastat als Andes, ara presentat a tothom per compartir delits i esperances.

Una nova organització diocesana?

A principis de febrer hem rebut una carta del bisbe i unes fotocòpies per refrescar la memòria. Resulta que, segons el criteri del bisbe, enguany toca renovar tres dels quatre vicaris episcopals. L'organització del Consell episcopal per regir la diòcesi comença el 1974: un vicari general, quatre vicaris de zona, i un secretari de pastoral (nomenat el 1976 i que ha durat fins l'estiu passat, quan fou substituït per mossèn Joan Trias) formen, amb el bisbe, el consell episcopal. Creu el bisbe que ara és «el moment d'aturar-se a fer una reflexió i una revisió de conjunt per tal de verificar, confirmar o canviar el que calgui». Recorda també que ell fa vint anys que és a Mallorca i no voldria deixar-se endur per la rutina.

Endemés de convocar sessions conjuntes dels consells presbiteral i de pastoral per als dies 28 de febrer i 9 d'abril, envia un bon dossier sobre qui i què ha estat el Consell episcopal. Durant aquests 18 anys hem tingut tres vicaris generals i setze vicaris episcopals.

De tot i molt

Breument, les darreres notícies.

Tres ordenacions presbiterals per la primavera: Antoni Pons, Alexandre Ramos i Guillem Rosselló. Sien benvinguts al nostre presbiteri!

Dia 8 de juny s'obrí a Ruberts, petit llogaret al centre geogràfic de l'illa, un centre d'animació per a joves, muntat pel secretariat de Pastoral juvenil. El dia de la inauguració aplegà quatre-cents joves. Les activitats continuen a bon ritme.

El 23 de juliol el bisbe Ureña d'Eivissa fou traslladat a la nova diòcesi d'Alcalà. Esperem que la petita diòcesi germana pugui rebre amb goig un nou bisbe capaç d'integrar-se en el seu poble, inculturador de la fe, que sàpiga estimar el seu poble i romandre-hi ben a la vora. De rumors sobre l'elecció no n'arriben a Mallorca.

Els dies 9-13 de setembre hi hagué la formació permanent del clergat a Santa Llúcia de Manacor. La dirigí el P. Lluís Duch, de Montserrat. El tema dels matins va ser «l'Església en la societat actual», com a continuació del que antany havia exposat sobre la postmodernitat. «Notes per a una espiritualitat de resistència» foren exposades els horabaixes.

Especialment els franciscans mallorquins del tercer Orde regular han impulsat el record de

la tragèdia de Croàcia. S'han organitzat pregàries per la pau i ajuts a aquella nació.

Dia 21 de gener es va celebrar un funeral a la Seu per l'arquebisbe Miquel Roca de València. Era mallorquí de naixement i batejat a la Seu. Molts hauríem desitjat que el seu origen hagués influït més en la solució digna de la incorporació de la nostra llengua comuna a la litúrgia del País germà de València.

Tant el que deia al principi, sobre qüestions nacionalistes i sobre la visita «ad limina», com la mort del metropolità, han remogut la creació de la Província eclesiàstica de les Balears. Sembla que és una qüestió encallada per motius personals: de la Nunciatura vénen bones paraules, però només això. Cal no perdre l'esperança: floreixen els ametlers, la Candelera és passada, ve la primavera!

Pere Llabrés

MENORCA

El temps passa quasi volant. Un mes dona pas a un altre mes d'una forma àgil i constant. Però el temps no passa buit: en el seu si hi ha un caramull d'activitats, paraules i experiències que em dona gust comentar.

L'aniversari d'Antoni Febrer i Cardona

Durant l'any 1991 Menorca celebrà la commemoració del 150è aniversari de la mort d'Antoni Febrer i Cardona (1761-1841), que ens llegà més de seixanta manuscrits d'obra gramatical, lexicogràfica, traductora, poètica i devocional. Hi ha, tanmateix, un fet que particularitza aquesta commemoració i que assenyala na Josefina Ripoll, cap de la secció de llengua i literatura de l'Institut Menorquí d'estudis (IME): «El desconeixement que afecta l'autor menorquí, la qual cosa significa que, més que un acte de reconeixement, s'hagi hagut de pensar com un acte previ de coneixement».

Durant el mes de setembre, historiadors de dins i de fora de Menorca van debatre aspectes configuradors del marc i de l'obra febreriana. N'Antoni Febrer i Cardona és, segurament, segons ens diu na Josefina Ripoll, l'escriptor més destacat de la literatura catalana del primer terç del segle XIX.

En un tríptic editat per l'IME, en què es parla de dita commemoració, es pot llegir: «En Febrer gramàtic i lexicògraf posà les bases teòriques per al coneixement de la llengua, esdevingué praxi literària apta per expressar —fent-los propis, gràcies a les traduccions i recreacions— tant els missatges clàssic, bíblic i el dels grans models literaris,

com el més devocional de l'oració i de la poesia religiosa popular, i, unificant-ho tot, una visió del món presidida per una ètica d'arrel humanista i cristiana, d'una banda, i de l'altra una marcadíssima voluntat pedagògica, convertint la joventut menorquina en la primera destinatària de la seva obra sempre a la recerca d'una "utilitat" col·lectiva.»

En Pere Melis, membre de l'IME, ens diu que en Febrer i Cardona dedicà bona part de la seva vida a l'aprenentatge de la nostra llengua, preocupat perquè els joves aprenguessin a estimar-la i a emprar-la correctament. Sabia prou que, en aquells temps difícils per a la nostra cultura i per a la nostra llengua, la seva obra quedaria inèdita —només va veure editat un via crucis—, però amb vertader heroisme va continuar escrivint i escrivint, amb l'esperança que un dia o altre podria donar el seu fruit. Han passat cent cinquanta anys i Publicacions de l'Abadia de Montserrat ha editat conjuntament amb l'IME una de les seves obres: la traducció al menorquí de les *Bucòliques* de Virgili: una edició facsímil, en la qual es pot apreciar la seva caligrafia acurada. L'edició ha estat coordinada per en Joan Bastardas, eminent llatínia i humanista.

La catedràtica de llengua i literatura catalana a l'Institut Eugeni d'Ors de Badalona presentà el resultat de les seves investiga-

cions lexicocràfiques en relació als moviments d'espiritualitat il·lustrada que va viure Menorca durant els segles XVIII i XIX. Segons ella, la nostra illa no fou aliena als corrents europeus de la il·lustració.

En un context variable i canviant, que defineix el pas de l'antic règim a una societat moderna, en el traspàs del territori illenc de la corona britànica a l'espanyola i en el procés d'adaptació de la societat insular a les noves estructures polítiques, econòmiques, culturals, ideològiques sorgides de les revolucions burgeses, na Josefina Salord distingeix cinc manifestacions notables d'espiritualitat il·lustrada: el retorn humanístic a la Bíblia i al Nou Testament; el fons bibliogràfic del clergat regular i secular, a més del dels laics; el reformisme il·lustrat del clergue Antoni Roig i Reixac; el setmanari «Aristarco» —on es combinen constitucionalisme i cristianisme il·lustrat— i, finalment, l'humanisme cristià d'Antoni Febrer i Cardona.

El procés cap a una religiositat creixent té el seu origen a finals del segle XVIII, època en què la inquietud de laics i clergues reforça el contacte amb l'espiritualitat il·lustrada tant de l'estranger com de la península, com ho demostren la presència d'edicions i diccionaris de la Bíblia, les traduccions dels salms i del Nou Testament, així com l'àmplia col·lecció de fons bibliogrà-

fics, que s'uneixen amb la tradició humanística.

He volgut donar aquesta informació perquè em sembla que la commemoració de l'herència febreriana ha passat sense pena ni glòria dins l'àmbit de l'Església menorquina. Fins i tot ha estat insignificant la presència del clergat en les jornades d'estudi i de debat que van tenir lloc els dies 11, 12 i 13 de setembre a Ciutadella i a Maó. El diàleg mantingut entre tots els assistents el dia que hi vaig ser, va ser un autèntic bany de cultura espiritual promogut per estudiosos laics.

Els cent i... primers dies de govern de la diòcesi

Els polítics solen utilitzar els cent primers dies per fer balanç de l'exercici d'un càrrec públic. Així, *mutatis mutandis*, els primers mesos de ministeri episcopal ens poden servir per a donar-nos a conèixer el nostre bisbe, Francesc-Xavier. Sense precipitacions ni pauses, comencen a funcionar els organismes arxiprestals i diocesans de coordinació i dinamització pastoral, debilitats durant l'època d'administració apostòlica o cessats segons dret per seu vacant.

S'han nomenat nous arxiprestos: en Francesc Triay, rector de la parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella, arxiprest de la demarcació de Ciutadella; en Joan-

Bosco Faner, rector de la parròquia de Sant Bartomeu, de Ferrieres, arxiprest de la demarcació d'Alaior; en Joan Febrer, rector de la Parròquia de Sant Francesc, de Maó, arxiprest de la demarcació de Maó.

S'ha elegit i constituït el Consell presbiteral. El cinc de febrer es va reunir a cal Bisbe, primera vegada, el nou Consell del presbiteri. El formen el vicari general, Sebastià Taltavull, l'assessor jurídic, Rafael-Maria Oleo; el president del capítol catedral, Pere Salord; el rector del seminari, Miquel Anglada; els arxiprestos de Maó, Alaior i Ciutadella, Joan Febrer, Joan-Bosco Faner i Francesc Triay; els representants de cada arxiprestat, Guillem Pons, Enric Enrich i Jaume A. Vidal; i el representant dels religiosos preveres, Miquel Echamendi, salesià.

La problemàtica que es tractà, després de ser estudiada pels distints arxiprestats i els religiosos durant el mes de gener, ha estat «La pastoral de l'economia de la diòcesi». Es tractaren els presupòsits teològics i pastorals que han d'inspirar des de l'evangeli l'organització econòmica de la diòcesi. Si en aquest punt de partença hi hagué un acord fonamental, també hi fou en la convenció que l'economia ha d'estar en funció de la pastoral i l'evangelització.

El debat se centrà en punts concrets: el sou dels capellans, la possibilitat d'un «fons comú»,

els criteris per a les despeses dels consells parroquials, arxiprestals i diocesans d'economia, el manteniment del patrimoni, el compliment del directori d'economia, la nova organització de la gerència, l'inventari dels béns de l'Església, mobles i immobles, la mentalització del poble de Déu, en concret dels consells parroquials i els seus presidents.

Les línies que s'assenyalaren apunten a preparar un projecte per a l'economia de la diòcesi, que serà presentat pròximament. Volem que sigui, juntament amb el directori d'economia, el mitjà que faci possible la nova organització de l'economia diocesana. El bisbe que, en to humorístic, ens va dir que s'estimava més parlar sobre el tractat de gràcia, escoltava i participava amb delit.

També es tractaren altres temes: el moment en què es troba la constitució del Consell diocesà de pastoral, ja a punt per a l'elecció o el nomenament dels membres que el formaran, d'acord amb els nous estatuts i el nou reglament; les jornades per a bisbes i vicaris generals celebrades a Castelgandolfo sobre «dinamisme comunitari a les diòcesis» i altres temes informatius i de consulta.

Amb el vist i plau del bisbe s'ha creat un *Institut Diocesà de Teologia*, que es fa càrrec, a partir d'aquest curs, de la formació teològica dels cristians adults de la diòcesi. Aquesta iniciativa respon a la necessitat d'unificar es-

forços fins ara dispersos en el seminari diocesà, l'escola de teologia i l'escola de catequistes. Funciona en tres nivells: el Centre d'Estudis Teològics (seminari diocesà); l'Escola bàsica de teologia; i els seminaris d'estudi i les jornades de teologia. D'aquesta manera són més ben aprofitats els recursos i és més àmplia l'acollida dels catòlics menorquins. El seu ressò, a poca poc, és sentit i escoltat positivament, no sols per catequistes, sinó també per altres cristians compromesos en diversos àmbits d'Església. És una esperança!

L'Escola de Teologia estudia aquest any, a Ciutadella, l'Antic Testament, els continguts de la fe cristiana, la vida cristiana, la història de la salvació; a Ferreries, l'Antic Testament i la vida cristiana; a Maó, l'Antic Testament. I els seminaris d'estudi tracten, a Maó, de l'Església menorquina davant el repte de la modernitat i de la iniciació cristiana als primers segles; a Alaior, de l'itinerari creient cap a Déu i de Jesucrist cregut i anunciat a l'evangeli; a Ferreries, de l'alternativa de l'evangeli de Pau i de l'itinerari creient cap a Déu; a Ciutadella, de Déu, home i món segons la Bíblia, i de Jesucrist cregut i anunciat a l'evangeli i a través del temps.

Ordenacions i vocacions

El dia 6 d'octubre de 1991, el

senyor bisbe ordenava de preverre el jesuïta Josep Giménez i Melià, nat a Alaior l'any 1957. Ingressà a la companyia de Jesús l'any 1978; estudià teologia a la Facultat de teologia de Catalunya; cursà estudis de llicenciatura en teologia a Sant Gorgen, Frankfurt, Alemanya. Ha estat destinat a treballar en el camp de la teologia sistemàtica i presentà el 1991 la seva tesina de llicenciatura en teologia sobre la cristologia de sant Joan de la Creu. Aquesta ordenació, la primera que feia el nostre bisbe, va celebrar-se a la parròquia de santa Eulàlia d'Alaior.

El dia 1 de novembre de 1991, festa de Tots Sants, el poble de Migjorn Gran visqué l'ordenació de diaca d'en Josep Portella i Moll, de 29 anys. Els creients migjorencs feia dinou anys que no es reunien per a celebrar una festa d'aquesta qualitat. La parròquia de Sant Cristòfol estava plena de gom a gom. El senyor bisbe i el nou diaca es veieren acompanyats per una trentena de capellans i tres diaques.

El jove, nascut i crescut entre la barra d'un bar i les habitacions d'un hostel a Maó, en Baldomero Calmesita Llopis, després de pensar-s'ho molt i ser acompanyat en un llarg procés de discerniment vocacional, ingressà a la congregació dels franciscans menors. Inicià així un itinerari que considera fascinant i imprevisible, on conflueixen audàcies i temors. Ha passat de

la Facultat de dret a la de teologia. Viu a Vitòria i forma part d'una comunitat d'onze franciscans. Ara comença l'etapa de postulantat. El mestre espiritual acompanya el seu procés personal. En una societat on la gent cerca sobresortir i ser el major, ell vol tenir mentalitat de germà menor, fer les feines que molts no volen i assumir la pobresa.

Pere Melis, preuat i venerable cristià de Menorca, en la lliçó inaugural del curs 1991/92 al seminari diocesà ens deia que l'estudi sociològic de la diòcesi de Menorca fet per ISPA i publicat l'any 1969 assenyala que la major part de les vocacions han sortit sempre de Ciutadella; podria ser, comentava, perquè aquí tenim el seminari més a prop. Açò li feia pensar que el seminari s'havia d'apropar als altres pobles de l'illa. Apuntava unes quantes coses que s'haurien de fer: a) un estudi esperançat de la situació actual del seminari en l'àmbit actual de la nostra diòcesi; b) reafirmar-nos en la idea que el nostre seminari i els nostres seminaristes han de seguir aquí a prop de ca nostra; c) pregar cada dia per les vocacions; d) revisar la nostra vida a la llum de l'Evangeli i estar molt a prop de les famílies i dels educadors.

En Pere Melis deia la veritat. Aquest any ens ha entrat un nou seminarista, en Francesc Gomila Márquez. En Curro –així l'anomenen els amics– és un jove de Ciutadella. En Curro, en Gui-

llem, en Joan i en Miquel són una esperança per a la diòcesi. Una nova esperança en tots els sentits. I és que el senyor bisbe ha hagut de presidir la celebració de dues misses de difunts per dos preveres.

En Bartomeu Febrer, havia estat vicari de Ferreries, rector de Fornells i de Mercadal, membre de l'equip del Carme, de Maó. S'havia sabut fer sempre amb el poble. Va viure, anys de pobresa enmig de mancances econòmiques: «en vaig menjar, de patata bullida!», solia dir. S'entregà, allà als anys seixanta, als cursets de cristiandat i en va ser un entusiasta. Optà pel nacionalisme dels Països catalans: des de donar classes de català sense cobrar ni un cèntim, fins a prendre actituds públiques. «En Tomeu de Cristians pel Socialisme», com ha escrit el seu amic prevere, en Josep Seguí, fou un bon home, un bon cristià, un bon capellà, que ens va ajudar sempre, als preveres més joves, a viure l'Evangeli de Jesús al costat de tot-hom, però més al costat dels pobres, desheretats i incompresos. Tenia 71 anys.

En Ferran Martí, el «senyor Ferrando», ja de seminarista dibuixava escuts episcopals a la pissarra. Era un home feiner, que no es cansà mai d'escriure i d'endinsar-se en la història de Menorca. Arredossat a l'arxiu diocesà, s'enfonsava en els llibres sacramentals, descobrint-hi sempre noves dades. Coneixia

perfectament la nissaga de moltes famílies menorquines, en especial les aristocràtiques. Publicà moltes obres. D'ell va dir Josep Pla que era el més destacat escriptor en llengua catalana a Menorca. Era beneficiat de la catedral des de l'any 1947 i el bisbe Antoni Deig le'n nomenà canonge. El seu company de curs, mossèn Josep Anglada, ha escrit «Tenia delicadeses encisadores per als seus amics. Era erudit, viatger, de memòria fel·liç. L'Església de Menorca està de dol. Els menorquins, sense ell, som una mica més pobres».

* * *

El nostre bisbe, Francesc Xavier, a poc a poc es va inserint en les nostres realitats diocesanes: assisteix a un munt de reunions i tasta personalment la feina de cada delegació, de cada parròquia, de cada prevere, de moltes religioses i de molts laics. Es prepara les reunions on assisteix. Es prepara les homilies. Intenta relacionar-se cor a cor. Va estimant el camí que fa temps anam fent els cristians menorquins i ens anima.

I així, pas a pas, caminam i confiam.

J. Bosco Faner

TARRAGONA

L'arquebisbat de Tarragona celebra, amb un petit retard, els nou-cents anys de la restauració de la seu metropolitana. Aquest esdeveniment és una ocasió per conèixer una mica més *la història* de l'Església de Tarragona i de tota l'àrea de la Tarraconense. S'han fet unes quantes conferències, iniciades el dilluns sant de l'any passat per mossèn Antoni Pladevall, que parlà als preveres reunits amb ocasió de la missa crismal. Enguany se'n faran a la Delegació universitària de Tarragona i al centre pastoral del carrer de Sant Francesc. Un dels ponents serà el pare Miquel Batllori, el qual parlarà sobre «El cardenal Vidal i Barraquer a les vigílies de la guerra civil». Les altres conferències seran a càrrec de professors de la Facultat d'història i del prevere i historiador mossèn Josep Raventós i Giralte. Complementen la visió històrica un audiovisual que s'instal·larà en una dependència de la catedral i una exposició d'art sacre. Encara s'ha de fer esment dels diferents concerts a la catedral i de les representacions de teatre sacre que s'estan fent actualment a diferents pobles de l'arquebisbat. D'una bona part del cost d'aquestes activitats de caire cultural se'n fa càrrec la Diputació provincial, ja que se celebra conjuntament el IX aniversari de la restauració de la

seu metropolitana i «de la repoblació del camp de Tarragona».

Per altra part, l'aniversari és també ocasió per a fer una *catequesi sobre l'Església local*, segons un temari que ha elaborat el delegat de catequesi, en Josep Bofarull, per tal que als diversos nivells de catequesi i sense trencar el desenrotllament del curs, es parli de l'Església diocesana i es faci conèixer la seva realitat viva: «quina és la seva identitat, què la configura, quina és la seva tasca evangelitzadora», per tal de fomentar el sentit de pertinença a l'Església local, que és el vincle que ens uneix a l'Església universal i referència necessària de la nostra experiència cristiana. En aquest mateix sentit, mossèn Joaquim Clavé, rector de la parròquia de Sant Pau, de Tarragona, ha elaborat unes «Notes per a una catequesi sobre l'Església», que es distribueixen en tres temes: «Sóc membre de l'Església», «Església la formem tots» i «Església, què ets?».

Per tal de donar a aquest centenari un *clima celebratiu*, mossèn Jaume Roig, del Secretariat diocesà de litúrgia, ha confeccionat un guió per a fer una pregària a l'amfiteatre de Tarragona, lloc del martiri del bisbe sant Fructuós i els seus diaques, els sants Auguri i Eulogi. Els grups, cristians que visitin Tarragona amb ocasió d'aquest centenari tindran així l'oportunitat de fer una pregària en un lloc ben significatiu.

En obrir la celebració a la catedral, el dia 20 de juny, amb una vetllada musical, titulada «Esperit, què dius a l'Església de Tarragona», el senyor arquebisbe es va referir a l'evangelització. Per això, des de la Vicaria de pastoral, de la qual és responsable mossèn Miquel Barbarà, s'ha impulsat els diversos arxiprestats de la diòcesi per tal que facin una *reflexió sobre l'evangelització*, com a preparació de la *trobada de cristians* que es fa per arxiprestats, abans de reunir-se tota la diòcesi a Tarragona el 26 d'abril. Cada parròquia cal que respongui aquestes preguntes:

- quins aspectes evangelitzadors descobrim i valorem com a positius en allò que anem fent als distints camps de la pastoral?;

- quines llacunes descobrim en aquests aspectes sobre què hem reflexionat?

Els consells arxiprestals de pastoral han de respondre la pregunta: Esperit, què dius a l'Església de Tarragona?

La trobada de joves se celebrarà el 15 de març (la data havia estat fixada abans que la de les eleccions!), seguirà el mateix fil i tindrà el mateix lema: «Esperit, què dius a l'Església de Tarragona?». Com ja és costum, els joves han rebut un opuscle per a treballar abans de la trobada. Es pretén un coneixement del passat (les arrels –paulines?), del present (parròquies i moviments) i, sobretot, un compromís de cara al futur.

En altres cròniques m'he referit a aquest centenari. Encara m'hi referiré més endavant, i podré fer un balanç de la celebració.

Ja ho veieu: amb l'excusa de la història, tenim ocasió de plantejar-nos el ser de la nostra Església; celebrant esdeveniments de nou-cents anys enrera podem guaitar, amb timidesa potser, vers l'any dos mil. Perquè, tot valorant els homes i les institucions del passat, hem d'estar arrelats en el present i albirar i construir el futur. Els cristians de Tarragona no podem deixar passar per alt aquesta oportunitat de veure què diu l'Esperit a la nostra Església.

Jordi Figueras

URGELL

Celebració matrimonial de les noces d'or i d'argent

Sovint grups de matrimonis s'apleguen per a celebrar, a l'església, les noces d'or i d'argent de la seva unió. El costum s'ha estès i arrela als pobles del bisbat. Darrerament matrimonis de Balaguer i l'Aran han protagonitzat celebracions dels seus cinquantè i vint-i-cinquè aniversari. Familiars i amics s'uneixen a la festa que el poble comenta.

A Balaguer vint matrimonis van celebrar els vint-i-cinc anys de la seva unió familiar. Més endavant cinc matrimonis de la mateixa ciutat van unir-se a la Missa Jove de la parròquia per a commemorar els cinquanta anys de la seva unió conjugal. Darrerament catorze parelles de la Vall d'Aran van aplegar-se a Les per a celebrar el vint-i-cinquè aniversari del seu matrimoni. I encara tenim informacions de les mateixes festes en petits grups.

L'acte central de les celebracions és l'eucaristia, una litúrgia festiva d'acció de gràcies, en la qual els esposos, acompanyats dels fills, renovent les promeses matrimonials de fidelitat i amor perpetu. Mútuament es fan l'obsequi simbòlic d'una flor i presenten a l'altar les ofrenes de l'amor i del treball. La fotografia de conjunt i l'àpat de germanor clouen la jornada, que tots viuen amb il·lusió renovada.

Les celebracions destaquen l'existència d'unes parelles que han reeixit en la seva unió i hi han trobat el goig de la vida: «Després de vint-i-cinc i cinquanta anys sou aquí, deia un prevere a l'homilia, i la vostra presència és un exemple que el món d'avui necessita». Déu i la comunitat han tingut un paper important en els matrimonis, ells ho reconeixen i volen que la festa comenci a l'església del poble.

Dues experiències de pastoral juvenil

A Balaguer un bon grup de joves ha respost a la crida de la parròquia i quinzenalment assisteix a la catequesi de postconfirmació. Els seixanta-quatre joves han escollit ells mateixos els temes d'estudi i reflexió. Un ambient alegre i alhora un esperit elogiuable de treball marquen les sessions de catequesi, que són dirigides per un grup de catequistes de la parròquia. La parròquia vol garantir la relació dels joves amb la comunitat cristiana, els presenta els moviments cristians de joves i procura que participin a les activitats pastorals.

A la Seu d'Urgell una quarantena de joves un cop al mes participen en una vetlla de pregària que organitza i prepara Hora-3. Les lectures bíbliques alternen amb els cants i les pregàries. L'acte té lloc a l'església de Santa Magdalena de la ciutat i hi pren part el prevere responsable del sector parroquial.

La pastoral juvenil no s'exhau-reix amb aquests actes, però són dues iniciatives, boniques i originals, amb garanties ja de continuïtat.

«Contestació» d'una missa i presentació d'una alternativa

Joan Escales, rector d'Enviny, acaba de publicar, en un sol volum, una doble obra: «La missa

contestada per un capellà» i «L'alternativa... t'hi apuntes?»

L'allunyament, la fredor, el compliment, són les acusacions que el prevere presenta contra algunes formes de celebració. Multituds solitàries, gent esgarriada, passivitat, foscor, tristor, són les crítiques de l'autor. Cal trobar l'alternativa de l'escalf humà, del diàleg, de la participació íntima, perquè a l'eucaristia, escriu Joan Escales, tot està orientat a agermanar-nos. És el moment fort de la intimitat amb els germans.

El rector d'Enviny, a part de l'experiència parroquial, ha animat moltes trobades del moviment Encontre Matrimonial, i, a la seva obra, més que idees, explica les experiències que ha presidit. Per això el lector troba a les pàgines del llibre l'escalf d'unes vivències que Joan Escales transmet mitjançant un llenguatge directe i familiar. Més que idees noves, potser en la lectura del llibre hom hi troba la comunicació directa d'unes experiències ben íntimes. Gosaria dir, sense massa exigències de rigor, que el rector parlarà, a la seva obra, ofereix alguns pensaments originals com els de «Don Camilo» i parla el llenguatge senzill de «Mossèn Tronxo».

Melodies dels propis d'entrada a la missa

Com els salms responsorials,

el cants d'entrada a la missa també són paraula de Déu que cal paladejar i enaltir. Fa temps el prevere Antoni Cagigós composà i publicà les melodies dels salms responsorials. Ara he fet el mateix amb els cants propis d'entrada a la celebració eucarística. La seva obra, que facilita la participació i escalfa l'ambient de l'assemblea, cal suposar que, com l'anterior, tindrà una bona acollida.

«El cant d'entrada, propi, a l'abast de tothom», és el títol de l'obra que ja ha començat a distribuir la Delegació diocesana de Litúrgia. Es tracta de quaranta-vuit cants d'entrada, del cicle litúrgic, amb melodies unísones i polifòniques dels versets que interpreta el cor o bé el cantor alternativament amb la tornada del poble. L'obra va acompanyada d'una cassette. Els textos són en català i l'autor preveu la possibilitat de preparar-ne una edició en castellà.

Antoni Mirabet

VIC

Bon dia, amics! De tant en tant, la Delegació de mitjans de comunicació edita uns suplementes del «full» que pretenen fer conèixer realitats diocesanes de

relleu donant-los una mirada global. Catequesi, economia, caritas..., tot hi té cabuda.

De la ploma

També ens acaben de néixer una munt de publicacions, menudes i insignificants si volem, però que porten un missatge encoratjador. És el que diem: «al pot petit hi ha la bona confitura». Parlo de les revistes de catequesi, que surten de trascantó i que són exponent de vitalitat i engrescament: «Tretze vents», del Moianès; «Fent camí», de Vic; «El finestró», del Ter-Coll-sacabra; «En 4 mots», d'Igualada; «Cate... què?», de Manresa... Els escrits perduren. Encara cal afegir-hi «Avancem», sobre Pastoral de la salut.

Sempre hi ha hagut afecció a la ploma, a Vic. Ara és en Josep Maria Grané, que ens ofereix «Evangeli i foris». O l'Antoni Pladevall, la seva monografia «Balenyà, un terme històric». O en Pere J. Ynaraja, «Noves paràboles». O el rector de Camprodon, Joan Soler, «Una història de sant Pallari». O els de la revista «La Tosca», «Moià, ahir i avui». O en Francesc Planas, «Espigolant». O en Miquel dels Sants Gros, «El museu episcopal de Vic. Llibre del centenari». O en Joan Casas, «Vivències». Aquest darrer opuscle parla del vint-i-cinc anys de presència dels capellans de Vic a Rwanda. I en-

cara hem de fer constar l'edició de la «Miscel·lània Torras i Bages», de diversos autors; la reedició de «La basilica del monestir de Ripoll», d'Eduard Junyent; i «Sant Julià Sassorba, nou-cents anys d'història» d'en Francesc Rocafiguera.

De les pedres

Moltes parròquies celebren, ara l'una, ara l'altra, els nou-cents o mil anys d'història documentada. Amb la progressiva penetració dels cristians i la repoblació del país, van néixer d'ací d'allà petites comunitats cristianes, digueu-ne parròquies, i aquestes van edificar ben aviat el seu temple —romànic, tant se val— que, si ha estat de sort, ha arribat sencer fins avui. Suara era Sant Julià Sassorba, amb nou-cents anys a les espatlles. Ara són Sant Martí d'Ogassa i Santa Maria d'Oló, amb la restauració total, de dins i de fora, de la seva església vella al cim de la carena on s'agermanava amb el castell. O Sant Vicenç de Calders, que ha hagut de fer front a despeses considerables, ja que les voltes, de l'any 980, amenaçaven d'esberlar-se. O Sant Miquel de Serrarols, de Tavertet, també amb nou-cents anys. I sant Antoni de les Codines, de Centelles, una ermita que ha estat refeta en un indret nou, perquè ha hagut de cedir el seu emplaçament a l'autopista.

Dels homes

Tenim tres diaques permanents: l'Esteve Badia, l'Antoni Monclús i en Salvador Vilanova. De mica en mica esdevindrà normal, sense esperar gaire, això que gent casada i amainadada facin d'animadors de la fe de les nostres comunitats.

Ressaltem també l'arribada d'un nou prevere i d'un nou dia-ca, que està a punt: en Joaquim Fàbregas i en Pere Oliva, respectivament.

En canvi, hem de lamentar la mort de mossèn Joan Colom, capellà que fou de la Gleva i ànima de la restauració d'aquest santuari de la patrona de la Plana. Durant una bona tongada fou rector de Ripoll i, fins fa ben poc, de Tona. Bon poeta, gran patriota, i enamorat dels cims i de tots els santuaris i les ermites de la Mare de Déu, ha cantat amb versos verdaguerians pràcticament tots els indrets de Catalunya senyorejats per la noia de Natzarret.

Ara fa quatre-cents anys que naixia un vigatà que va arribar a sant: sant Miquel dels Sants. De petit, es conta, va escapar-se de casa per a anar a rebolcar-se sobre una mata d'arços a l'obaga de Sant Segimon, a les envistes del Matagalls. També conten que va participar en un intercanvi de cors amb Jesús. Miracles?

Hi ha altres petits miracles, més arran de terra i qui sap si més significatius, que es repetei-

xen sovint i que no caldria consignar, perquè no són res de l'altre món: rectors que es fan grans i que, tot i les desil·lusions i els fracassos, es repengen cada dia a la corda de la campana grossa i,

en passar davant de l'Amo, li diuen, qui sap si mig adormits, encara: «Au. Som-hi. Tornem-hi. Que no ha estat res».

Sebastià Codina

RETALLS

¿Cóm queda el col·lectiu de Vicaris episcopals de Catalunya?

El 22 de gener hi hagué la primera reunió de l'any de Vicaris Episcopals de Catalunya i les Illes (VEC). No se seguí del tot l'ordre del dia que havia preparat el secretari, mossèn Ramon Sàrries, del bisbat d'Urgell. Semblà que havien de passar al davant, per via d'urgència, unes qüestions prèvies. I com que els assistents érem en nombre reduït, ens limitàrem, pràcticament, a donar una ullada a aquestes qüestions prèvies, en una mena de preparació de l'or-

dre del dia de la reunió següent, en la qual esperem ser més i aconseguir, així, una reflexió més rica i aprofundida.

Una de les qüestions és aquesta: ¿Com queda el col·lectiu de VE de Catalunya, ara que els VE de Barcelona són a extingir?

Confesso que a l'hora de confeigir aquesta breu notícia de la reunió de referència i del que pot ser fruit del meu pensar personal, sorgeixen més interrogants que no pas solucions. Sigui com sigui, s'ho val de fer-los conèixer, a l'espera de nous esdeveniments i de recollir altres opinions que ajudin a veure l'afer des d'una perspectiva més àmplia.

Als qui hem pujat al carro d'aquestes reunions periòdiques de VE (que altres van posar en marxa), i no pas per simple voluntarisme, sinó convençuts de la seva importància –gairebé necessitat–; als qui creiem que Catalunya i les Illes formen una unitat pastoral diferenciada i que cal anar trobant i empenyent endavant mitjans de coordinació i d'intercanvi dels diferents àmbits pastorals de les esglésies particulars que la configuren, ens és impossible d'imaginar que el col·lectiu de VE pugui continuar endavant sense la presència de l'arquebisbat de Barcelona.

A la reunió, hi va assistir mossèn Jaume Serrano, un dels pocs VE supervivents que hi queden. Ens féu una crònica (així ho va intitular ell mateix) –que els de comarques agraiem– de com havia anat tot el procés. De com inicialment només s'havien previst dos bisbes auxiliars i de per què ara se'n preveuen dos més.

Barcelona es troba en un compàs d'espera. Quan hi hagi els quatre bisbes auxiliars, s'haurà aconseguit, en positiu, una reducció de membres de l'equip de govern. Però, a parer d'alguns, el funcionament dels quatre agrupaments de zones pastorals comportarà un desbordament de feina per als bisbes auxiliars. La qual cosa exigirà que cadascun tingui una persona amb qui compartir la presència a les reunions de preveres, consells pastorals, grups sectorials... Aquesta

persona, ni que en faci, no podrà pas anomenar-se «vicari episcopal», perquè segons el codi canònic només un bisbe residencial pot tenir vicaris episcopals. ¿S'anomenarà, doncs «delegat» o «secretari»?

Arribat aquí em sento obligat a obrir un parèntesi. Podria semblar que em vull ficar en les interioritats de l'arquebisbat de Barcelona, sense ser-ne ni conèixer-lo. No, no! El que he dit fins ara és només per a seguir el meu fil i clarificar el sentit del meu interrogant.

Reprenc el fil. Els VE de Barcelona són a extingir. Jo no acabo de veure que el col·lectiu de VE de Catalunya i les Illes pugui continuar sense representants de l'arquebisbat de Barcelona. ¿Com substituir la presència dels VE? Amb els bisbes auxiliars? Però ells ja van a la Conferència Episcopal Catalana. ¿Amb els seus «delegats» o «secretaris», si és que es veu la necessitat de crear-los? Però, ¿voldran ser presents –ni que se'ls demanés per favor– en un col·lectiu que no correspon del tot ni a la seva responsabilitat ni al seu nom? I això, ¿no accentuarà, encara més, el caràcter merament voluntarista d'aquesta nostra Església catalana, que –pel que fa a organització i institucions comunes– no és?

Perdoneu. Però ja he avisat, en començar, que més que res, aquestes ratlles serien un capítol de preguntes. – *Salvador Bardulet*

Qüestions d'estructura i de mètode

Ho he llegit als periòdics: «Els set bisbes de la Tarraconense i els tres de l'arquebisbat de Barcelona desitgen que l'interès de l'Església de Catalunya se centri, més que en les qüestions d'estructura o de mètode, en el discerniment d'allò que l'Esperit ens demana en aquest cap de segle per a una nova evangelització de la nostra terra i per a un diàleg il·luminador entre la fe cristiana i la cultura d'avui».

He entès l'exhortació dels bisbes com una crida a donar més importància a les finalitats que no pas als mitjans. I em plau molt aquest consell, perquè sovint perdem el temps que hauríem de dedicar a coses essencials en disquisicions que no porten enlloc.

Seria, però, ben lamentable que alguns lectors entenguessin la recomanació dels bisbes com una menysteniment del que és estructural i metodològic en l'Església.

Després del Concili Vaticà II, l'episcopat alemany va convocar un sínode amb un afany semblant al que tenen ara els nostres bisbes: ajudar l'Església del seu país a encarar-se amb els reptes de futur. Per col·laborar-hi, el teòleg Karl Rahner va escriure el llibre «Canvi estructural de l'Església», on proposava un conjunt d'orientacions metodològiques i

de reformes estructurals, sense les quals, deia, el gran objectiu del sínode quedaria compromès.

Si fem una reflexió assenyada sobre el que ens proposen els nostres bisbes, deduirem que no es pot fer un discerniment d'allò que ens demana l'Esperit amb vista a l'evangelització sense l'esforç eclesial per descobrir-ho. I aquest treball —que inclourà pregària, estudi, deliberació— o es fa amb mètode seriós i en el marc d'unes estructures adequades, o serà temptar Déu amb el pretext de no embrutar-nos les mans amb procediments d'organització de la feina que l'Esperit espera de nosaltres.

¿Qui sap si per arribar al centre de l'evangelització, avui, a Catalunya seran vies apropiades, i potser dreceres, entre altres, la constitució de la conferència episcopal catalana i la celebració d'un concili de la Tarraconense, aquest darrer anunciat ja pels bisbes?

¿S'ha fet ja tot el possible per discernir si aquestes dues iniciatives es pot considerar raonablement que vénen de l'Esperit? ¿O es pot creure, més aviat, que els qui són moguts per l'Esperit són els que hi troben inconvenients o hi posen entrebancs?

Al capdavant, ja ho veieu: qüestions estructurals que tenen també la seva importància. Sempre, per descomptat, al servei de l'anunci del Regne. — *Joan Batlles*

COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Josep Amengual (prior de la comunitat de RR. missioners dels sagrats cors, Lluc, Mallorca) • Jordi d'Arquer (consiliari de JOBAC, de la parròquia de Sta. Maria del Taulat, Barcelona) • Salvador Bardulet (vicari episcopal de la zona sud de Vic: Igualada, Manresa, Calaf; membre de la redacció de «Quaderns») • Joan Batlles (director del Centre d'Estudis Pastoral, Barcelona; membre de la redacció de «Quaderns») • Josep Boix (rector de Sant Josep Oriol, Barcelona) • Vicenç Carbó (rector del Santuari de la M.D. de la Misericòrdia, Canet de Mar, Girona) • Joan Carreras i Pera (rector de Maià de Montcal, capellà custodi del santuari de la M. D. del Mont, Girona) • Sebastià Codina (rector de Vacarisses, Vic; corresponsal de «Quaderns») • Ignasi M. Corominas (responsable de l'escola d'àudio-visual de la Delegació diocesana de catequesi; rector de St. Joan d'Horta, Barcelona) • J. Bosco Faner (rector de Ferreries, Menorca; corresponsal de «Quaderns») • Jordi Figueras (rector d'Albinyana i les Peces, Tarragona; corresponsal de «Quaderns») • Josep Ituarte (jesuïta, de la parròquia Immaculada Concepció de l'Hospitalet de Llobregat, Barcelona) • Pere Llabrés (president del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca; corresponsal de «Quaderns») • Antoni Mirabet (membre de la Delegació de MCS, Urgell; corresponsal de «Quaderns») • Patronat d'Amics de la Tossa (Sta. Margarida de Montbui-Igualada, Vic) • Jaume Reixach (rector de la Mare de Déu del Carme, Girona; corresponsal de «Quaderns») • Pere Riutort (llicenciat en Pastoral, professor de la Universitat de València) • Ramon Rosell (rector de Canillo, Andorra, Urgell) • Joan Rossinyol (rector de La Pobla de Lillet, Solsona) • Alcuí Serras (de la comunitat benedictina del santuari del Miracle, Solsona) • Melitó Tubau (rector de Sta. Maria de la Salut de Viladorris, Manresa, Vic) • Llorenç Vidal (rector de Mercadal, capellà encarregat del santuari de la M. D. del Toro, Menorca).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoral. Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58. 08002-BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus. Secretari de Redacció: Josep Torrella. Consell de Redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet i Armengol, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Huguet, Joaquim Pla i Mateu Terrats. Disseny: Jaume Duch.

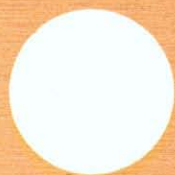
Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana. Preu de la subscripció per a 1991: 3.000' - ptes. Dipòsit legal: B. 25.506-1969. Amb llicència eclesiàstica. Març 1992.

**CATALUNYA
NECESSITA
EL TEU VOT.**

GENERALITAT DE CATALUNYA

centre d'estudis pastorals